Specifika předškolního vzdělávání dětí se zrakovým postižením

Jiřina Kosmáková

Bakalářská práce
2013 /2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Jiřina KOSMÁKOVÁ**
Osobní číslo:	**H10750**
Studijní program:	**B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor:	**Sociální pedagogika**
Forma studia:	**kombinovaná**
Téma práce:	**Specifika předškolního vzdělávání dětí se zrakovým postižením**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti kognitivního a sociálního vývoje dětí se zrakovým postižením a předškolního vzdělávání dětí se zrakovým postižením.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu za pomoci polostrukturovaného rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KEBLOVÁ, Alena. Zrakově postižené dítě. Praha: Septima, 2001. ISBN 80-7216-191-1.
NIELSENOVÁ, Lilli. Učení zrakově postižených dětí v raném věku. Praha: ISV, 1998. ISBN 80-85866-26-9.
RŮŽIČKOVÁ, Veronika. Integrace zrakově postiženého žáka do základní školy. Olomouc: VUP, 2006. ISBN 80-244-1540-2.
ŠVAŘIČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-313-4.
VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-736-414-4.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Hana Včelařová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **27. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

L.S.

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby [1];
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 [2];
- podle § 60 [3] odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 [3] odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.2.2014 ..... Jiřina Kosmáková .....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Na základě odborné literatury jsou v teoretické části přiblížena tato témata – Zrakové postižení (klasifikace zrakového postižení a vliv zrakového postižení na vývoj jedince), Speciální poradenství pro osoby se zrakovým postižením (Střediska rané péče a Speciálně pedagogická centra) a na závěr Systém předškolního vzdělávání (Mateřská škola, integrace : současné možnosti, podmínky, individuální vzdělávací plán, rozdíl mezi osobním asistentem a asistentem pedagoga). Empirická část bakalářské práce se zabývá polostrukturovanými rozhovory s matkami nevidomých dětí, kdy se snažíme zmapovat a zjistit možnosti docházky těchto dětí do speciální mateřské školy či integrace do běžné mateřské školy.

Klíčová slova: retinopatie nedonošených, systém předškolního vzdělávání, zrakové postižení, integrace, asistent pedagoga, osobní asistent.

Abstract

On the basic of literature in the theoretical portion of approach these topics – Visually impared (classification of visual imparment and impact if visual impairment on the development of the individual), Special advice for people with visual disabilities (center for Early Care and Special Education Centre) and at the end of Early Childhood Education (kindergarten, integra.tion : current possibilities, conditions, individual education pla, the difference betwen personal assistant-Tent and assistant teacher). The empirical part of the thesis deals with polostrukturo-Vanya interviews with mothers of blind children, when we try to map and determine the possibility of leaving these children in special kindergartens or integration into regular kindergarten.

Keywords : retinopathy of prematurity, early Childhood Education, Post-visual association, integration, teaching assistant, personal asistant.

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Haně Včelařové, za vedení bakalářské práce, trpělivost, ochotu a věcné rady. Poté bych ráda poděkovala všem maminkám, které byly ochotny poskytnout rozhovor pro vytvoření mé bakalářské práce. Nakonec bych ráda poděkovala rodině za podporu, kterou mi po celou dobu projevovala a příteli, které mněl při psaní bakalářské práce velkou trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD **9**
I TEORETICKÁ ČÁST **10**
1. ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ **11**
1.1 KLASIFIKACE ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ 12
2 VLIV ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ NA VÝVOJ JEDINCE **15**
2.1.OBLASTI VÝVOJE, VE KTERÝCH MÁ DÍTĚ SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM POTÍŽE : 15
2.2. PSYCHICKÉ ZVLÁŠTNOSTI ZRAKOVĚ POSTIŽENÉHO DÍTĚTE 17
2.3 NEJČASTĚJŠÍ PROJEVY POSTIŽENÍ ZRAKU 18
2.4 VÝCVIK SMYSLŮ U ZRAKOVĚ POSTIŽENÉHO DÍTĚTE 18
3 SPECIÁLNÍ PORADENSTVÍ PRO OSOBY SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM **24**
3.1 STŘEDISKA RANÉ PÉČE 24
3.2 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ CENTRA 25
4 SYSTÉM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ **27**
MATEŘSKÉ ŠKOLY 27
4.1 SPECIÁLNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA 28
4.2 INTEGRACE DO BĚŽNÉ MATEŘSKÉ ŠKOLY 30
4.2.1. Individuální vzdělávací plán 31
4.2.2. Osobní asistent 31
4.2.3. Asistent pedagoga 33
5. PRAKTICKÁ ČÁST **36**
5.1 FORMULACE CÍLŮ 36
5.2 FORMULACE PROBLÉMU 36
5.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU 37
5.4 METODY SBĚRU DAT 37
5.5. PRŮBĚH VÝZKUMU 37
6. VÝSLEDKY VÝZKUMU **38**
6.1 ANALÝZA ROZHOVORŮ 38
6.2 VZKAZY PRO SPOLEČNOST A RODIČE HANDICAPOVANÝCH DĚTÍ). 58
SHRNUTÍ **60**
DISKUZE **61**
ZÁVĚR **62**
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY **63**
SEZNAM PŘÍLOH **65**
Příloha č. 1 – Fotografie a popis pomůcek : 65

ÚVOD

.

Cílem bakalářské práce je přiblížení specifik doprovázejících dítě se zrakovým postižením v předškolním věku s možností integrace do běžné základní školy. Téma bakalářské práce jsme si zvolili z důvodu toho, že pracujeme jako asistentka pedagoga u nevidomého chlapce, který je integrován do běžné mateřské školy. Zkušenosti, které jsme získali vypracováváním bakalářské práce, bychom rádi jednou využili při další práci s takto či jinak handicapovanými dětmi či dospělými.

Teoretická část je rozdělena do tří částí. V první části je přiblížen pojem zrakového postižení a jeho další členění. V druhé části je vysvětlen systém speciálního poradenství pro zrakově postižené osoby. V poslední části je přiblížen systém předškolního vzdělávání dítěte se zrakovým postižením se zaměřením na integraci tohoto dítěte a vysvětlením rozdílu osobního asistenta a asistenta pedagoga.

Praktická část je tvořena kvalitativním výzkumem. Pro tento výzkum se nám zdál nejvhodnější kvalitativní výzkum za pomoci polostrukturovaného rozhovoru, který se nám zdál být nejvhodnější, vzhledem k potřebnému množství získaných informacích. Praktickou část tvoří analýza rozhovorů a diskuzí nad získanými informacemi. Do příloh bakalářské práce jsme umístili doslovné přepisy rozhovorů, z důvodu velkého počtu stran, jsme museli zvolili velikost písma č. 11, za což se velmi omlouváme a děkujeme za pochopení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ

Zrakové postižení postihuje nejčastěji děti v raném věku, většinou jde o děti předčasně narozené. I když má dítě poškozený zrak, neznamená to, že by svůj život nemohlo prožít plnohodnotným způsobem. Mnoho jedinců se zrakovým postižením se stává rovnými členy společnosti jako jedinci bez zrakového postižení, potřebují k tomu jen dobrou tyflopedickou péči, lásku a trpělivost rodiny, vhodný vzdělávací program a bezpečné prostředí.

V dřívějších dobách byli zrakově postižení lidé vzděláváni pouze ve speciálních školách, nyní mají možnost navštěvovat běžné mateřské, základní, střední a vysoké školy. Integrace do běžných škol je možná díky včasné péči, která je zřizována ze strany speciálních center. Pracovníci speciálních center poskytují odbornou pomoc od narození zrakově postiženého dítěte, až po jejich dospělost. Provádějí též školení pedagogických pracovníků, kurzy, zapůjčují hračky a pomůcky. Také díky velmi kvalitním a vhodným pomůckám, které usnadňují život jedinců se zrakovým postižením, je integrace možná a přínosná. Nyní je většina dětí se zrakovým postižením v péči specialistů již od raného věku. Rodiče s dítětem mají možnost navštěvovat střediska rané péče, kde se jim odborníci snaží od prvopočátku pomoci se s postižením vyrovnat. Při nástupu do Mateřské školy jsou zrakově postižené děti předány do péče speciálně pedagogického centra, které navštěvují po celou školní docházku i v dospělosti. Zde jsou zapůjčovány pomůcky nejen domů, ale i do škol, jsou pořádány semináře a různé kurzy. (Keblová, 2001, s.5)

1.1 Klasifikace zrakového postižení

Nyní si rozdělíme zrakové vady dle stupně zrakových vad, dle WHO (Světové zdravotnické organizace) a vysvětlíme si pojem poruchy binokulárního vidění a Retinopatie nedonošených. V mnoha publikacích se dozvíme charakteristické znaky jednotlivých zrakových vad.

Jelikož neexistují žádné oficiální statistiky, odhaduje se, že v České republice je okolo 60000 – 100000 zrakově postižených osob, z toho asi 10% z nich jsou osoby nevidomé. Statistika, kterou uvádíme je z roku 2007, je tedy velice pravděpodobný nárůst zrakově postižených osob. Přispívá k tomu trávení více času u televizní obrazovky, počítačů, či záchrana nově narozených (předčasně narozených) dětí, kdy vlivem pobytu v inkubátoru může dojít k poškození zraku, ale i vrozené či získané zrakové vady. (Hamadová, Kéblová, Nováková, 2007, s. 24)

Keblová (2001, s.12) dělí zrakové vady:

Podle stupně zrakových funkcí rozlišujeme vady:

1. ***Refrakční vady*** – zde patří snížená zraková ostrost = vyšetření zrakové ostrosti do dálky probíhá díváním se střídavě jedním okem na tzv. Optotypy (tabulky, kde jsou natištěny písmena, obrázky, číslice..). Každé oko je vyšetřeno samostatně, druhé oko je zakryto. Snížená zraková ostrost do dálky se nazývá – Hypermetropie. snížená zraková ostrost do blízka = Myopie. Zakřivení čočky = astigmatismus.

2. ***Slabozrakost*** = jedná se o orgánové postižení obou očí, i při korekci činí jedinci problémy v běžném životě. Ovlivňuje jedince ve vnímání (nepřesné, zkreslené představy). Snižuje koncentraci (rychleji se unaví). Ve výuce se využívají vhodné speciální vyučovací metody, děti pracují zrakem jen určitou dobu, i tělesná námaha je redukována. Z psychologického hlediska je omezena kognitivní činnost a vytváření sociálních vztahů. Těžkosti se objevují i v samostatném pohybu a prostorové orientaci.(Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 36-37)

3. ***Zbytky zraku*** = jedinci se zbytky zraku se pohybují na hranici mezi osobami slabozrakými a osobami nevidomými. Omezení zraku se projevuje při narušení představ,

snížením grafických schopností, omezením pracovních možností. Osoby se zbytky zraku s brýlovou korekcí rozpoznávají prsty těsně před očima a jsou schopny za pomoci optických pomůcek číst plakátové písmo. Stejně jako u slabozrakých také u částečně vidících dochází ke snížení až deformaci zrakových schopností a k obtížím při prostorové orientaci, při které nejsou vždy schopni využít zrak. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 38)

Děti se zbytky zraku se samostatně pohybují v prostoru velmi obtížně, většina není schopná se při chůzi orientovat zrakem, některé jsou nuceny používat i bílou hůl. (Kéblová, 2001, s. 43)

4. ***Slepota*** = jedná se o nejtěžší stupeň zrakového postižení, jedinec musí využívat náhradních smyslů (kompenzace za ztrátu zraku)- sluch, čich a hmat a používáním vhodných kompenzačních pomůcek. Nevidomí jedinec má velké potíže se získáváním informací z okolního světa, nejvíce využívá kompenzačních smyslů, zvláště v raném věku, kdy převládají smysly jako sluch a hmat. Prostorová orientace je taktéž velmi ztížená a proto je velmi důležité ji správnými edukačními postupy procvičovat a snažit se jedinci samostatný pohyb co nejvíce ulehčit. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 38)

   Nevidomost praktická je vymezená poklesem zrakové ostrosti v rozmezí 1/60 světlocit se správnou projekcí nebo omezeným zorným polem méně jak 5°kolem. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 39)

   Totální nevidomost (amauróza) se pohybuje mezi zrakovým světlocitem s chybnou projekcí a ztrátou světlocitu. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 39)

Poruchy binokulárního vidění :

a) **Šilhavost** = jedná se o poruchu rovnovážného postavení očí, kdy jedno oko hledí jiným směrem než oko druhé. Šilhání nebo-li Strabismus, lze napravit nasazením brýlové korekce(Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s.26)
b) **Tupozrakos**t snížení zrakové ostrosti jednoho oka, při čemž nepomůže korekce brýlemi. Při této poruše dochází ke špatnému vnímání a horší koordinaci oko-ruka. Při správné léčbě může dojít u Tupozrakosti = Amblyopie, k velkému zlepšení. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 26)

Retinopatie nedonošených

a) V dnešním světě se jedná o nejčastější příčinu, která vede k vadám zraku. Dochází k ní u předčasně narozených dětí, které jsou umístěny v inkubátoru. Tyto děti nemají ještě vyzrálé krevní cévy, které vyživují sítnici oka, působením tlaku kyslíku v inkubátoru může dojít k odchlípnutí sítnice oka, což vede k poruše či ztrátě vidění. Tyto děti ve většině případů podstupují operaci očí, buď se operace stává úspěšnou, či nikoliv, závisí na tom stupeň vyvinutého odchlípnutí, který je od 1 do 5 stupňů, tedy od lehké slabozrakosti po totální slepotu. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 27)

2 VLIV ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ NA VÝVOJ JEDINCE

„Zrakové postižení má vliv na všechny oblasti vývoje jedince. Hlavním cílem pedagogického působení je všechny oblasti vývoje rozvíjet a zdokonalit. Velkou úlohou u zrakově postižených dětí je příprava na školní povinnosti. Dítě si musí osvojit specifické dovednosti, kterými se rozvíjejí zrakové funkce, stimulace zraku a sluchové vnímání. Dále se rozvíjí poznání pomocí chuti a hmatu, prostorová orientace a samostatný pohyb.“ (Kéblová, 2001, s. 22)

U zrakově postiženého dítěte, zvláště u nevidomého dítěte, je ztíženo či znemožněno učení nápodobou a tak je dítě odkázáno na zbývající smysly. Bývá opožděn pohybový vývoj, vývoj řeči či myšlení (není pravidlem), dítě bývá méně aktivní (může se jevit ospale), klade velký význam na dotekové a sluchové podněty. V předškolním období dohání opoždění (pokud se opoždění vyskytlo). Pokud nemá zrakově postižené dítě k zrakové vadě postižen i intelekt, bývá rozvíjeno stejně jako dítě vidící, jen je třeba klást větší důraz na nácvik kompenzačních smyslů, samostatnosti a prostorové orientace (samostatný pohyb v prostoru). (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 61 – 65)

Pokud se u nevidomého dítěte nepodaří dosáhnout určité úrovně dovedností (např.: samostatnost při pohybu, při pobytu ve venkovním prostoru, samostatnost při sebeobsluze, správná hygiena a stolová), může dojít k deprivaci rodičů těchto dětí. Nemusí to být ale způsobeno neschopností dítěte tyto činnosti zvádnout, jako spíše nevědomost rodičů a učitelů, kteří nemají dostatek informací a vědomostí, k tomu, aby dítě tyto činnosti správně naučili. (Nielsenová, 1998, s. 13)

Jestli nevidomé dítě nejeví zájem o své okolí a o každodenní činnosti do 4 let svého věku, velmi často se může stát, že se vše projeví v dospělosti. Mezi tyto projevy patří : „šouravá“ chůze, neustálé bezcílné hmatání rukama kolem sebe, velká intenzita v kývání či nechutí v cestování. Přitom pohybové hry jsou u všech dětí velmi důležité a za důsledky neprovádění těchto činností mohou ve většině případů rodiče dětí, kteří nechávají dítě růst volněji a nenutí jej rozvíjet smysly i když se dítěti třeba nechce. (Smýkal, 1995, s. 115)

2.1.Oblasti vývoje, ve kterých má dítě se zrakovým postižením potíže :

Kognitivní vývoj :

„Zrak není jediným smyslem, který správně odráží okolní svět, ale poskytuje nejvíce autentické vjemy předmětů. Proto musí být výpadek zraku nahrazen kompenzačními smys-

ly – sluchem, hmatem a kinestetickými pocity. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 61)

a) Zrakové vnímání je důležité pro odhad vzdálenosti, úplnosti a přesnosti, vnímání světla, barev, velikostí a složitostí objektů. Sluchové vnímání je velmi důležité pro prostorovou orientaci, pro zprostředkované poznávání. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 63)
b) Hmatové vnímání je pro jedince se ztrátou zraku velmi důležité, ale zároveň velmi zdlouhavé a namáhavé. Myšlení zrakově postižených jedinců se až tak neliší od myšlení vidících jedinců, ale zrakově postižení jedinci mají většinou zpomalení intelektových schopností. Zrakově postižení mívají problémy v identifikaci předmětů. Srovnávání a přiřazování předmětů.(Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 63)

Pohybový vývoj :

„U dětí s těžkým zrakovým postižením dochází v raném věku k opoždění vývoje za kalendářním věkem a přeskočení některých vývojových fází. Děje se tak z důvodu ztráty motivace, jelikož dítě nevidí v okolí atraktivní předměty, které by ho navnadily k pohybu.“ (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 64)

Nácvik prostorové orientace : „Nácvik prostorové orientace a samostatného pohybu zasahuje do všech věkových období těžce zrakově postiženého člověka a v každém období má svá specifika.“ (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 64)

Socializace :

Dle Hamadové, Květoňové a Novákové (2007, s. 65) „V oblasti socializace a vývoje jedince můžeme u zrakově postižených dětí pozorovat tyto odlišnosti od běžných projevů : ztráta možnosti učení nápodobou, neschopnost vnímat nonverbální komunikační signály, potíže při sociálních situacích a omezené schopnosti v orientaci.“

V nedostatku vizuálního kontaktu v komunikaci začíná problém již v raném věku, kvůli neexistující možnosti navázání očního kontaktu s matkou. Potíže při sociálních situacích, rozumíme ty situaci, kdy nevidomí vstoupí do místnosti a rád by se zapojil do činností, do

hovoru, našel si kamaráda, jelikož neví kde co je, kdo tam je, je to pro něj velice obtížné. V omezení schopnosti orientovat se v prostoru dochází k problému závislosti na jiných osobách. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 65)

Dle Krause (2008, s. 64) se na socializaci podílí několik různých činitelů jejichž základem je genotyp (vlastnosti, které jsou nám geneticky podmíněné). Dalším činitelem je vliv prostředí ve kterém vyrůstáme a žijeme,s podílem výchovy z rodiny. Když spojíme všechny činitele výše uvedené, vznikne nám fenotyp, který nám odvíjí projevy jedince v daném vývojovém stádiu.

Socializace je proces, stejně jako učení, který probíhá celý život. Jedinec si v průběhu socializace osvojuje určité druhy chování, dále získá mnoho dalších zkušeností a vědomostí a tím se zapojuje do společnosti. Společnost jej ovlivňuje a jedinec zas ovlivňuje společnost. (Procházka, 2012, s. 90)

Pro jedince se zrakovým postižením, zvláště u jedince nevidomého je socializace velmi obtížná. Situací, které jsou pro něj těžké je více, např.: zapojení se do rozhovoru s druhými jedinci, nalezení kamaráda v kolektivu třídy, nakupování apod. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 65)

2.2. Psychické zvláštnosti zrakově postiženého dítěte

***Kojenecké* období**

Velmi často bývá opožděný vývoj (výrazněji než u sluchově handicapovaných dětí). Opoždění se týká jak pohybu, tak i celkového rozvoje dítěte, lokomoce a pohybů, opožděním motorických funkcí, později dítě opoždění dohání. Může se vyskytnout snížená aktivační úroveň, kdy se nám dítě může jevit ospalé, málo hravé, zdá se, že nejeví zájem o nabízené činnosti a o své okolí. Pro zrakově postižené dítě jsou velmi důležité daktilní (dotekové) a sluchové podněty z vnějšího prostředí. (Vágnerová, 1999, s. 109)

***Batolecí* období**

Výrazněji se rozvíjí řeč, která zrakově postiženému (dále jen ZP) dítěti kompenzuje informační deficit. Pohyb je nadále velmi omezen a ZP dítě je zůstává závislé na ostatních lidech a na podnětech vycházejících z jeho nejbližšího okolí. Hra je většinou jednoduchá, stereotypní, manipulativní, ZP dítě se těžce zapojuje do her s ostatními dětmi. Jelikož má ZP dítě málo sociálních zkušeností, obtížně navazuje kontakt s ostatními lidmi či dětmi. (Vágnerová, 1999, s. 110)

***Předškolní* období**

Dítě s těžkým zrakovým postižením dohání opoždění, které je velmi časté. Bývá opožděn vývoj řeči, vývoj motorických funkcí. Rozvíjí se řeč, která kompenzuje informační deficit, je velmi důležitý samostatný pohyb ve známém prostředí. Jelikož má těžce zrakově postižené dítě málo zkušeností se zapojováním se do kolektivu, potřebuje naši pomoc. Hra bývá chudší, dítě se špatně zapojuje do her ostatních dětí – nutná podpora pomoc. významná je záměrná výchova jemné a hrubé motoriky. Těžce zrakově postižené dítě vnímá a vstřebává informace ze svého okolí zvláště za pomoci hmatu a řeči. (Vágnerová, 1999, s. 111)

„V předškolním věku dochází k určitému vývojovému pokroku, a vzhledem k tomu i k mnohdy nereálně optimistickému očekávání rodičů.“ (Vágnerová, 1999, s. 111)

2.3 Nejčastější projevy postižení zraku

K nejčastějším projevům postižení zraku je vzhled očí, kdy oči nehledí přímo, dítě šilhá jedním nebo oběma očima, oči mohou být zarudlé nebo s bílým povlakem přes čočku, oči vypadají asymetricky, mohou se objevit pokleslá víčka. K dalším projevům postižení zraku můžeme zařadit chování tažce zrakově postiženého dítěte : dítě si mne oči, mlže si na ně i nepřiměřeně silně tlačit (v extrémním případě může dojít k vytlačení oka z oční jamky), dítě může nadměrně mrkat, objevuje se špatná koordinace a lokomoce pohybu, zakopává o překážky, vráží do předmětů, do lidí. Pokud na dítě promluvíte, ale neoslovíte jej, neodpoví. Může odmítat zapojovat se do venkovních aktivit. Velmi často se objevují tzv. autistické rysy : kývání ze strany na stranu (kdy si dítě kompenzuje stabilitu a rovnováhu), sebepoškozování (ke kterému mlže docházet, pokud se kolem nevidomého dítěte stane něco neočekávaného a dítě na to nebylo upozorněno, či mu situace nebyla dostatečně vysvětlena). Dítě se také velmi nahlas dokáže projevit pokud se mu něco nelíbí (křik, pláč, bouchání či házení s předměty, ničení hraček, atd.).(Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 32)

2.4 Výcvik smyslů u zrakově postiženého dítěte

Výcvik smyslů u zrakově postiženého dítěte je hlavním úkolem speciálně pedagogického působení, resp. Provádění reedukace tam, kde je alespoň částečné vnímání zachováno. Dalším úkolem je příprava na školní povinnosti, což představuje u zrakově postiženého dítěte osvojení si specifických dovedností, kterými se rozvíjejí zrakové funkce (stimulace zraku) a sluchové vnímání. Uvědoměle se posiluje čich a chuť a dovednosti, kterými se nacvičují haptizace (aktivní hmat), prostorová orientace a samostatný pohyb. (Kéblová 2001, s. 22)

a) Čich

Dle Kéblové (1999, s. 7) „Čich má pro děti se zrakovým postižením mnohem větší význam než pro děti zdravé :

- Umožňuje jim získávat z vnějšího prostředí specifické informace;
- Ovlivňuje citovou stránku jejich prožívání (vůně – pachy libé či nelibé);
- Pomáhá jim orientovat se zprostředkovaně v čase i okolním prostředí. důvodem je přirozená schopnost člověka zapamatovat si komplexní vjemy, které vznikají současným spojením počitků a vjemů z různých smyslových analyzátorů v emocionálně zabarvených situacích (dobrá či špatná osobní zkušenost);
- V některých situacích je jediným zdrojem důležitých informací o okolí. Tak může být např. nevidomé dítě včas varováno před nebezpečím (únik nebezpečných těkavých látek, zápach dýmu při požáru apod.).“

K rozvoji čichového vnímání přispívají tzv. „čichací vycházky“, na kterých se děti naučí poznávat vůně rostlin, ale i typické vůně obchodů např.: pekárny, lékárny, drogerie, cukrárny, hospody, zelinářského trhu. (Kéblová, 1999, s. 12)

Cíle výcviku čichu :

Cílem výcviku vnímání čichem je naučit dítě s těžkým zrakovým postižením :

– Zachytit čichové podněty, lokalizovat je a stanovit jejich původ; dítě musí mnohdy pro správnou lokalizaci vůně změnit své stanoviště tak, aby zjistilo, kde je vjem nejsilnější; těkavé látky nejsou vhodné pro výcvik, protože se příliš rychle odpařují,

- Stanovit intenzitu čichových vjemů podle různého stupně ředění roztoků; při prvním cvičení se doporučuje seřadit tři stejné lahvičky podle stoupající koncentrace obsahu),
- Rozeznat všechny běžné potraviny užívané v domácnosti (např. brambory, hrách, čočka, fazole, buchta, chléb, rohlíky), druhy zeleniny (např. cibule, česnek, pažitka, petržel), a ovoce (např. jablka, pomeranče, citróny),
- Doplnit vjemy z jiných smyslových orgánů při orientaci v prostoru (např. při hledání vchodu do budovy, rozeznávání různých obchodů). (Kéblová, 1999, s. 12)

b) Chuť

Výcvik chuti, stejně jako výcvik čichu, je velmi důležitý zvláště u těžce zrakově postižených dětí. Umožňuje jim tak dokreslovat více vnějších vjemů a informací o věcech (vjemech) kolem nás. Chuť se nejlépe cvičí v domácím prostředí, kde mohou ochutnávat potraviny, které maminka používá při vaření „tzv. hra „Na kuchaře“, kdy se děti mohou zapojit do přípravy jídla a tak poznat vše co se do pokrmů přidává. (Kéblová, 2001, s.21)

„Při výcviku vnímání chutí je nutno dodržovat základní hygienická pravidla platící obecně při práci s potravinami, při jejich úpravě a konzumaci.“ (Kéblová, 2001, s. 21)

Cíl výcviku čichu

Dítě s těžkým zrakovým postižením se během výcviku chuti naučí :

- Rozeznávat chuť libou a nelibou
- Druhy chuti (slaný, sladký, kyselý, hořký, teplý, studený,…)
- Intenzitu chuti (bez chuti, nasládlý, přesolený, přeslazený,…)
- Druhy surovin, ze kterých se pokrmy připravují
- Stálým zkoušením se těžce zrakově postižené dítě naučí správně pokrmy ochutit. (Kéblová, 1999, s. 21 – 22)

c) Sluch

Nebylo prokázáno, že by děti těžce zrakově postižené měli lepší such než děti vidící. Je pravdou, že bývají citlivější na vnější projevy, ale výborný sluch získávají (mohou získat) neustálým, každodenní výcvikem sluchu. Myšlenka, že mají lepší sluch nejspíše vyplývá z toho, že se těžce zrakově postižené děti či děti nevidomé, více zajímají o dění kolem sebe. (Kéblová, 1999, s. 5)

„U dítěte se zrakovým postižením jsou zvuky nejdůležitější pro poznávání vzdálenějšího prostoru. Starší děti s těžkým zrakovým postižením se behctější příliš lišit svým chováním od zdravých dětí, a proto preferují orientaci sluchem před vnímáním hmatovým.“ (Kéblová, 1999, s. 7)

Cíle výcviku sluchu

Cílem výcviku sluchu je, aby děti těžce zrakově postižené či děti nevidomé byli schopny :

- Uvědomit si, jestli slyší nějaké zvuky
- Rozpoznat různé druhy zvuků
- Lokace zdroje zvuku (najít místo, odkud slyším zvuk, určit vzdálenost zdroje zvuku)
- Určit sílu zvuku (potichu, nahlas)
- Poznávat a napodobovat rytmus (rytmizace a hra na tělo, opakování slyšených tónů, napodobování hlasu zvířat a rozpoznání zvuků slyšených kolem nás)
- Napodobit a rozpoznávat artikulaci jednotlivých hlásek (vytleskávání slov dle slyšeného)
- Poznávat charakter jednotlivých typů zvuku z prostředí (např. volný otevřený prostor, uzavřený prostor – budova ve které se dítě nachází)
- Orientace ve známém prostředí. (Kéblová, 1999. s. 12)

d) <u>Hmat</u>

Hmat je jedním z nejdůležitějších smyslů, které těžce zrakově postižené dítě či dítě nevidomé využívá. Je pro něj velmi důležitým zdrojem informací, které může získat ze svého okolí. Pro správné hmatové vnímání je zapotřebí věnovat dostatečnou péči o ruce a nohy. Plosky rukou a na konečcích prstů jsou velmi citlivé a proto je musíme ošetřovat krémy,

pokud by byla kůže suchá a popraskaná, mohlo by docházet ke zkreslení hmatových vjemů. Též nesmíme zapomenout na pravidelně prováděnou manikúru a pedikúru. (Kéblová, 1999, s. 7)

Výcvik hmatu :

„Hmatový výcvik v předškolním věku by měl být zaměřen na činnosti jako mačkání, trhání papíru, zasunování předmětů, kolíčků, prohlížení reliéfních obrázků“ (Kéblová, 1999, s. 11)

Pro hmatový výcvik se využívá mnoho pomůcek a materiálů jako : hmatové domino, reliéfní bludiště, sada povrchů pro hmatové vnímání (dítě poznává různé druhy povrchů a materiálů pomocí rukou i nohou), sešit „Hledej, hmatej“, reliéfní poznávání jednoduchých tvarů, modelování z plastelíny (uštipování, hnětení, válení), trhání a mačkání papíru, práce se sypkým materiálem (mouka, písek, krupice) a jejich přesypávání z ísta na místo, vkládání kostek do sebe a další. (Kéblová, 1999, s. 16 – 38)

Cíle výcviku hmatu

Cílem výcviku hmatu je získávání dovedností hmatání prsty, plosky dlaní i nohou. Při výcviku je nutno pamatovat že :

- Různé části pokožky se liší svojí citlivostí (nejcitlivější jsou konečky prstů na rukou)
- Přílišný tlak na kůži může vytvořit nepřesný hmatový vjem
- Velmi důležité je nespěchat při ohmatávání předmětů (čím pomaleji danou věc ohmatáváme, tím se hmatové vnímání zpřesňuje)
- K vytvoření si správné představy o dané věci, kterou si zrakově postižené dítě ohmatává, je nutný přesný slovní popis. (Kéblová, 1999, s. 9)

  Výcvikem hmatového vnímání chceme docílit k rozvoji do takové míry, aby bylo zrakově postižené dítě schopné naučit se číst Braillovo písmo. K tomu nám slouží reliéfní obrázky, sešit „Hledej, hmatej“ a soubor sešitů k procvičování předbraillovského období (příprava na čtení Braillova písma) postupné přecházení od plastické věci (předmětu) k jeho reliéfnímu zobrazení a mnoho dalších reliéfních prvků. (Kéblová, 1999, s. 9)

„Nevidomí žáci se učí číst a psát technikou Braillova bodového písma. Je to speciální systém šesti bodů, které jsou reliéfně raženy do papíru. Vynecháním jednoho až pěti bodů poskytuje toto schéma 63 možných bodových kombinací, umožňujících záznam všech písmen (hlásek), interpunkčních znamének a číslic. Písmo čtou nevidomí konečky prstů (hmatem). (Kéblová, 1999, s. 7)

3 SPECIÁLNÍ PORADENSTVÍ PRO OSOBY SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

V České republice je velmi propracovaný poradenský systém, který pomáhá zrakově postiženým a jejich rodinám a snaží se vést k zjednodušení života osobám s handicapem či pomoci při integraci do systému školství (mateřské školy, základní školy, střední školy,…). Systém tvoří : střediska rané péče, speciálně pedagogická centra pro zrakově postižené a organizace, které provádějí převážně rehabilitační služby pro zrakově postižené. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 67)

Nyní přiblížíme tyto instituce : Střediska rané péče, Speciálně pedagogická centra a poradenská zařízení sociální rehabilitace.

3.1 Střediska rané péče

Střediska rané péče jsou od roku 1997 zřizována občanským sdružením sídlícím v Praze – Společnost pro ranou péči. Jde především o pomoc ridinám, jimž se narodí těžce zrakově postižené dítě či dítě nevidomé, ale i děti s kombinovaným postižením. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 67)

Jedná se o terénní službu, která je orientována na celou rodinu. Většina služeb, které raná péče poskytuje, je poskytována v rodinách, tedy v přirozeném prostředí dítěte. Z části je služba poskytována i ambulantní cestou, kdy dítě s rodiči dojíždí do střediska. Péči o klienty zajišťuje tým složený z rodičů, speciálních pedagogů. (Raná péče Zlín [online])

Místa, kde najdeme střediska rané péče a kde působí :

a) Brno (Brno město, Brno – venkov, Blansko, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo, Jihlava, Havlíčkův Brod, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Zlín, Uherské Hradiště)
b) České Budějovice
c) Olomouc
d) Ostrava (Raná péče Brno [online])

Cílová skupina :

- „ Rodiny s dětmi se zrakovým postižením ve věku 0 – 4 roky“
- „Rodiny s dětmi se zrakovým postižením a kombinovaným postižením ve věku 0 – 7 let“ (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 68)

Poskytované služby :

- Návštěvy u dětí a rodin v jejich přirozeném prostředí dle potřeby dítěte.
- Týdenní rehabilitační či víkendové pobyty pro rodiče s dětmi.
- Setkávání rodičů dětí se zrakovým postižením s ostatními rodiči, odborné semináře pro rodiče či rodinné příslušníky. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 68)
- Provázení, pomoc a podpora rodiny, kterou zastihla tíživá situace.
- Metodické vedení rodičů – rady jakým stylem s dítětem dobře a účelně pracovat, jakým způsobem zlepšovat stav v oblasti vývoje za pomoci speciálních pomůcek – půjčování speciálních pomůcek (práce s nimi) či půjčování odborné literatury o zrakovém postižení.
- Pomoc při zprostředkování kontaktů s dalšími odborníky, ostatními rodinami a jejich společná setkávání. (Raná péče Zlín [online])

3.2 Speciálně pedagogická centra

Speciálně pedagogické centra navazují na Střediska rané péče a to nejen pro zrakově postižené ale i pro zrakově postižené děti s kombinovaným postižením. Speciálně pedagogická centra se starají o rodiny s dětmi a snaží se jim pomoci při výběru školského zařízení, nadále ale spolupracují s poradci rané péče. Hlavním úkolem speciálně pedagogických center je podporování integrovaného vzdělávání. Speciálně pedagogická centra pro zrakově postižené poskytují služby dětem a mládeži od nástupu do mateřské školy, po ukončení školní docházky. Služby jsou poskytovány ale i rodičům těchto dětí a pedagogickým pracovníkům, kteří mají děti v institutu vzdělávání na starosti. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 70)

Služby poskytované speciálně pedagogickými centry

Tyto centra poskytují služby žákům se zrakovým postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky. Služby Speciálně pedagogic-

kých center (dále jen SPC) jsou ukotvena ve sbírce zákonů z roku 2005, č. 72, str. 496 takto :

- Nácvik používání kompenzačních pomůcek, jejich zapůjčení do rodin či školských zařízení,
- Rozvoj zrakových funkcí (v případě zachování zbytků zraku),
- Pomoc při naučení se Braillova písma – psaní i čtení, kurzy Braillova písma pro rodiče a pedagogické pracovníky,
- Zraková hygiena, nácvik podpisu,
- Nácvik prostorové orientace a samostatného pohybu v prostoru těžce zrakově postiženého dítěte či nevidomého dítěte,
- Nácvik sebeobsluhy,
- Setkávání a spolupráce mezi rodiči a pedagogickými pracovníky, vedení asistentů pedagogů, aby jejich práce se zrakově postiženým dítětem byla správná a účelná.

Při zakoupení či výrobě speciálních pomůcek bychom měli vždy přihlížet k reálným možnostem (dovednostem) zrakově postiženého dítěte. Chceme jej motivovat k další práci a zlepšovat jeho samostatnost, ne jej deprimovat nepřekonatelnými pro něj nepochopitelnými požadavky či prací s nevhodně zvolenými pomůckami. (sbírka zákonů, č. 77, 2005, s. 496)

Cíle speciálně pedagogických center :

„Klíčovým úkolem center je podpora integrovaného vzdělávání.“ (Hamadová, Kvetoňová, Nováková, 2007, s. 70)

Podpora integrovaného vzdělávání je jedním z mnoha cílů, samozřejmě hlavním cílem je výcvik všech kompenzačních smyslů, vedení k samostatnosti při samostatném pohybu a sebeobsluze, naučení se číst a psát Braillovo písmo a mnoho daolšího. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 70)

„Všechna témata jsou spojena s nácvikem práce s vhodnými kompenzačními pomůckami podle věku žáka, typu a stupně postižení.“ (sbírka zákonů…

4 SYSTÉM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Každé dítě, které navštěvuje mateřskou školu, chce zapadnout do kolektivu třídy. Chce dělat stejné činnosti jako ostatní děti (výtvarné činnosti, hry s ostatními dětmi, spolupracovat a podílet se na vystupování pro rodiče), nechtějí být mimo kolektiv. Je pravdou, že většina těžce zrakově postižených dětí (i nevidomých) si neumějí hrát sami (většinou sedí, poslouchají co se děje kolem nich, nebo si prohlížejí věci (hračky), které mají na dosah ruky. Potřebují nabídnout činnosti a pomoci s navazováním kontaktů s ostatními dětmi. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 89)

Mateřské školy

Dítě s těžkým zrakovým postižením i dítě nevidomé v předškolním věku může docházet do běžné mateřské školy, do speciální třídy při běžné mateřské škole či do speciální mateřské školy pro zrakově postižené děti. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 97)

Mateřská škola je dalším prostředím, ve kterém se dítě nachází, kde si utváří nové sociální vazby a vztahy a zároveň si ověřuje si poznatky, dovednosti a zkušenosti, které si odneslo ze své rodiny. Dříve lidé chtěli, aby děti vyrůstali a rozvíjeli se svým vlastním tempem, bez starostí a za pomocí hry. Bohužel, ne všechny děti vyrůstali v úplné a fungující rodině a tak společnost dospěla k názoru, že je potřeba založit instituci pro předškolní děti. (Kolláriková, 2001, s. 127)

Všichni rodiče mají velkou zodpovědnost při rozhodování, do kterého typu Mateřské školy (dále jen MŠ) umístí, zvláště pokud jde o dítě zrakově postižení, či jinak handicapované. Je velmi důležité ohlížet se na možnosti dítěte, jestli integrace do běžné MŠ přinese „ovoce“ a jen kladné stránky, či by byla vhodnější a pro dítě lepší docházka do speciální MŠ. Je to velká tíha, která leží na bedrech rodičů zrakově postižených dětí, mají ale možnost obrátit se na odbornou pomoc speciálních pedagogů a psychologů speciálně pedagogických center pro zrakově postižené děti. (Kéblová, 2001, s. 55)

„Cílem je, aby se každý postižený mohl adekvátně zařadit do společnosti, najít svoje místo v ní a zamezit tak izolaci a pocitu méněcennosti.“ (Kéblová, 2001, s. 56)

Cíle předškolní výchovy :

- Rozvíjení zrakových funkcí (pokud je zrak zachován alespoň v malé míře, neprovádíme u dětí nevidomých),
- Rozvoj sluchového vnímání (sluchová analýza a syntéza, poznávání zvuků osob, zvířat, věcí a činností, artikulační cvičení, rytmizace, hledání totožného dle sluchu,…),
- Rozvoj hmatového vnímání (trénink jemné motoriky – modelování z plastelíny, trhání a mačkání papíru, práce se sypkým materiálem,…trénink hrubé motoriky - posilování celkové koordinace a obratnosti, zdolávání překážek v prostoru, nácvik prostorové orientace,…, práce s reliéfními obrázky, procvičování šestiboj – pro přípravu čtení a psaní Braillova písma a další),
- Rozvoj čichu a chuti (např. čichové pexeso – rozpoznávání vůní a pachů),
- Rozvoj řeči (odstraňování verbalismu – nesmyslné opakování slov bez pochopení jejich významu, které bývá u dětí s těžkým zrakovým postižením či u dětí nevidomých častým jevem, artikulační a dechová cvičení, foukání do míčku nebo do vody, nácvik správného dýchání),
- Rozvoj estetického vnímání (výtvarné práce se zrakově postiženými dětmi, procházky do okolí MŠ),
- Rozvoj orientace a samostatného pohybu,
- Nácvik soběstačnosti a sebeobsluhy (správné hygienické návyky, čistota při stolování, samostatnost v sebeobsluze. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 98)

4.1 Speciální mateřská škola

Mateřská škola má specifickou úlohu ve vzdělávacím procesu, ať už jde o děti bez handicapu, tak pokud jde o děti se zrakovým postižením. Jejím úkolem je využít co nejvíce možností dětí v předškolním věku s cílem připravit tyto děti na školní docházku. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007, s. 98)

Speciální MŠ stejně jako běžná MŠ pracuje dle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Cíle MŠ je vychovávat a vzdělávat děti se speciálními vzdělávacími potřebami, snažit se u nich o co největší samostatnost při všech činnostech a připravit zrakově postižené děti pro vstup do Základní školy. Při výběru všech činností a práci s dětmi je uplatňován individuální přístup s přihlížením na speciální potřeby každého dítěte a jejich

zájmů, samozřejmě se přihlíží i na stupeň postižení dítěte. Prostory MŠ jsou upraveny dle potřeb zrakově postižených dětí a vybaveny speciálními pomůckami. Speciální MŠ se taktéž snaží o integraci těžce zrakově postižených dětí do běžných základních škol, přihlíží při tom na možnosti a zdravotní stav dítěte. (Mateřská škola speciální Zlín [online])

Výhody speciálního vzdělávání

- Speciální pedagogové, kteří mají vzdělání zaměřené na speciální pedagogiku
- Pedagogové mají zkušenosti se speciálními metodickými postupy a s prací se speciálními kompenzačními pomůckami
- Ve speciální MŠ je velká vybavenost speciálními pomůckami, úpravou prostor pro potřeby zrakově postižených dětí a odbornou literaturou, kterou si mohou rodiče zapůjčit
- Ve třídách je snížený počet žáků – 6 – 14 dětí, pokud je ve třídě více žáků s těžkým zrakovým postižením je počet snížen na 4 – 6 dětí.
- Je zde větší možnost v rozvoji zrakově postiženého dítěte ve směru prostorové orientace, samostatného pohybu a samostatnosti při sebeobsluze
- Po celou docházku se cíleně procvičují všechny kompenzační smysly. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006, č. 108 Sb.)

Nevýhody speciálního vzdělávání

- Nevýhodou bývá jistá segregace – vyčlenění žáků se zrakovým postižením ze společnosti. Děti se zrakovým postižením tráví většinu času se stejně handicapovanými dětmi
- Většina speciálních MŠ je internátního typu, takže jsou děti vytrženy ze svého domácího (přirozeného) prostředí
- Malý počet speciálních škol v České republice
- Mohou nastat potíže při začleňování do společnosti v pozdějším věku (ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006, č. 108 Sb.)

4.2 Integrace do běžné mateřské školy

Integrace = začlenění handicapovaného jedince do společnosti, jde o vytváření společenství, kde jsou handicapovaní i zdraví lidé rovnoprávnými členy naší společnosti. Pokud dítě s handicapem žije od útlého věku mezi zdravými jedinci, je velký předpoklad k tomu, že integrace do běžné MŠ je dobrou cestou a dítě v dospělém věku nebude mít problémy se začleněním do společnosti. Integrace probíhá v běžných MŠ za pomoci speciálního pedagoga. Aby byla integrace zdařilá, musí jí předcházet soubor určitých podmínek, bez kterých by zrakově postižené dítě nemělo být do běžné MŠ přijato.

Integrace je nejvyšší stupeň začlenění handicapovaného jedince do společnosti jedinců zdravých. Jedná se o sjednocení a propojování společenský systém, který vzájemné utváří minoritní společnost (jedinci s handicapem) a společností zdravou, kdy dochází k odstraňování všech bariér mezi oběma skupinami. (Slowík, 2007, s. 31)

„Podstatou integrace je společný život, společné učení handicapovaných a běžné populace. Nejde o splynutí obou skupin nebo pouhé přizpůsobení postižených. Takový stav není možný. Cílem je soužití a vzájemné respektování.“ (Jesenský, 1995, s. 12)

Podmínky integrace :

- Musí být přínosem pro integrované dítě
- Příprava a uspořádání třídy – bezbariérový přístup, či takové změny, aby těžce zrakově postižené dítě nebo dítě nevidomé se mohlo po prostorách MŠ bezpečně pohybovat
- Odborná připravenost pedagogických pracovníků – proškolení pedagogů, aby věděli, jakým způsobem se zrakově postiženým dítětem pracovat, jakým způsobem, co vše bude zapotřebí atd.
- Systematická spolupráce : rodiče – pedagogičtí pracovníci – pracovníci speciálně pedagogického centra (vzájemná spolupráce)
- Nabídka vhodných kompenzačních pomůcek a aktivit, které je zrakově postižené dítě schopno zvládat – zajištění potřebného materiálního vybavení
- Snížení počtu dětí ve třídě (snížený počet dětí ve třídě je pouze doporučení a málokdy bývá pravidlem)

- Zajištění osobního asistenta či asistenta pedagoga s přihlédnutím na míru a stupeň postižení dítěte (Rámcový vzdělávací program, 2004, s. 34)

Při integraci je velmi nutné pamatovat na potřeby zrakově postiženého dítěte zvláště při přípravě školního a třídního vzdělávacího programu. Chceme, aby se i zrakově postižené dítě (dále jen ZP dítě)ve třídě cítilo dobře a mohlo provádět veškeré činnosti spolu s ostatními dětmi. U integrovaného dítěte je důležité vytvořit individuální vzdělávací plán, který nám umožní zaměřit se na potřeby ZP dítěte. (Rámcový vzdělávací program, 2004, s. 36)

Další podmínkou pro přijetí integrovaného dítěte je přijetí ostatními dětmi ve třídě, k tomu by měli přispět třídní učitelé, asistenti pedagoga a osobní asistenti. Společné vzdělávání dětí zdravotně či mentálně postižených dětí s dětmi zdravými vede ve většině případech k pozitivnímu nahlížení na handicapované a utváření osobnosti zdravých dětí a ke snaze napodobit zdravé děti ZP dítětem a tím ke snaze zlepšení se. (Kéblová, 2001, s. 55)

4.2.1. Individuální vzdělávací plán

Vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, doporučení praktického (odborného) lékaře a vyjádření zákonného zástupce. Umožňuje dítěti pracovat dle jeho možností, dovedností aniž by byl porovnáván s ostatními dětmi. Není cílem dítěti se ZP ulevovat, ale najít optimální úroveň s níž může ZP dítě pracovat. Do přípravy Individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP) se zapojují i rodiče, kteří se k vytvoření plánu mohou vyjádřit – kdy touto spoluprací se stávají stejně odpovědni za výsledky práce svého dítěte jako pedagogičtí pracovníci. S IVP pracuje nejen osobní asistent či asistent pedagoga, ale dává nám zpětnou vazbu o tom, co ZP dítě zvládá, zvládlo a na co je potřeba se ještě zaměřit. (Zelinková, 2011, s. 172 – 173)

4.2.2. Osobní asistent

Je to osoba, která poskytuje péči jedinci se zdravotním postižením, pokud pomáhá v MŠ u integrovaného dítěte, spolupracuje též s třídními učiteli a pracuje pod vedením třídního učitele tak, aby byly v souladu a nedocházelo tak k disharmonii ve vyučovacím procesu a metodách výuky. (Kéblová, 2010, s. 29)

Osobním asistentem se může stát ten, kdo se rozhodne takto pomáhat druhým lidem a zároveň splní požadavky daného klienta (uživatele služeb, integrovaného dítěte). Rozdíl je v tom, jestli osobní asistent bude pomáhat dospělému, či dítěti. Kvalifikační předpoklady jsou : minimálně středoškolské vzdělání (nemusí být ukončené maturitní zkouškou) a musí projít kurzem pro osobní asistenty, které jsou zřizovány Ministerstvem práce a sociálních věcí. Jedinec, který chce pracovat jako osobní asistent musí mít také tyto předpoklady : schopnost komunikace, měl by mít pozitivní a realistický přístup k životu, mít přesvědčení o smyslu této služby, vnitřní potřebu pomáhat druhým, empatii, trpělivost, odpovědnost, být flexibilní, tolerantní, kreativní a mít chuť poznávat a učit se novým věcem. (Uzlová, 2010, s. 29 – 31)

„Práce osobního asistenta je velmi náročná nejen psychicky, ale většinou i fyzicky. Proto by měl být člověk zdravý a v takové kondici, aby touto činností neohrozil své vlastní zdraví.“ (Uzlová, 2010, s. 31)

Osobního asistenta si mohou rodiče vyhledat a zajistit sami (většinou se jedná o rodinného příslušníka, kamaráda, studenta, souseda aj.), přes inzerát přičemž si jej rodiče platí sami, nebo mohou být osobní asistenti zaměstnanci poskytovatelů sociálních služeb (nestátní neziskové organizace). Rodiče ale i zde přispívají na úhradu nákladů spojených se službou (většinou 100,- / hodinu), cena se ale u různých organizací liší. (Uzlová, 2010, s. 36 – 37)

Pracovní náplň osobního asistenta :

- Spolupráce s rodiči dítěte, třídními učiteli a dalšími členy týmu, podílejících se na úspěšné integraci
- Řídí se především potřebami a možnostmi dítěte
- Podpora při sebeobsluze, osobní hygieně, stravování, pomoc při přesunech, kontaktu s ostatními dětmi a učiteli
- Zprostředkování a přísun informací
- Pomoc s pochopením učiva
- Samostatná práce s dítětem dle IVP (Uzlová, 2010, s. 33)

4.2.3. Asistent pedagoga

„Asistent pedagoga je podle § 2 zákona č. 563/2004 Sb. pedagogický pracovník. Je zaměstnancem školy a působí ve třídě, v níž je začleněn žák nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.“ (Uzlová, 2010, s. 43)

Asistent pedagoga se nestará pouze o integrované dítě, tak jako osobní asistent, ale pomáhá dalším pedagogickým pracovníkům, aby chod výuky byl bez problémů. Spolupracuje s třídními učiteli a věnuje se i ostatním dětem ve třídě. (Uzlová, 2010, s. 43)

„Požadavky na odbornou kvalifikaci asistentů pedagoga stanoví *Zákon č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.* (Uzlová, 2010, s.43)

Asistent pedagoga se dále vzdělává v samostatném studiu nebo v organizovaných formách dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Samostatně studuje pedagogickou literaturu, právní předpisy a vnitřní školní normy. Asistent pedagoga musí mít ke své práci : základní vzdělání s absolvovaným kurzem pro asistenty pedagoga, střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou či výučním listem, vyšší odborné vzdělání (zaměřené na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku), vysokoškolské vzdělání v oblasti pedagogických věd. (Uzlová, 2010, s. 43 – 44)

Osobní předpoklady asistenta pedagoga jsou : schopnost komunikace, kreativita, flexibilita, týmová spolupráce, trpělivost, vstřícnost, empatie, laskavost, důslednost, odpovědnost, příjemné vystupování, dobrý přístup k dětem, umět vymezit hranice mezi prací a osobním životem. Asistent pedagoga pracuje v souladu s vyučujícími, zajišťuje výchovně vzdělávací činnosti ve třídě, integrovanému dítěti poskytuje podporu, doprovází dítě při aktivitách organizovaných školou. (Uzlová, 2010, s. 45)

Pracovní náplň asistenta pedagoga :

- Pomáhá dítěti a jeho rodičům při aklimatizaci na školní prostředí
- Spolupracuje s třídními učiteli při komunikaci s rodiči dítěte
- Řídí se pracovním řádem pro pedagogické pracovníky, směrnicemi školy a pokyny nadřízených
- Podílí se na diagnostice a hodnocení dítěte
- Vede předepsanou dokumentaci a administrativou spojenou s evidencí pedagogické činnosti a výsledků dítěte

- Zajišťuje bezpečnost dítěte při všech činnostech
- Navrhuje výchovná opatření
- Spolupracuje s rodiči, ostatními učiteli a pracovní speciálně pedagogického centra
- Zúčastňuje se pedagogických porad a dalších akcí organizovaných ředitelem školy
- Asistuje při stolování, pomáhá dítěti při úklidu pomůcek a hraček
- Je členem týmu pro tvorbu IVP (Uzlová, 2010, s. 45 – 47)

Jelikož je asistent pedagoga zaměstnancem školy, měla by být škola schopna najít osobního asistenta sama, pokud si jej najdou rodiče sami a pokud asistent pedagoga projde výběrovým řízením, měla by vždy škola přihlédnout na přání rodičů. Rodiče znají své dítě a proto není na škody k výběrovému řízení rodiče přizvat. (Uzlová, 2010, s. 47 – 48)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktickou část této práce tvoří studie za pomoci polostrukturovaného rozhovoru, který jsem vedla se čtyřmi respondentkami – matkami nevidomých dětí a následnou analýzou těchto rozhovorů za pomoci kvalitativní analýzy. Touto prací jsem chtěla zmapovat, zjistit, co obnáší mít nevidomé dítě a jaké jsou možnosti předškolního vzdělávání těchto dětí. Jaké rozdíly jsou v předškolním vzdělávání dětí ve speciálních mateřských školách a integrací do běžné mateřské školy. Chtěla jsem provést rozhovory s více respondenty, což se mi bohužel nepodařilo. Velmi těžce se shání kontakty na rodiče takto handicapovaných dětí v předškolním věku. Podařilo se mi najít další dvě maminky, které mi byly ochotny poskytnou rozhovor, ale vzhledem velkému věkovému rozdílu, jsem nemohla tyto rozhovory zařadit do výzkumu, jelikož výzkum by měl nepřesný závěr, vyhodnocení. Pro zajímavost jsem tyto rozhovory vložila do příloh této práce.

5.1 Formulace cílů

Cílem naší bakalářské práce je přiblížit informace o integraci dítěte se zrakovým postižením do běžné mateřské školy za pomoci osobního asistenta nebo asistenta pedagoga či jeho docházkou do mateřské školy speciální. V zhledem k tématu jsem si zvolila jako druh výzkumu, jak již jsem uvedla výše, kvalitativní výzkum vedený formou polostrukturovaného rozhovoru, kde lze zachytit pocity a názory respondentů na danou problematiku a to docházku jejich nevidomých dětí do systému předškolního vzdělávání.

5.2 Formulace problému

Zmapovat, zjistit, jaké specifika sebou nese docházka zrakově postiženého dítěte do speciální mateřské školy a integrace zrakově postiženého dítěte do běžné mateřské školy.

Hlavní otázky :

- Jak vnímá zrakově postižené dítě prostředí z pohledů rodičů ?
- Jak probíhá spolupráce s organizacemi, pod které zrakově postižené dítě patří, z pohledu rodičů ?

- Jak rodiče popisují předškolní vzdělávání svého dítěte při docházce do speciální mateřské školy či integraci v běžné mateřské škole?

Dílčí výzkumné otázky :

- Jaká jsou specifika docházky do speciální mateřské školy a při integraci do běžné mateřské školy z pohledu rodičů?
- Jak zrakově postižené dítě vnímá prostředí, ve kterém se nachází a jak reaguje na podněty z něj vycházející, z pohledu rodičů?
- Jaké plány a přání mají rodiče zrakově postižených dětí do budoucna ?

5.3 Charakteristika výzkumného souboru

Pro realizaci výzkumného souboru jsem si zvolila kvalitativní výzkum za pomoci polostrukturovaného rozhovoru.

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hloubkových datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu.“ (Švaříček, Šeďová, 2007, s. 17)

Tabulka č.1 Charakteristika výzkumného souboru

CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU				
Označení respondenta	p. Jitka	p. Petra	p. Katka	p. Lenka
Pohlaví dítěte	Chlapec	Chlapec	Chlapec	Dívka
Datum narození dítěte	22.6.2004	9.3.2009	19.8.2007	18.6.2000
Diagnóza dítětea	Vrozená slepota	Nevidomost	Nevidomost	nevidomost

5.4 Metody sběru dat

Již jsem uvedla, že jsem se pro svůj výzkum rozhodla použít metodu kvalitativního výzkumu, jelikož jsem chtěla, aby získané materiály byly obsáhlejší, použila jsem polostrukturovaný rozhovor, který jsem shledala jako nejvhodnější.

5.5. Průběh výzkumu

Výzkum probíhal metodou polostrukturovaného rozhovoru, který jsem vedla s matkami nevidomých dětí. Rozhovory probíhaly v domácím, tedy v přirozeném prostředí respondentů, za přítomnosti dětí respondentů. Před začátkem rozhovorů jsem si s respondentkami nezávazně povídala, pověděla jsem něco o sobě, o své práci, proč píši bakalářskou práci na dané téma a také jsme si povídaly o dětech. Poté následoval rozhovor, který jsem se souhlasem respondentek nahrávala na diktafon. Rozhovor je rozdělen do tří hlavních částí : v první části se zaměřuji na zjišťování rodinné a osobní anamnézy dítěte, v druhé části zjišťuji stav psychomotorického vývoje dítěte a v poslední části se zabývám nástupem do mateřské školy.

6. VÝSLEDKY VÝZKUMU

Výsledkem výzkumu je řada kategorií, které jsem získala z analýzy získaných rozhovorů s respondentkami.

1) Předpoklady k postižení dítěte.
2) Příchod reality.
3) Spolupráce s organizacemi od narození dítěte.
4) Povaha dítěte.
5) Úpravy, které bylo nutné provést v domácnosti.
6) Rozvoj kompenzačních smyslů.
7) Mateřské škola.
8) Spolupráce s mateřskou školou.
9) Plány a přání do budoucnosti.

6.1 Analýza rozhovorů

Kódy rozhovorů : p. Jitka (J), p. Petra (P), p.Katka (K) a p. Lenka (L)

Kategorie

1. Kategorie : Předpoklady k postižení dítěte

J14 – dobrý zdravotní stav obou rodičů, J16-17 - předpoklady byly, jelikož starší syn je nevidomý, ze strany rodičů předpoklady nebyly, J19-20 – starší sestra je zdravá, bez diagnózy, starší bratr – nevidomost a lehká mentální retardace, P17 – vše v pořádku, porod o 3 dny dříve, P 21 a 23 – setra zdravá bez diagnózy, K14-15 – rodiče byli zdraví,

těhotenství po umělém oplodnění, zdraví, K17 a 19 – je z dvojčat, má sestru, která je bez diagnózy, K26-27 – těhotenství v pořádku, do 24. Týdne dobré, předčasný porod, K30-38 – pobyt v inkubátoru, operace sítnice u obou dětí, retinopatie nedonošených, u syny krvácení do mozku, hydrocefalus, nastal zlom, v 9. měsících života syna operace očí, v půl roce řečeno o nevidomosti syna, v nemocnici kontakt na ranou péči, spolupráce s ranou péčí, L 11-12 – mnohonásobné těhotenství, mnoho potratů, matka nedonosila žádné předchozí dítě, dcera z posledního vajíčka, L 14 – poslední pokus pro početí, L19-20 – matka byla 2 měsíce na udržení v nemocnici, předčasný porod, dítě nedonošené, L22 – pobyt v nemocnici přes 2 měsíce, L 49-50 – zjištění nevidomosti, retinopatie 3. Stupně, hypotonie.

Citace z rozhovorů :

J16,,Už jsme měli staršího chlapce taky s tou chorobou, takže se to dalo očekávat.“ J17,,Ze strany toho našeho zdraví to teda vůbec ne.“ J19,,Má. Starší sestru,...ta je úplně zdravá...ještě bratra,....ten je teda taky nevidomý, má úplně stejnou diagnózu,...ještě autistický rysy.“

P17,,Ne, všechno bylo v pořádku...se narodil vlastně o 3 dny dopředu.“, P21,,Ano, Kristýnku.“, P23,,V pořádku je. Všechno v pořádku.“, P29,,Ona je mladší. O rok a 3 měsíce.“

K14,,Byli jsme zdraví oba dva,...Bylo to po umělém oplodnění teda.“, K15,,Dvojče, sestru Karolínku.“, K19,,Tak tam není žádná diagnóza, takže normální, no...“, K26-28,,V těhotenství byl dobrý do 24 týdne....asi dobrý....a potom....přišel předčasný porod.....během 14 dnů.....všechno v pořádku.“, K 30-38,,...v inkubátoru tak zhruba 3 měsíce tam byl Hyneček...operace očí ta sítnice...3. a 4. Retinopatie...jsme jeli do Brna...krvácení do toho mozku...se potom dělal hydrocefalus...nastal nějaký větší zlom...po těch 3 měsících...v 9 měsících....pak šel na tu operaci...se dělala operace očka...v jeho půl roku asi bylo řečený, že nebude vidět...měli jsme kontakt na ranou péči...spolupracovali s něma.“

L11-12,,Karolína je z mého 13 těhotenství. Já jsem vždycky potratila, žádné dítě jsem nedonosila a ona byla moje poslední vajíčko.“, L14,,Takže poslední asi nějak, asi trošku pokažené vejce.“, L19-20,,...od 19. Dubna jsem ležela na udržování a Karolína se narodila...v 25. Týdnu těhotenství....jako hodně nedonošená“, L49-50,,...tam bude ta nevidomost...retinopatie nejdřív 3. Stupně...oční doktorka...hypotonie to byla jako docela

dost....pozdě začala chodit, nezvedl hlavu...".

Závěr šetření :

Z šetření, které nám poskytuje první kategorie, se dozvídáme, že dobrý zdravotní stav rodičů nemusí být předpokladem k početí zdravého dítěte. Ve dvou případech jde o předčasný porod s diagnózou Retinopatie nedonošených, která postihuje dříve narozené děti. Další dvě děti se narodili potažmo zdravé, u jednoho z chlapců mohl být předpoklad k postižení zraku, jelikož jeho starší bratr toto postižení měl. Nebyla zde ale dělána genetická vyšetření a tak se můžeme jen domnívat že je to geneticky podmíněno. U posledního chlapce to byla podle matky nečekaná zpráva a k postižení nevedli žádné příznaky.

2. Kategorie : Příchod reality

J28 – těhotenství v pořádku, bez komplikací, J32 – víra ve zdraví dítěte, J34 – zjištění o postižení syna sami, žádná reakce na hračky, J41-43 – rodiče to neprožívali tak těžce, prožili to již jednou, velká podpora rodiny, stále věřili, že syn bude zdraví, J 45 – tolik se neobávali jako poprvé, J47-50 – zklamání ze strany rodiny, rodina nešťastná, nejhůře to nesl otec matky (dědeček), srovnával se s tím nejhůře, J52 – rodiče nastalou situaci nesli lépe jak dědeček, J54-56 – nikdy nezažili posměch od druhých lidí, někteří známí méně komunikovali, ne že by přestala komunikace úplně, jen se utlumila, J 74-75 - největší opora – manžel, rodiče matky, pomoc dodnes, J 399-400 – kdyby byl zdraví, bylo by to jednodušší, necítí handicap, rodina vychází, jsou úplnou rodinou, rodiče matky pomáhají s dětmi, J403-406 – musíte se ohlížet při plánování výletu na nevidomé syny a tak zdravý sourozenec je ochuzován, P35 – v těhotenství vše v pořádku, P42-43 – z nemocnice v Praze posláni do Brna a zpět, v Praze sděleno o nevidomosti syna, P50 - pocity byly hrozné, P52-53 – bylo to těžké, snaha hledání pomoci, odmítání diagnózy syna, P59 – lidí reagovali normálně, P61 – vše v pořádku, pomoc od druhých lidí, přijetí, P73 – největší oporou přítel, P273-276 – dalo: vědomosti a informace o takto handicapovaných dětech, je těžký se starat o takové dítě, pocit samoty, radost že jej má, K40-41 – postižení syna vnímá normálně, cvičili s dětmi, kojila, jezdili do nemocnice, stále dokola, K45 – snaha říkat si, že bude líp, K46-50 – nevěděli, jak to bude se zrakem, vše bude dobré, po zjištění snaha zkoumat situaci, neustálý boj, žádné hroucení, snaha o normální fungování, K52-53 – reakce rodiny – na nic se neptali, nemluvili o tom, nesrovnali se s tím, babičky nehlídají vnoučata, K 57-59 – nesetkali se s negací z okolí, přátelé ubili a

jiní přibili, žádná vyhrocená situace, s vývojem syna nabírání nových přátel, K70 - největší oporou přítel, vzájemná opora, K241-242 – změna životních představ, u předčasného narození doufání, očekávání, K 245 – vnitřní posílení, K247-249 – obrácení života, částeční smíření, nefungující prarodiče, více semknutá rodina,K271-273 – radost, že syna mají, snaha z něj dostat více, s lékaři špatná zkušenost, špatná komunikace, nic nedělají navíc, chybí lidskost, K276-277 – člověk na vše musí přijít sám, nechodit k lékaři pokud nemusí, L56-59 – po příjezdu domů, 3 měsíc nevycházela z domu, strach z reakce lidí, překonání strachu, problém kontaktovat ranou péči, omráčenost, L61-62 – překonání, odhodlání, po posílení čtvrtkou, dala dceru do kočárku a všem řekla o postižení dcery, L64 – překonala sama sebe, L66 – sousedka reagovala na postižení dcery tím, že by ji dala pryč, L78 – známí se báli hlídat dceru, L102- největší oporou druh, L104 – přítel pomáhal s výrobou hraček, L111 – přítel potřebuje občas vypnout a tak pije, není to nic závažného, L103 – konec podnikání, vše ukončila, věnovala se dceři, L133-137 – neuroložka jí řekla, že Vojtovu metodu provádí špatně, naštvání na dceru, přitlačení, Vojtova metoda začala fungovat, L139 – náročné období, L405 – mít postižené dítě je lepší než mít zdravé, L407-408 – mnoho radosti, více radosti, než mají jiné matky, L411- nic jí to nevzalo, L 413- nic nemusela oprostit, l – je spokojená

Citace z rozhovorů :

J28,,...všechno v pořádku...žádné problémy...“ J32...jsme věřili, že bude v pořádku...“ J34...vysledovali sami...neotáčí za hračkama...,“ J41-43,,nebylo to pro nás tak těžký...jsme to prožili jednou...velkou oporou vlastně z rodiny...nebylo...tak hrozné...pořád věřili, že tady ten bude zdravej...“, J45,,...člověk se toho nemusel zas tak obávat“, J47-50,,...že byli jakoby zklamaní...nešťastní...nejhůř nese můj tatínek...on se s tím srovnával...nejhůř ze všech.“, J52,,...já a můj muž jsme to tak nenesli těžce jako on.“, J54-56,,...že by se...někdo posmíval...tak to vůbec....negativní reakce...nikdy...lidé se dozvěděli...zdálo se že spí v kočárku...“, J59-60,,...někteří známí...nekomunikují třeba tolik...že by k vůli tomu někdo s nama...přestal komunikovat...určitě ne.“, J399-400,,...to by bylo jako jednodušší...mám pocit...necítím...handicap...vycházíme, jsme rodina úplná...mám manžela,mám...rodiče, kteří nám pomáhají...“, J 403-406,,...když chcete...na výlet...aby...i ten zdravý sourozenec něco měl, tak pořád člověk přemýšlí, co z toho budou mět...nevidomí kluci...zdravej sourozenec ochuzovanej jakoby...určitě nám to dalo...poznali...spoustu úžasnejch lidí...“, J409,,...určitě to v našem životě má nějakej smy-

sl“, J411„...možná nás to třeba víc semklo, třeba bychom byli úplně někde jinde, no.“

P35„...všecko v pořádku...“, P42-43„...v Praze, tam mě poslali do toho Brna,...v Praze mi řekli, že vlastně nikdy neuvidí...“, P50„Toš hrozně, no.“, P52-53„...bylo to těžké...jsme zkoušeli...různý kliniky, nechtěli jsme.“, P59„...nic, v pohodě...“, P61„Všechno v pořádku...spíš nám pomáhali...to brali, no.“, P73„Asi mnažel jako přítel. A rodina, no.“, P273-276„Toš dalo mě...nevěděla, že jsou...takový dítě...se o to nezajímala dřív. Je to těžký...starat se o takový dítě...jsem na to byla sama...Ale su ráda, že ho mám.“

K40-41„Tak normálně toš...cvičili jsme s dětmi...kojilo, jezdilo se do nemocnic, tam a zpět...“, K 45-50„...pořád jsme říkali, že to bude dobrý...nevěděli jak to s těma očenkama bude...nějak jsme si říkali...bude dobrý, to bude dobrý...pak to přišlo...jsme to tak nějak skousli, no...bojujem s tím dál, pořád...že by jsme se zhroutili, nic...dál jsme doufali...museli jsme fungovat...jedno dítě v Brně, druhý doma...“, K52-53„...Jak na to reagovali? Neptali se nás na nic, raděj o tom nemluvili...do těďka se s tím...nesrovnali...mají vnoučata, babičky ale nehlídají...“, K57-59„...nesetkali nějak...pár přátel ubilo, no přišli, to co život přináší...nikdy nesetkala jsem se s nějakou situací...jako nové přátele jsme objevili, v souvislosti s vývojem dalšího, dítěte.“, K234-235„...se nehroutíme...nějak extra se neradujem...bereme to jak to je a snažíme se maximálně jako rodina fingovat, což se nám daří výborně.“, K241-242„...Změní vám to život, celkově nějaká ta představa...přišlo to předčasné narození...člověk doufal, nevěděl...co může čekat.“, K 245„...vnitřně nás víc posílilo...“, K 247-279„...všecko nám to obrátilo...s tím scítili trošku...rodina, babičky nefungují, ale to je jejich věc...tak jak oni k nám, tak mi k nim potom...že to sme to nějak jakoby jako rodina, sme při sobě a to je důležitý.“, K 271-273„...Takže i za tu situaci sme rádi, že máme hynečka a musíme se snažit co nejvíc z něj dostat...po té medicínské stránce...lékaři...mám velice špatnou zkušenost, oni řeknou jenom, co se jim hodí...neudělají nic navíc, jenom co musí...ta lidskost...tam někdy chybí...“, K276-277„Takže spíš na to fakt člověk musí přijít a k lékařům raději nechodit, když to není nutné.“

L49-50„...když sem si ju přivezla z té nemocnice domů...já jsem 3 měsíce nevyšla z domu...se strašně bála toho, že mi někdo řekne, že ta holka je slepá...jsem to překonala...měla problém i zavolat...středisko rané péče já jsem byla úplně omráčená...“, L61-62„...A nakonec jsem to překonala...odhodlala, dal...si štamprdli...dala jsem Karolínu do

kočáru a šla...každýho, koho jsem potkala, ještě než by se mě zeptat, tak jsem říkala, že Karolína je slepá...“,\l64,,...tak nějak v sobě překonala...“, L 66,,...jedna sousedka mi řekla,,Jéžíš, já vás obdivuju, že to nedáte do ústavu, já bych to doma nechtěla“...“, L70-72,,...hodně mi pomáhali...dědeček mi strašně moc pomáhal...chodil s Kájou ven...jsme se přestěhovali...neusnesl tu změnu toho prostředí...“, L74,,...většinou teda jako lítost---projevovali děsnou lítost a mě to teda strašně štvalo.“, L78,,...báli se mě ju pohlídat...“, L102,,...můj druh...“, L 104,,...co jsem si řekla, to mě vyrobil...“, L111,,Tak jenom trochu začal chlastat, občas...Občas musí vypustit nervy no, a tak to je v pohodě...“, L130-131,,Já jsem přestala podnikat...jsem to všecko zapíchla...věnovala jsem...jenom jí...“, L133-134,,...vy jste tak blbá...jo to byla taková stará ženská, taková super ženská...tak ještě to tak chvilku dělejte ať se vám u toho směje a na nohy se vám nepostaví nikdy, to děcko musí křičet...“, L 136-137,,...A já jsem jela domů z Ostravy to bylo 120 kilometrů...já jsem celou cestu probrečela...na tu moji chudinku Káju tak naštvala, přitlačila jsem no a teprve to začalo fungovat...“, L 139,,...no to bylo hrozný...na nervy pro mě...“, L405,,...co to pro mě znamená...no, můžu vám říct, že to je lepší jak zdravý dítě...“, L 407-708,,...tolik radosti, co já jsem zažila...tak to si myslím, že žádná matka nezažije...“, L 410,,...ne, nic...“, L 413,,...ne...“, L415,,...no já su spokojená...“

Závěr šetření

Všechny ženy cítili po narození svého dítěte šok, věřily, že to bude dobré, že jejich dítě bude zdravé. Snažili se hledat pomoc a informace, odmítaly diagnózu svého dítěte. Začátky byli ve většině případů těžké, hrozné, báli se reakce rodiny a lidí z okolí. Rodina u tří respondentek zafungovala a pomáhají, u čtvrté respondentky nefungují prarodiče, nechtějí hlídat svá vnoučata, nezajímají se. Mile mě překvapilo, že všechny respondentky jsou rády, že tyto děti mají a jsou takové jaké jsou, přes všechny úskalí, které jim život přináší.Jedna respondentka je dokonce raději, že je její dítě handicapované, tolik radosti by prý se zdravým dítětem nezažila. Největší oporou v nelehké situaci byl partner či manžel a podpora ze strany rodiny a blízkých. Handicap dítěte dal respondentkám jiný pohled na svět, přehodnocení svých cílů, v jednom případě upuštění kariéry, ale i tak žádná nevidí negativa, ale spíše pozitivy života s nevidomým dítětem, což je velmi pozitivní a povzbuzující.

3. Kategorie – Spolupráce s organizacemi po narození dítěte

J64-65 – první informace v nemocnici na očním oddělení, kontakt na ranou péči, J67 –

raná péče pomoc a návštěvy v domácnosti, J97-99 – spolupráce s ranou péčí, pravidelná docházka, 1x za 2 měsíce, ze začátku každý měsíc, konzultace, půjčování speciálních pomůcek, hraček, poskytování rad, J104-107 – při kombinovaném postižení spolupráce s ranou péčí do 7 let, u paní Jitky spolupráce ukončena ve 4 letech věku dítěte, J109-113 – poskytování rad ohledně sociálních dávek, ohledně hraček, jak přiblížit dětem pro nás běžné věci a činnosti, zprostředkování kontaktů na ostatní rodiče, pořádání výletů, táborů a pobytů s rodiči, J116 – společná sezení rodičů a dětí, výměna informací mezi rodiči, J119-120 – naděje, že člověk není sám, poznání nových lidí, J122-123 – nic nescházelo, J125 – po ukončení spolupráce s ranou péčí, nepatří pod žádnou organizaci, J155-156 – půjčování hraček a pomůcek, které tvoří základ pro naučení šestibodu, potřebného pro umění čtení Braillova písma formou hry, zasouvání kolíčků či různé kartičky, P66 - informace přes ranou péči, internet, P84 – spolupráce s ranou péčí, pod kterou patřili, P87-88 – vzájemné domluva schůzek, dojíždění pracovnic z rané péče 1x za měsíc, dle potřeby, P90-92 – spolupráce stále pokračuje, norma spolupráce do 5 let, při společném cíly možnost spolupráce do 7 let, pomoc, předávání zkušeností, pomoc, jak mluvit a spolupracovat se synem, P95 – spolupráce, komunikace, rozvoj, P98 – vždy pro rodiče, nic nechybělo, K61-62 – informace pře ranou péči, kontroly u lékařů, otec hledal informace na internetu, rodiče probírali informace společně, K81 – od narození syna, spolupráce s ranou péčí, K83-86 – vzájemná domluva (raná péče – rodiče), půjčování hraček, povídání si, opora, návštěva rodiny, povídání o diagnóze syna, návštěvnost 2-3x do měsíce, zvláště ze začátku, K88-89 – spolupráce ukončena ve 3 letech věku dítěte, nástupem do mateřské školy, K92-96 – pomoc od rané péče, nové poznatky, pomoc pro práci s nevidomým synem, ze strany rané péče nepostrádali nic, vždy ochota, pomoc pro vyřizování sociálních věcí, K122-123 – nyní patří pod speciálně pedagogické centrum (dále SPC) pro zrakově postižené ve Zlíně, K125-126 – spolupráce s SPC – půjčování kompenzačních pomůcek, rady, spolupráce dobrá, K 128-133 – SPC ve srovnání s ranou péčí – hlavním cílem je zaběhnutí a integrace dítěte do školy, málo času, mnoho papírování, horší spolupráce na základě zaneprázdněnosti pracovnic SPC, půjčování odborné literatury, spolupráce dobrá, s ranou péčí výborná, L84-86 – první informace od sestry, prostřednictvím knihy, kterou půjčila matce beze slov, ať si ji přečte, zjištění co postižení dcery obnáší, L90-91 – snaha získat co nejvíce informací, L144-145 – po narození dítěte spolupráce s ranou péčí Ostrava, ochota, pomoc, dojíždění každý týden do domácnosti, L147 – věnování se, velká pomoc, L149-152 – půjčení hraček, vysvětlování

všeho, mnoho informací, půjčení brožur, pomoc a ukázka při nácviku kompenzačních smyslů, soustředění na individuální potřeby dcery, půjčování hraček, rady, L155 – matku mrzelo ukončení spolupráce, L157 – ukončení spolupráce ve 3 letech věku dítěte.

Citace z rozhovorů :

J64-65,,...první informace asi...dostali přímo v té nemocnici....na očním oddělení...na ranou péči...“, J67,,...přes ranou péči...jsme tam byli vedeni a navštěvovali nás...“, J97-99,,...raná péče...docházeli pravidelně...jednou za dva měsíce...ze začátku...po měsíci...konzultace, půjčovali...speciální pomůcky i hračky...dávali...rady...co a jak.“, J101,,...skončilo...nástupem...mateřské škole...“, J 104-107,,...když...kombinovaný postižení...jsme ukončovali dříve...do 4 roků...“, J109-113,,...dávali...ohledně...sociálních dávek...rady...hračky...jak těm dětem to přiblížit...díky nim seznámili...s rodiči...výjezdy v létě...tábory...pobyty právě spíš s rodiči...“, J116,,...sezení...s těmi rodiči vyměnili zkušenosti, poradili...“, J 119-120,,...člověk...věděl, že není sám...poznali jsme spoustu úžasnejch lidí...díky tomu...“, J122-1123,,...nescházelo nám...nám nic nescházelo...“, J125,,...těďka už ne...“, J155-156,,...hračky, pomůcky...základem toho šestibodu...zasouvali různé kolíčky nebo kartičky....dítě připravovalo formou hry...“, P66,,...přes ranou péči...přes internet...“, P84,,...s tou ranou péčí...ranou péčí...“, P87-88,,...domluvili schůzku...oni jezdili...jednou do měsíce...jak jsme potřebovali...“, P90-92,,...Ano, ještě můžeme...bylo do 5 let...najdem společný cíle...můžeme...do 7 let...nám pomůžou...nové zkušenosti...jsme...nevěděli...jak s ním mluvit, spolupracovat...“, P95,,...jak s ním spolupracovat...jak s ním komunikovat...jak ho rozvíjet...“, P98,,...byli vždy pro nás...jsme nic nepostrádali...“, K61-62,,...přes tu ranou péči...se jezdilo...na kontroly k lékařům...přítel na internetu...tak jsme si povídali...“, K81,,...kontaktovali jsme tu ranou péči...“, K83-86,,...jsme se vždy domluvili...přivezly se hračky, povídali jsme si...oni byli taková opora...přijeli do rodiny...povídat...tu diagnózu věděli...se vlastně povídalo...půjčovali hračky...no nevím, za 2-3 měsíce...“, K88-89,,...spolupráce byla ukončena ve 3 letech Hynečkovi...pak nastoupil...do školky...ve 4...“, K 92-93,,...co nám pomohli...že jsme se něco dozvěděli...jak pracovat s nevidomým...“, K95-96,,...nepostrádali jsme asi nic, když by jsme cokoliv potřebovali...nějaké ty vyřizování sociálních věcí...jsme nepotřebovali...byli ochotni poradit...“, K122-123,,...pod centrum pro postižené se zaměřením na zrakové postižení...Zlín...speciální centrum...“ K125-126,,...půjčují taky...nějaké...kompenzační pomůcky...dokáží něco poradit...spolupráce

je dobrá...“, K 128-133„...už nejsou...jako raná péče...mají zaběhnout dítě do školy nebo do integrace školy...mají toho hrozně moc ze zákona, papírování...na domlouvě, ale přinutit je, aby nějaká spolupráce...jako odbornou literaturu jsou schopni půjčit...na netu, v knihovně...ve směs dobrá spolupráce, dobrá...raná byla výborná a tato je dobrá...“, L84-86„...moje sestra dělala v ústavu...prostě přišla a přinesla mi knížku...neřekla mi nic, přinesla mi knížku ať si ju přečtu...sem vlastně zjistila...to postižení, co to všechno obnáší...“, L90-91„...sem nakoupila asi 15 různejch brožurek, knih...nějak naučila s tím...L93„...sama...“, L144-145„...středisko rané péče Ostrava...byli tak strašně hodní...do...Jeseníku za mnou jezdili každý týden, jezdila paní...z Ostravy...“, L147„...fakt se nám věnovali, pomohli mě úplně strašně moc...“, L149-152„...hračky nám půjčovali, vysvětlovali mě...hodně...informací měla od nich...brožury...pomáhali...ukazovali mě třeba jak mám s ní cvičit...soustředili na tu Karolínu, na tu její vadu...ze začátku mi půjčovali ty hračky...začali vyrábět sami...různý rady mi dávali, obrázky...“, L155„...no, postrádala jsme to, že prostě potom přestali chodit už...“, L157„...že to bylo do 3 let...Kája nebyla tak špatně, takže jenom do 3 let jezdili...

Závěr šetření

Již v nemocnici dostala většina žen kontakt na ranou péči, se kterou byly v kontaktu od narození dítěte do nástupu do mateřské školy. Jedna respondentka s nimi spolupracuje nadále, jelikož našli společný cíl a tak mohou spolupráci prodloužit do 7 let věku dítěte. Zkušenosti s ranou péčí jsou vesměs shodné : výborná spolupráce, pomoc, ochota, podpora, zprostředkování kontaktů, pomoc při vyřizování papírů ohledně sociálních dávek, výborná komunikace. Pracovnice dojížděly do domácnosti respondentek, kde je navštěvovali dle domluvy a potřeby dítěte, zpravidla 1x – 2x do měsíce. Žádná z dotazovaných ve spolupráci s ranou péčí nic nepostrádala a bylo jim spíše líto, že spolupráce musela být ukončena. Jedna respondentka s nimi nadále spolupracuje, další dvě mají integrované dítě do běžné MŠ a tak spadají pod speciální pedagogické centrum, které dle slov jedné z nich má mnoho práce, papírových věcí, málo času. Spolupráce je sice dobrá, ale není výborná jako spolupráce s ranou péčí. Dle mého mínění je činnost rané péče pro matky zrakově postižených dětí velmi důležitá a potřebná, jak jsem se mohla přesvědčit z reakcí na tuto organizaci. Speciálně pedagogické centrum je zase důležité při pomoci integrace dětí do školských zařízení.

4. Kategorie – Povaha dítěte

J153-158 – baví jej sporty, rád se dívá na televizi, stačí mu slyšet hluk a zvuk komentátorů, křičí pokud padne gól, rád si hraje i sám, chodí s otcem na zápasy, které prožívá, nerad si hraje se stavebnicemi, občas si něco přečte, J163-165 – má strach ze psů, nemusí zvířata, nemá rád kontakt s nimi, J168 – zkoušení nových věcí mu nedělá potíže, J171-172 – při kontaktu se psem, i pokud jej slyší dýchat ve své blízkosti, ucukává, má strach, bojí se, J175-177 – nekřičí, ale ucukává, bojí se být sám v pokoji, v noci se bojí zlodějů a cizích lidí, toho že vniknou do pokoje, J 179 – bojí se samostatného pohybu v neznámém prostoru, P101 – baví jej muzika, tanec, zpěv, P107-109 – nechce jíst, problém při koncentraci na činnosti, nutnost zvukové motivace, jinak jej činnost nebaví, P113 – strach nemá, P116 – v prostoru se nebojí, P118 – jde sám do prostoru, neřeší překážky, K99-101 – syna baví zvukové hračky, povídání s druhými, nebaví jej logické činnosti a skládání věcí, nutné se mu neustále individuálně věnovat, nechce sám skládat věci, uklízet hračky, K104-105 – má strach ze samoty, z ticha, rostou v něm obavy, nutná motivace hlasem či zvukem, jinak žádná strach z něčeho nemá, K108 – žádné zvukové projevy strachu, nebojí se, L160-161 – baví ji zpěvák Valdemar Matuška, zpěv, hra na klavír, poslech písní, karaoke, tanec, L163 – ráda si pouští hry, L165 – nejméně ji baví škola, L168 – strach má z křiku druhých, zvýšení hlasu, nervozity druhých lidí, L170 – projev strachu- kousání sebe samotné, křikem, škrábáním sebe, ubližováním druhým, L175 – nemá citové vazby s vrstevníky.

Citace z rozhovorů :

J153-158,,...zapálený pro...sporty...má rád...sleduje v televizi...stačí...slyšet...hluk...komentátory...je to gól...má radost...sám si hraje..rád jde...s tatínkem na zápas...prožívá...co nemá rád...nehrál s nějakýma stavebnicema...občas rád čte...“, J163-165,,...se bojí jakoby psů...psy...nemá rád...zvířata nemusí...nepotřebuje ten kontakt...“, J168,,Ne, nevadí“, J171-172,,...kolem něho prošel pes...slyší, jak ten pes dýchá...začne...ucukávat...na stranu, má strach...“, J175-177,,...že by křičel, to né...ucukává..se právě bojí sám v pokoji...v noci...bojí...že prostě příjdou...zlodějů.Cizích lidí v noci.“, J179,,...neodváží se...rozběhnout...v cicím prostoru...“, J182,,...zatím jako se neprojevil...“.

P101,,...muzika,tancování...zpívání...“, P107-109,,...jezení, jest nechce...problémy, aby vydržel...činnosti...když to není zvukový...tak ho to nebaví...“, P113,,...myslím, že nemá...“, P116,,Ne.“, P118,,...on se pustí do prostoru...vůbec ho nezajímá, že se...bouchne.“.

K99,,...syna...baví nejvíce zvukové hračky...si sním někdo povídá a učí..nebaví ho...logický věci, skládání věcí...musí člověk věnovat...nebaví...samotnýho něco skládat...uklízet hračky...“, K104-105,,...když zůstane sám dlouho...třeba neslyší nás...má obavy...motivace ho pořád tým hlasem...motivovat i zvukem...strach vyloženě asi nemá z ničeho...“, K108,,...nee...jako třeba vysavača...ne...já mu řeknu...ví to je vysavač už...“.

L160-161,,...nejvíc baví...nejvíc miluje Matušku...strašně ráda zpívá, ráda na klavír hraje...přehrává různé skladby...karaoke...tady tancuje, vyzpěvuje...to zpívání, no...“, K163,,...pouští si ráda hry..“, L165,,...škola. Škola je nuďárna...“, L168,,...Jakejkoliv křik...zvýšení hlasu...vycítí, když je někdo nervózní...toho se bojí...“, L170,,...začne se kousat, začne křičet, jo, škrabe se, má tendenci ubližovat druhým....“, L175,,...ne moc s něma nekamarádí...nemá nějaký sociální vazby...“.

Závěr šetření

Většina dětí má rádo zpěv, tanec, poslech hudby, hraní si s druhými, povídání si druhými, stejně jako tomu je u zdravých dětí. Nejvíce je životem provází asi hudba, jelikož hodně informací nevidomé děti získávají pomocí sluchu, poslouchání a zpěv hudby je pro ně přirozené. U většiny dětí se dostáváme k tomu, že neradi uklízejí hračky, skládají složitější stavebnice, vydrží kratší dobu se koncentrovat na danou činnost a tak je u nich velmi nutná motivace za pomoci hlasu či zvukového doprovodu. V prostou (neznámém) se většinou bojí, jen jeden chlapce se pouští do prostoru bez rozmyslu, děti nemají specifický strach, spíše se bojí samoty, ticha, jeden chlapec zvířat. Je to velmi individuální, stejně jako u kteréhokoli z nás. Aby se tyto děti nebáli je potřeba neustále komentovat veškeré dění kolem nich a upozorňování na situaci, která by mohla nastat či nastala.

5. Kategorie – Úpravy, které bylo nutné provést v domácnosti

J69-72 – nebyli nutné změny, ze začátku děti nechodili, až začali chodit, naučili se pohybovat po domě, k vůli bezpečnosti rodiče přidali branky, P70 – úpravy nutné nebyli, jen nábytek, aby byl na jednom místě, zamezení bouchnutí, K65-66 – domácnost postupně zařizují, dokud byli děti malé, nebylo nutné žádné opatření, jen speciální postýlky, jinak nic, L95 – ano, byly nutné úpravy, L97-100 – u dcery bylo nutné ze začátku cvičit zbytky zraku, vytvořili v koupelně koutek na hraní s černou komorou, kombinace a hra se světlem, dávání si pozor na to, aby všechny věci byli na svém místě, větší úpravy neprováděli.

Citace z rozhovorů :

J69-72„...vůbec...ne...nebylo potřeba...nechodili...pak chodili...naučili ten terén poznávat...z bezpečnostních důvodů...branky...speciální úpravy vůbec nebyly nutný...“

P70„...to ani né...jenom nábytek...aby se nebouchl...“

K65-66„...za pochodu děláme nábytek...zařizujeme...když byli malí, tak ne...jenom měli speciálně malý postýlky...“

L97-100„...u té Karolíny bylo potřeba cvičit zrak...zrakově edukační koutek na hraní a v koupelně...měli černou komoru...aby se svítilo světlama...různé úpravy...musíme se jako umravnit a nemůžou tak ležet věci na zemi...měli by věci mí svoje místo, protože ona jinak zakopává...“

Závěr šetření

Ve všech případech nebylo nutné provádět v domácnosti větší úpravy k vůli zrakovému o postižení dětí, rodiče si jen museli dávat pozor, aby všechny věci byly vždy na svých místech a oni tak zamezili zranění svých dětí. Děti se naučí znát prostory jak v domácnosti, tak i v MŠ, ale je nutné nechat nábytek stále na stejném místě, aby si dítě mohlo zapamatovat, kde je jaká překážka a také dohled nad dítětem pro případ nutného zásahu.

6.Kategorie – Rozvoj kompenzačních smyslů

J187-189 – ve školce rozvíjeny kompenzační smysly, ochutnávka potravin, čichem poznávání koření, pomocí chuti a čichu, rozeznání druhů potravin, hmatem rozeznat různé druhy věcí denní potřeby, J191-192 – doma chce sám poznávat věci, přičichává k věcem, čichem hodně rozpoznává, J203-207 – jak rozvíjet kompenzační smysly poradila raná péče, s třídními učitelkami rozebírají jak pracovat, v domácnosti při pečení, vše dávají osahat, nechávají děti, aby mohli vše osahat, se vším pomáhat, J211 – od malička procvičovali smysly doma. P121 – pomoc při rozvoji kompenzačních smyslů od rané péče, svépomoc, internet, knihy, P124-126 – vše popisovat, matka vše popíše, syn vše poznává dle čichu, dávali vše očichat, P132-135 – horší je jemná motorika, jednou rukou osahává předměty a druhou rukou nepřiměřeně tlačí na oko, doma mnoho hmatových pomůcek, od rané péče, vkládačky geometrických tvarů, K111 – rozvoj kompenzačních smyslů probíhá běžným způsobem, společné činnosti a vaření s matkou, která popisuje všechny činnosti, K113 – žádné speciální pomůcky, K 115-117 – pro procviče-

ní hmatu různé povrchy, věci denní potřeby, K119 – nejdříve pomoc od rané péče, od tří let svépomocí vyrobené pomůcky, L178 – rozvoj kompenzačních smyslů – návštěvou obchodů a jejich rozeznávání dle čichu, rozeznávání koření, L197 – při sebeobsluze potřebuje dopomoc i při hygieně.

Citace z rozhovorů :

J187-189,,...v té škole...nakrájený různý potraviny, koření, ochutnávky...chuti, čichali...rozeznávat...různý...ty...potraviny...hmatem...různé...teda...věci...“,J191-192,,...doma...sám...projevuje zájem...si k tomu přičichne...čichem poznává...“, J203-207,,...v té rané péči...panima učitelkama z té školky...rozebírali...když člověk doma peče...buchtu...aby si to osahali...nechají to ty děti...dělat...“, J211,,...od malička jsme...zkoušeli...“.

P121,,...raná péče...sami...dočetli...“, P124-126,,...mu to pospat...mu to popíšu...pozná podle vůně..dávali čuchat...“, P132-135,,...mu jde špatně jemná motorika...jednou ručenkou a tlačí si do druhýho očenka...máme hodně hmatových...přes ranou péči...třeba trojuhelníčky, čtverečky vkládání...“.

K111,,...Běžným způsobem. Vaříme spolu...všechno popisujem...K113,,Ne“, K115-117,,...na procvičení hmatu, ty materiály, povrchy...co dům dá, co život přináší.“, K119,,Raná péče a pak sami...od těch 3 let pak sami...“.

L178,,...chodili jsme čichat obchody a různý koření“, L197,,Musím jí pomáhat. Musím pomáhat, neutře si zadek...“.

Závěr šetření

Jak rozvíjet kompenzační smysly ? To byla a je otázka všech maminek zrakově postižených dětí. Největší pomoc byla u dotazovaných raná péče, které poskytovala odbornou pomoc k této problematice, tedy k rozvoji smyslů, dále si dotazované pomáhaly sami hledáním odpovědí v odborných publikacích či na internetu. V MŠ rozvíjejí děti smysly dle údajů od dotazovaných, nejvíce rozvojem čichu a chuti – ochutnávkou pokrmů a poznávání různých druhů koření. V domácnosti cvičí smysly vařením se svými dětmi a zkoumáním předmětů denní potřeby. Jedna z dotazovaných chodila po městě se svojí dcerou a zkoušely, jakou vůni mají obchody (obuv, pekárna, lékárna,...). Rozvoj smyslů je velmi důležitý a neměl by se v žádném případě opomíjet a zanedbávat. V domácím prostředí by měli rodiče dítěti zprostředkovat všechny věci denní potřeby a snažit

se mu jej přiblížit, ve kolce a škole by pak měla nastoupit příprava vycvičení hmatu pro přípravu na čtení Braillova písma.

7. Kategorie – Mateřská škola

J227 – speciální mateřská škola, J229-230 – z důvodu handicapu, menší počet dětí ve třídě, vzdělanost pracovnic, J223-224 – očekávání lepší péče, v běžné MŠ je příliš velký počet dětí ve třídě, ve speciální MŠ je lepší péče, méně dětí, lepší přístup, J225-226 – individuální přístup, zadání individuální práce, J243 – podmínkou postižení zraku, J250-254 – speciální MŠ by doporučili, z důvodu individuálního přístupu, počtu dětí ve třídě, lepší péče, speciální pomůcky, povědomost pedagogů o potřebách dětí, co potřebují pro rozvoj hmatu, dobrá příprava pro učení Braillova písma, J259 – negativa, J261 – ano, doporučili by speciální MŠ, J265-266 – z počátku strach, nová situace, rychlé zapojení, žádný problém, J270-271 – z počátku zaraženost dítěte, J278-279 – žádný problém, našel kamarády, dobrý kolektiv, bez problémů, P138 – nástup do MŠ – 3 roky, stále navštěvuje, P142-144 – běžná MŠ, blízko bydliště, místní děti, vedení od dětí, pomoc od dětí, doufání v šikovnost syna, více se naučí, ve speciální MŠ, P146 – bez problému, P154 – dobrá integrace, začlenění, dobrá spolupráce s dětmi, s asistentem spolupráce zpočátku méně dobrá,, P158 – s asistentem horší komunikace, P160 – přání zlepšení komunikace, více informací, zkušeností, P 164 – neví zda by doporučila integraci, P172-173 – zvykl si, občas plakal, integroval se mezi děti, P 175 – těší se do MŠ, P 177 - občas se vymlouvá na bolest hlavy, P 183-184 – spolupráce a komunikace s dětmi je dobrá, vedení od nich, pomoc, návštěvy doma, pomoc, P 186 – s rodiči dobrá komunikace, P188 – žádný problém, P 192 – ohledně třídních učitelek a asistentky cítí rozpaky, P 196-198 – přání lepší komunikace s asistentkou, s třídními učitelkami, více vstřícnosti, pomoc rodičům, více věnování ze strany asistentky, P201 – více individuální péče, K137 – nástup do MŠ ve 4 letech, K139 – jeden odklad šk. docházky, K141 – nezralost, lehká mentální retardace, K144 – běžná MŠ, K 146-147 – důvod integrace – víra, že to syn zvládne, našli MŠ, kde jej přijali, K149-150 – jiná možnost než integrace je nenapadla, hledání MŠ která vyjde vstříc, K152 – žádné podmínky, K154-157 – Jedna podmínka nakonec byla, matka jako asistentka u syna pro lepší adaptaci a zaběhnutí integrace, K159-160 – pozitivní zkušenosti s integrací, žádné negace, integraci by doporučili všem takto postiženým dětem, s přihlédnutím na postižení, samá pozitiva, K162-167-pozitiva : společnost se naučí žít s handicapovaným jedincem, přínos pro ostatní děti a

učitele, nové zkušenosti učitelů, poznání neznámého, setkání se s handicapovaným člověkem, neznalost doktorů, neví jak se chovat, výhoda pro ZP dítě, záleží na stupni postižení, dítě to vnímá pozitivně, lepší komunikace, naučí se žít s ostatními, K169- integraci doporučuje, K173-175- ze začátku školní docházky se nijak neprojevoval, nyní se těší, má rád děti, lepší sociální cítění, L194- nástup do MŠ 3 roky, L198- nezralost, L204-205- přání integrace, odmítnutí speciální MŠ, L208-213- hodně dětí, vadily zvuky, křičela p. učitelky našly řešení, zavírání do umývárny, křičení na židli, vyústění v sebepoškozování, hledání řešení, přesun do běžné třídy, vyšly vstříc, L217-219- autistické rysy, nechuť něco provádět, úprava činností, uklidnění, vyloučení, L221- vyloučení ze speciální MŠ, L223- vyloučení z běžné třídy speciální MŠ, L231-233- zůstala doma, kontakt na paní učitelku, která vedla speciální třídu na základní škole, L235-237- zavolání, autistické děti ve třídě, dcera podobné rysy, ředitelka ZŠ svolila k docházce dcery, L239- docházela do ZŠ, na místo MŠ, na 4 hodiny 3x týdně, L249-250- po 3 měsících změna, rodina se přestěhovala.

Citace z rozhovorů :

J227„Pro speciální“, J229-230„...handicap,...menší počet dětí...speciální pedagog..., J223-224„Očekávali jsme to„...V normální školce máte skoro 30dětí...tady...péče byla lepší...dětí nebylo tolik. A ten přístup...“, J225-226„...individuální přístup...zadali zvláštní práci...“, J243„...základ...nějakýho očního postižení.“, J250-254„Tak určitě„...individuální přístup....počet vlastně dětí nižší...celková ta péče...speciální pomůcky...vědí, že...hračky třeba...aby ten hmat se vyvíjel...připravovali ty děti na...začátek...poznání toho Braillova písma...“, J259„Negativa?...snad ani ne...“, J261„Určitě jo, protože myslím si, že je tam opravdu rozdíl oproti té běžné mateřské škole.“, J265-266„Měli jsme třeba strach...jak si na to prostředí zvykne...velice dobře se tam hnedka zapojil...nebál nikdy...problém...“, J270-271„...první měsíc...září...byl zaražený...“ J278-279„...neměl problém...získal ty kamarády jako...dobrý kolektiv„...byl jako dobrý...Nebyl žádnej problém...“

P138„Ve 3 rokách...ještě navštěvuje...“, P142-144„Běžnou...to má tady kousek..chodit s dětima...z dědiny...děti ho povedou...ho...potáhnou. Mysleli jsme...že bude šikovnej...že se naučí víc, než v...školkách speciálních.“, P146„nee.“, P148„Jenom jsme tam šli...na zápis...“, P154„Zaintegroval se dobře...začlenil...dobře. S paní asistentkou teď už dobrý...“, P158„...komunikace s paní asistentkou.“, P160„...nejdůležitější ta komunika-

ce...předávali zkušenosti.“, P164,,Nevím.“, P167,,Kdyby měl pořádnou asistentku tak asi ano...jsme chtěli, aby byl v normální školce.“, P172-173,,...rychle zvykl...byly chvíle, kdy...plakal...zvykl si tam docela rychle...že se zaintegroval.“, P175,,...volá, že chce jít do školky.“, P177,,...někdy se vymlouvá že ho bolí hlavička...“, P183-184,,S dětmi?...že dobrá...ho vedou...pomáhají...děti chodijou třeba po školce, si s ním hrajou, pomáhajou mu.“, P186,,...dobrá komunikace...“ P188,,Neee.“, P192,,Já nevím.“, P196-198,,...kdyby byla lepší ta komunikace s paní asistentkou...s paní ředitelkou...aby byla střídmější...nám vyšla vstříc...věnovala paní asistentka víc...“, P201,,Hm.“

K137,,...ve 4.“, K139,,Proběhl, jeden.“, K141,,Z důvodu nezralosti a zjištěné lehké mentální opoždění.“, K144,,Rozhodli jsme pro běžnou s integrací.“, K146-147,,...jsme věděli...věřili v to, že Hyneček může být v integraci ve školce běžné..našli jsme školku, kde nám vyšli vstříc.“, K149-150,,Jiná nás...nenapadla...tenkrát...jsme hledali školku,která by...vyšla vstříc.“, K152,,...podmínky...ne.“, K154-156,,Nebyly žádné podmínky. Podmíněno to bylo, že jsem byla s Hynečkem ze začátku jako asistentka. Ten první rok, aby...se zaběhlo, aby paní učitelky věděly, jak pracovat...aby se...adaptoval lepši. Takže jsem...nastoupila s ním...“, P159-160,,...vidím pozitiva, negativa nevidím...myslím si, že by ta integrace měla být u všech dětí v běžné školce...podle toho postižení daného...vidím jenom pozitiva.“, K162-167,,Že se společnost naučí žít a vnímat i jinak...lidi kolem sebe. A je to přínosné nejen pro děti, ale i paní učitelky...mělo by být poslání paní učitelky neznají situaci a neznají i tyto děti...vůbec se nesetkávají...my jsme setkali...i doktor nezná, neví jak se chovat k nevidomému...spíš pro tu společnost je to myslím si výhoda a pro to dítě určitě taky. Záleží na stupni postižení u nevidomýho, Hyneček to vnímá...že vlastně si s ním povídají, je to lepší...Naučí se žít ta společnost mezi těma.“, K169,,Určitě.“, K173-175,,Nebyl ve stádiu, kdy to tak sociálně cítil, že by se těšil, bral to jako že ano...teď už se těší...čím je starší, tím se těší do školky. Má rád děti...i to je sociální cítění tady...že se těší...“

L194,,...začala navštěvovat ve 3 letech.“, L196,,Jo jeden rok.“, L198,,...nebyla zralá, no.“, L204-205,,...jsem strašně chtěla do běžné školy jí integrovat. Jenže všechny mě odmítly...žádná nechtěla slepí děcko, tak byla ve školce speciální.“, L208-213,,Já jsem zhruba po roku zjistila, že Karolína, jak jí vadily...zvuky...začala prostě křičet...paní učitelky to vyřešily...že jí do umyvárny daly židličku na vykřičení a za trest na ni chodila křičet...Takže to došlo tak daleko, že se mi začala drásat, kousat...dodrápané ru-

ce...hrůza...Tak jsem znova v té školce, protože tam byla ta speciální třída a v té školce byla i třída, kde byly běžný děti, tak jsem je ukecala...Káju dat mezi zdravý děti...“, L217-219,,...nakonec tady ten, ty její negativismy a ty problémy s přechodem činnosti byly vyřešené tím...k té činnosti dala značka...jenže v té školce to dopadlo tak, že prostě tu Karolínu z té školky vyhodili.“, L221,,...z té speciální. Řekli mě, že ju tam nechtějí.“, L223,,Takhle, z té běžné školky ju vyhodily.“, L225,,...běžné třídy jo...“, L231-233,,...tak, já už jsem ju do té školky nevzala že, takže zůstala doma...jsem si našla paní učitelku...v životě na ňu nezapomenu...vedla speciální třídu v základní škole v Šumperku...“ L236-237,,...já jsem jí zavolala, protože ona tam měla ty autisty...Karolína se chovala trochu podobně...Karolíně bylo 5 let, tak ředitelka té základní školy dovolila, aby tam Kája jezdila.“, L239,,Na 4 hodiny...chodila vlastně do té ZŠ speciální...“, L249-250,,...s Karolíny během 3 měsíců bylo úplně jiný dítě no a během těch 3 měsíců...jsme se rozhodli, že se přestěhujem...“

Závěry šetření

Názory na speciální mateřské školy i na integraci do běžné mateřské školy se lišily. Respondentky, jejichž děti navštěvovali speciální MŠ je zde umístily z důvodu handicapu svého dítěte, očekávaly od speciální MŠ lepší péči, individuální přístup. Zpočátku zažívala jedna respondentka strach z nové situace a zda to její dítě zvládne, poté následovala úleva, při zjištění, že se syn vcelku dobře začlěnil do kolektivu. Tato respondentka uvádí spokojenost se speciální MŠ a doporučila by ji i ostatním rodičům, zvláště z důvodu individuálního přístupu, množstvím speciálních pomůcek, povědomostí pedagogů o potřebách dětí. Její očekávání byla naplněna, oproti tomu druhá respondentka chtěla pro svoji dceru více, nelíbilo se jí, že ve třídě byli děti s více druhy postižení a dcera to z důvodu hlučnosti, některých dětí, nezvládala, snažila se o přestup do běžné třídy speciální školy, ale i tento pokus se nezdařil a nakonec z tohoto typu MŠ odešla. I tak by ale ostatním rodičům speciální mateřskou školu doporučila. Další dvě respondentky mají své děti integrovány do běžné MŠ, jedna je velmi spokojená se spoluprácí školy, tak i asistentky pedagoga. Integraci do běžné MŠ by doporučila všem dětem s tímto druhem postižení, samozřejmě po zvážení stupně postižení a jeho typu. Druhá respondentka, chtěla pro svého syna integraci, bohužel není spokojená s přístupem MŠ ani s asistentem pedagoga a tudíž neví, jestli by integraci doporučila ostatním rodičům a jejich dětem. Zde vidíme, že názory se mohou velmi lišit a rozcházet se. Z toho, co jsem se dozvěděla o obou typech zařízení z rozhovorů s respondentkami, jsem nabila

dojmu, že obě řešení jsou správná. Opravdu záleží na každém dítěti, na jeho možnostech, schopnostech, stupni postižení, žádná z těchto možností není špatná.

8. Kategorie – Spolupráce s mateřskou školou

J317-318 – spolupráce s MŠ dobrá, podílení se na pomůckách, J326- do školky pomůcky nevybírají, J328-330- v MŠ je to dané, třída smíšená, učitelé věděli, co které dítě potřebuje, rodiče se nepodíleli na výběru, J335- možnost podívat se na práci s dítětem po domluvě s vedoucí MŠ, J337 – možnost nikdy nevyužila, J339-340 – možnost je, není problém, J368 – v MŠ jsou rodiče spokojení nepřejí si nic zlepšit, J371 – prostory v pořádku, MŠ neustále něco vylepšuje, J378 – spokojenost, P203- speciální pomůcky mají rodiče z rané péče a v MŠ kupují pracovnice sami, P205-206 – nemají možnost se podílet, nikdo nenabídl, vybírá asistent, snad na radu SPC, P208 – jestli je možnost podívat se na práci se synem matka neví, doufá, P210 – podívat se nebyla, P237 – zlepšit úpravu prostor, P239 – označení prostor, P243 – vytvoření vodící linie, K199 – komunikace a spolupráce s dětmi, rodiči a učiteli je dobrá, K182-184 – žádný problém, syn má asistentku, rodiče dětí bez problémů, komunikace výborná, K186 – nic si nepřeje zlepšit, K190-192 – možnost výběru má, nechává ale na asistentce, nemá potřebu vybírat, ví co syn potřebuje, co je v nabídce, ve školce vše nechává na asistentce a financích MŠ, K194 – možnost podívat se na práci s dítětem má, K196 – možnost využila, K204-207 – dobrá komunikace, vše řešeno v MŠ, vzájemná spolupráce, dle možnostech MŠ – spolupráce na činnostech, pokud možno, stejný program v MŠ jako ostatní, individuální práce, přiměřené zaměstnávání syna, K209 – syn je spokojený, rodiče také, K212-213 – vše v pořádku, nic by neměnila, označená místa v MŠ má, L323-324 – problémy v MŠ žádné nebyly, kromě vyloučení (nečekaného) L326-329 – byl to šok, nyní se nediví, velký počet dětí ve třídě, neřešitelná situace, snaha o integraci, MŠ to nezvládla, L333 – možnost na výběru pomůcek byla, L338-339 – s MŠ zavolali, pokud byl problém, povídali si, podívali se na vyučování, doporučení, co si pořídit domů, L362-364 – zkušenosti s MŠ byly dvě, informovanost v první školce pedagogů a vychovatelů velmi malá, špatná spolupráce mezi doktorem a vychovatelem, v druhé úplně jiné, dobrá spolupráce mezi psychology a školou, L370 – spokojenost s druhou MŠ

Citace z rozhovorů :

L323 - „Tak kromě vyloučení ze školy z MŠ...že ju vyhodili ze dne na den...jsme neřešili jako..“, L326-329„Já jsem tehdy z toho byla v šoku...že se vůbec nedivím...nesnížili

počet dětí ve třídě...fakt byla nereálná situace...záleží i ta integrace...no a ta školka to prostě nepřežila.“, L333„Jo.“, L338-339„oni mě zavolají, popovídáme si, podívám se na vyučování, paní učitelka m řekne...dokonce mi třeba i doporučí, co bych si mohla pořídit domů pro ni, aby si hrála...“ L362-364„Já jsem prožila 2 mateřský...ta informovanost...těch učitelů a těch vychovatelů byla strašně malá. Nespolupracoval doktor, vychovatel...prostě úplně jiný v tom Brně...tady psycholog spolupracuje se školou...“, L370„V té druhé úplně super...“, J317-318„...co chceme , tak si můžeme...koupit...požádáme vlastně o příspěvek...“, J326„Tak to nee.“, J328-330„Tam to bylo...automatický...třída byla smíšená...věděli...který...dítě...potřebuje co konkrétně...nepodíleli...“, J335„To určitě...jo...stačí...se domluvit...s tou vedoucí té školky...“, J337„No nevyužila.“ J339-340„...možnost tam je...není problém.“, J368„My jsme tam byly spokojení...“, J376„Prostoru jsou tam...v pořádku...pořád něco zlepšují.“, J378„My jsme byly spokojení.“, K197„Komunikace a spolupráce je dobrá, spolupráce dobrá...dobrá, výborná, dobrá.“, K182-184„I s dětmi...nesetkali jsme se...teďka když máme asistentku...jsme se nesetkali...aby si rodiče stěžovali...dobrá, výborná, dobrá.“, K186„Ne.“, K190-192„Možnost výběru? Nechávám to na asistentce ve školce...to nepotřebuju vybírat, já vím co potřebuje, co je v nabídce...co se týká školky nechávám na asistentce a možnostech finančních každé školky.“, K194„Ano mám možnost se podívat.“ K196„Ano využila.“, K204-207„...my máme spolu komunikaci...všechno vyřešíme...co je potřeba. Poradíme co děláme my s Hynečkem doma, co dělá ona ve školce, kolik mají prostoru...jsme chtěli, aby se přizpůsobili nebo byl stejný program, jak mají děti. Aby se šlo ven, aby...když by nešlo se ven...ve třídě dělal sám samostatně věci...byl zabavený a nezlobil. A tak nezlobí.“, K209„...Hyneček je spokojenej, my jako rodiče taky.“, K212-213„V té školce už aktuálně ne, tam je to všechno jak má být...místa má označené...“ P203„My máme z rané péče a ve školce oni dostávají nějaký dotace a z toho kupujem hračky.“, P205-206„Nemám možnost...mi to nenabídla...ona vybírá...možná aji poradí z SPC.“, P208„Já si myslím, že by mi to poskytli nebo doufám.“, P210„Nebyla.“, P237„Toš určitě ten prostor je tam taky malé.“, P239„Není.“, P243„Nemá.“

Závěr šetření

Z výpovědi respondentek se mi podařilo zjistit, že spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou je ku spokojenosti rodičů. Spolupráci a komunikaci si většinou pochvalo-

valy a vyzdvihovaly, přály by si ale zlepšit informovanost a proškolení personálu a snížení počtu dětí ve třídě u integrace dítěte do běžné školy. Dle těchto odpovědí stále zjišťuji, že tyto věci mají řešitelnou situaci a záleží velmi na ochotě lidí podílejících se na výchově dítěte.

9. Kategorie – Plány a přání do budoucna

L387 – velké plány do budoucna, L389-392 – sen, než umře, umístění do chráněného bydlení, samostatnost někoho kolem sebe, nepobývat v ústavu, L395 – ne podobné zařízení jako v Jeseníku, J384-386 – přání naučit jej co nejvíce, usnadnění života, samostatnost při komunikaci, žít a zapojit se do společnosti, nezávislost na druhých, J389 – vše je o penězích, J394 – přání ke zlepšení přístupu ze strany úřadů a politiků ohledně handicapovaných, K230-235 – přání do budoucna – sport, plavání, samostatnost, nic neplánuje, nehroutit se, příliš se neradují, snaha o maximální fungování, P259 – aby byl šikovný, P261 – aby se dobře učil, P263-264 – integrace do běžné ZŠ, P267 – změna školky či asistentky pro realizaci správné integrace.

Citace z rozhovorů :

L387,,...já mám velké plány.“, L389-392,,Můj sen je, pak už bych mohla umřít, aby byla v chráněném bydlení...samostatná zřejmě nebude...potřebuje pořád někoho. Nechtěla bych, aby byla v ústavu.“, L395,,...nechtěla bych, aby zůstala v takovým jako v Jeseníku.“

J384-386,,...aby se co nejvíc toho mohli naučit...nejvíc usnadnilo...ten život...samostatně...komunikovat...žít...zapojit do toho běžnýho života...nemuseli být...závislí prostě na někom...“, J389,,...tady je to u nás všecko o penězích...“, J394,,Přístup úřadů a vůbec politiků u nás.“

K230-234,,Takže představa by byla trošku sportu...Hyneček plave...je tam 100% šance, že se naučí plavat...nějaký ten sport...aby byl co nejvíce samostatný...co nejvíce ho naučíte samostatnosti...já si neplánuju tyto věci, necháváme to jak to jde...se nehroutíme...se nějak extra neradujem...bereme to jak to je...“

P259,,...aby byl šikovný.“, P261,,Do kolektivu...mu šlo učení...“, P263-264,,...že bude chodit do normální školky a pak nastoupí do normální školy...“, P267,,Toš, buď do jiné školky, nebo jinou asistentku protože. Nevím.“

Závěr šetření

Přání a sny, které by si přály pro své děti, se shodují : samostatnost, dobrá komunikace se společností, šikovnost dítěte, co největší začlenění do kolektivu, žít plnohodnotným životem, umění učit se. Dopředu rodiče nic neplánují, žijí přítomností a snaží se bojovat se situacemi a překážkami, které jim život staví do cesty. Sny jsou dle slov respondentek reálné, ale bylo by nutné změnit povědomí společnosti o handicapovaných lidech a přístup úřadů.

6.2 Vzkazy pro společnost a rodiče handicapovaných dětí).

Paní Jitka : *„Tak možná takovej ten vzkaz ostatním rodičům, kteří se teda setkají potom třeba časem nebo se jim narodií postižený dítě tak, aby se toho nebáli, protože nikdy nebudou sami. Vždycky je tam někdo, jim pomůže a potkají úžasný lidi určitě, jako my.“* (s. 414-416)

Paní Petra : *„ Pro zdravé lidi, ať si vážijou že jsou zdraví. Pro rodiče, já vím, že jsou třeba horší případy, třeba s dětima, že to mají třeba některý maminky nebo rodiče horší, ať se držijou nebo ať jsou silní ti kteří majou nemocný dítě nebo jak to říct.“* (s. 283-285)

Paní Katka : *„ Co lidem vzkázat. Určitě jsou mezi náma lidmi, kteří by to nezvládli to věřím, že tam nějaká ta vnitřně musí věřit každý sám v sebe. Profesně jako pokud má někdo nějakou kariéru tak ta kariéra jde stranou pokud ji pokud jide všechno stranou aji vnitřně v tom že všechno dáte tomu dítěti, ať je to a když ne tak je vlastně ústav do kterýho vy ho dáte a tím žijete svůj další život, ale věřím tomu, že zpětně za pár let až potom ten člověk bude starší tak zjistí, že to byla hloupost to udělat to dítě dat pryč. Tak proto určitě vydržet a najít v sobě vnitřní sílu ať už věřit v to nebo v jakýkoliv náboženství jakým koliv směrem ale hlavně vnitřně hlavně sobě věřit, je nejdůležitější.“* (s. 254-257)

Paní Lenka : *„ No tak jednoduchý vzkaz. Aby se slepejšovy nebály říct podívej se. Protože to slovo podívej se nemá vůbec ten význam jako vočima. To já říkám, Kája se normálně dívá i když nevidí jo, protože ona vidí rukou nebo jakým to, jo aby prostě aby se k těm lidem chovali rovnoprávně aby netykali každýmu, když je dospělý protože je to*

hnusný.“ (s. 419-421)

„Protože nikdo není tak strašně, tak někteří jsou tak silně postižení že to nevnímají ale je to prostě je to zhazování osobnosti. A hlavně aby si každý uvědomil že žádná lítost, protože oni jsou šťastní. Naše Karolína ta se furt směje. Fakt.“ (s. 423-425)

„Pokud když já nezačnu když já teda jako vydržím z nervama jo tak je to úplná pohoda jo. Musím prostě já nevím jak bych to řekla, musím mít porád pěkně v duši jo potom ona, u ní neexistujou žádné výbuchy zlosti jo. Jakmile já začnu být nervózní v tu ránu začne být nervózní aji Karolína jak je jí 14 jí bude tak to je jak kdybysme byly takovou nějakou neviditelnou šňůrkou propojený, ale ona to vycítí i od cizích lidí jo. Jakmile je někdo prostě nějak negativně nabitej tak já už to na ni vidím že ona už to cítí už jí to vadí a.Takže slunce v duši. Jak to říkal ten z toho počasí. To bylo hezký.“ (s. 427-431)

SHRNUTÍ

Cílem mého výzkumu a tedy prováděných rozhovorů bylo zjistit, jaká specifika provázejí zrakově postižené dítě v předškolním období. Pomocí polostrukturovaného rozhovory s matkami zrakově postižených dětí jsem měla možnost zjistit velkou spoustu informací ohledně narození dítěte s handicapem, vyrovnáváním se s tímto problémem, poznat přání a sny matek těchto dětí do budoucna, co vše obnáší docházka do mateřské školy z pohledu rodičů a které organizace nejvíce rodičům pomáhají a jak tato spolupráce a pomoc probíhá.

Velmi mě zaujalo zjištění, že všechny respondentky jsou rády, že mají děti takové jaké mají, nevyměnili by je a chtějí pro ně jen to nejlepší, nelitují sebe ani své dítě, snaží se s tím žít a chtějí, aby jejich dítě žilo plnohodnotným způsobem nezávisle na druhých lidech.

Z výpovědí respondentek jsem získal odpovědi na všechny výzkumné otázky, nejvíce mě zaujala různorodost odpovědí na zkušenosti s docházkou do mateřských škol a tudíž zjištění, že oba typy předškolního vzdělávání jsou pro tyto děti vhodné. Záleží jen na okolnostech, na postižení dítěte, vstřícnosti školy a pedagogického personálu, ochota pomoci a přijetí takového dítěte i do integrovaného systému vzdělávání.

Nejvíce mě zaujaly vzkazy respondentek, které mají pro ostatní lidi a maminky takto postižených dětí. Líbily se mi natolik, že jsem je přepsala do samostatné kapitoly, které jste si mohli všimnout výše (viz kapitola 6.2 Vzkazy pro společnost a rodiče handicapovaných dětí).

DISKUZE

Velmi mile mě překvapilo, že všechny respondentky jsou velmi rády za spolupráci s ranou péčí, které probíhala od narození dítěte, postrádali ale pokračování ve spolupráci. Mohou sice spolupracovat s speciálně pedagogickými centry, ale pro velkou zaneprázdněnost nemají tolik času a nemohou se tudíž tolik věnovat těmto dětem Bylo by potřeba posílit pracovní sílu těchto center, otevření dalších center, pro lepší dostupnost.

Je zvláštní, že zkušenosti se spoluprací v mateřských školách se tolik liší. Ve speciálních MŠ byly respondentky spíše spokojené, u integrace do běžných škol se názory velice rozcházeli. To mě vede k přesvědčení, že by bylo nutné více proškolit pedagogické pracovníky v běžných mateřských školách, vytvořit kurzy, aby se naučili s těmito dětmi pracovat, aby se nebáli příjmout je do své třídy a školky a věděli jak s těmito dětmi pracovat. Nemyslím si že horší spolupráce je zapříčiněna neochotou jako spíše neznalostí.

Všechny mé návrhy jsou jen domněnky, neověřené vysledovaná předpoklady, které jsou nutné ověřit výzkumem. Netroufám si nikoho soudit, jen míním, že by se toto vyřešit dalo a bylo by to ku prospěchu všech.

ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo přiblížení a popis specifik předškolního vzdělávání zrakově postiženého dítěte. Rozhovory jsem uskutečnila se čtyřmi respondenty – matkami nevidomých dětí. Všechny rozhovory probíhali v domácím prostředí respondentů, tedy v jejich přirozeném prostředí. Chtěla jsem, aby všechny děti respondentů byli v předškolním věku, bohužel se mi to nepodařilo a to z důvodu velmi složitého vyhledávání rodičů zrakově postižených dětí, kteří by byli ochotni rozhovor provádět. Z tohoto důvodů jsem provedla pouze čtyři rozhovory, které jsem se snažila co nejlépe analyzovat. Jelikož pracuji jako asistentka pedagoga u nevidomého chlapce, který je integrován do běžné mateřské školy, tak bych tuto práci ráda doporučila pro praxi, aby pomohla lidem, kteří se zrakově postiženými setkávají, nebo s nimi pracují, věděli, na co se v edukaci zaměřit a na co si naopak dát pozor a v neposlední řadě i pro rodiče zrakově postižených dětí, kteří se rozhodují, jaký typ mateřské školy je pro jejich dítě nejvhodnější.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALUNOVÁ, K., D.HEŘMÁNKOVÁ a L.LUDÍKOVÁ, 2001. *Kapitoly z rané výchovy dítěte se zrakovým postižením.* Olomouc: UPV. ISBN 80-244-0381-1.

HAMADOVÁ, P., L.KVĚTOŇOVÁ a Z.NOVÁKOVÁ, 2007. *Oftalmopedie : texty k distančnímu vzdělávání,* Praha : Paido. ISBN 978-80-7315-159-1.

JESENSKÝ, Ján a Kol., 1995. *Kontrapunkty integrace zdravotně postižených,* Praha : Karolinum. ISBN 80-7184-030-0.

KÉBLOVÁ, Alena, 1996. *Integrované vzdělávání dětí se zrakovým postižením,* Praha : Septima. ISBN 80-85801-65-5.

KEBLOVÁ, Alena, 2001. *Zrakově postižené dítě.* Praha: Septima. ISBN 80-7216-191-1.

KEBLOVÁ, Alena, 1999. *Čich a chuť u zrakově postižených.* Praha: Septima. ISBN 80-7216-081-8.

KEBLOVÁ, Alena, 1999. *Sluchové vnímání u zrakově postižených.* Praha: Septima. ISBN 80-7216-080-X.

KEBLOVÁ, Alena, 1999. *Hmat u zrakově postižených.* Praha: Septima. ISBN 80-7216-085-0.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Bronislav PUPALA, 2001. *Předškolní a primární pedagogika,* Praha : Portál. ISBN 978-80-7367-828-9.

KREJČIŘÍKOVÁ, Olga a Kol., 2002. *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* Praha: Eteria. ISBN 80-238-8729-7.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk – prostředí – výchova : K otázkám sociální pedagogiky,* Brno : Paido. ISBN 80-731-5004-2.

NIELSENOVÁ, Lilli, 1998. *Učení zrakově postižených dětí v raném věku.* ISV. ISBN 80-85866-26-9.

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika,* Praha : Grada. ISBN 978-80-247-3470-5.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2004. VÚP Praha.

SLOWÍK, Josef, 2007. *Speciální pedagogika,* Praha : Grada. ISBN 978-80-247-1733-3.

ŠVAŘÍČEK,Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Praha: portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

UZLOVÁ, Iva, 2010. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním,* Praha : Portál. ISBN 978-80-7367-764-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese : variabilita a patologie lidské psychiky,* Praha : Portál. ISBN 80-7178-496-6.

ZELINKOVÁ, Olga, 2011. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán : nástroje pro prevenci, nápravu a integraci.* Praha : Portál. ISBN 978-80-262-0044-4.

Internetové zdroje

Česká republika. Školský zákon : Úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jak vyplývá z pozdějších změn. In : SBÍRKA ZÁKONŮ [online]. 2008. ISSN 1211 – 1244.

Raná péče Zlín: informace o instituci dostupné z [online]. http://www.ranapecezlin.cz/index.html a http://www.ranapecezlin.cz/sluzby.html

Raná péče Brno dostupné z [online]. http://brno.ranapece.cz/

Speciální mateřská škola Zlín dostupné z [online]. http://www.ddskolyzlin.cz/skola/materska/charakteristika

SEZNAM PŘÍLOH

1. fotografie a popis pomůcek
2. přepisy rozhovorů

Příloha č. 1 – Fotografie a popis pomůcek :

Obrázek č. 1 - Pomůcka pro výcvik hmatu – postupné přecházení od reálné věci k její reliéfní podobě

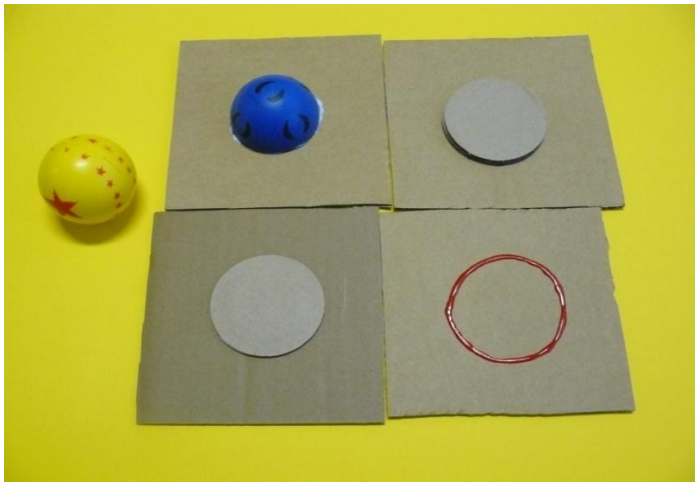

Obrázek č. 2 - Navlékání geometrických tvarů – procvičování jemné motoriky.

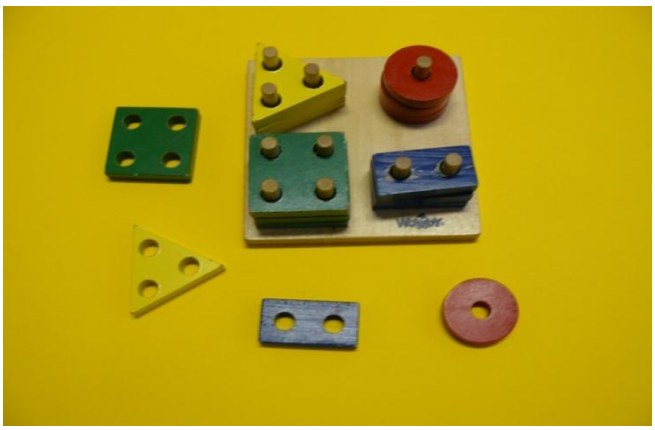

Obrázek č. 2 a 3 - Rozvoj kresby a grafomotoriky – Sešit „Hledej, hmatej“ a Reliéfní omalovánky (omyvatelné.

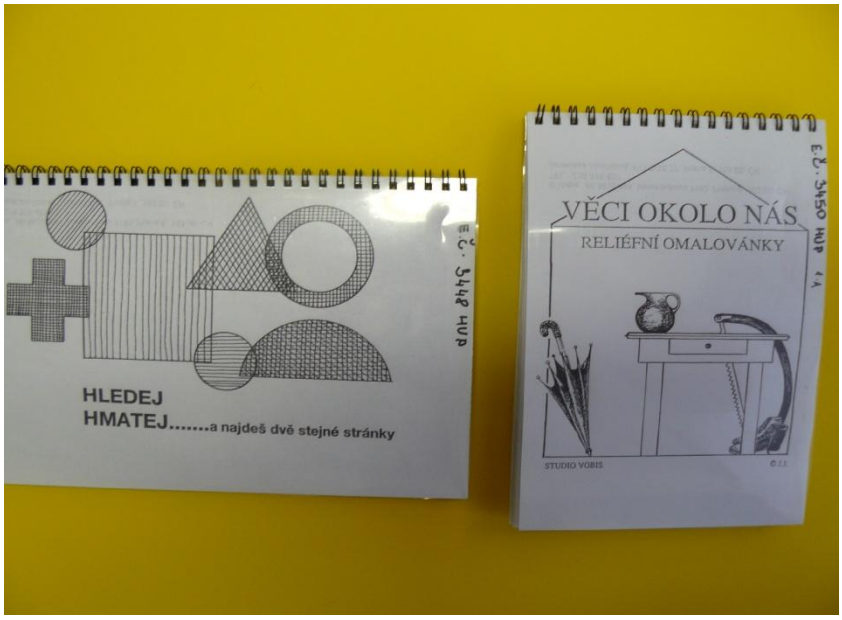

Obrázek č. 4 – Procvičování hmatu – Sada povrchů pro procvičování jemné motoriky.

Obrázek č. 5 – Sada povrchů pro hmatové vnímání – procvičení hrubé motoriky.

Obrázek č. 6 – Sluchové pexeso dřevěné (rozvoj sluchové percepce)

Obrázek č. 7 - Sluchové pexeso umělohmotné (rozvoj sluchové percepce)

Obrázek č. 8 – Hmatová kostka – Pro nácvik Braillova písma

Obrázek č. 9 – Pichtův psací stroj

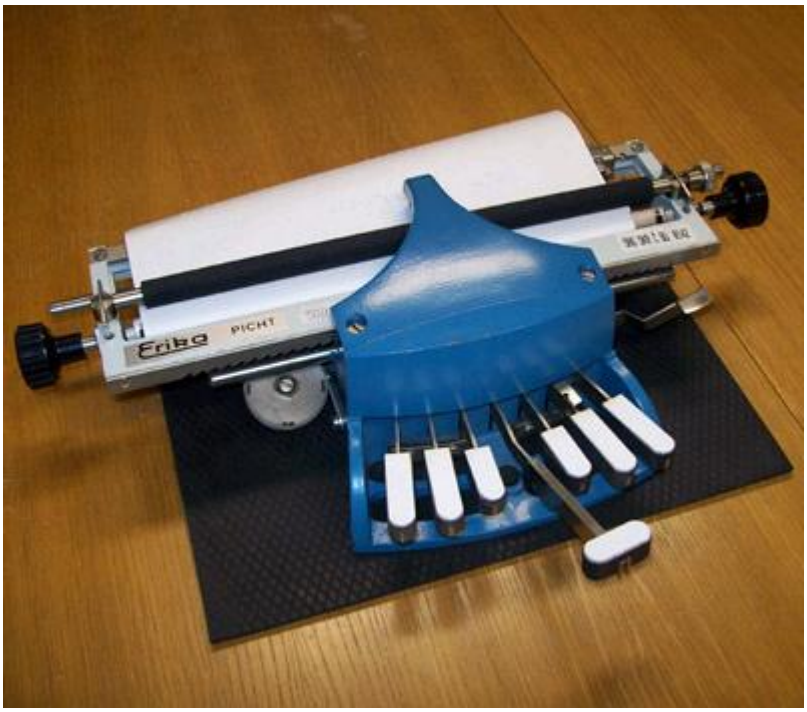

Příloha č. 2 – Rozhovory :

Rozhovor č. 1

Rozhovor, který je uskutečněný s paní Jitkou *Místo : V domě kamarádky paní Jitky, Brno*

Délka rozhovoru : 39 minut *Dítě : chlapec*

Diagnóza : Vrozená slepota

Datum narození : 22. 6. 2004 *Typ MŠ : Speciální mateřská škola*

I. Část -(zjišťování rodinné a osobní anamnézy dítěte)

Tazatel : **Tak, já se Vás na úvod zeptám jestli je Vaše dítě chlapec nebo dívka?**

p. Jitka : Ano, chlapec.

Tazatel : **A kdy se Váš syn narodil?**

p. Jitka : 22.6.2004

Tazatel : **Jakou diagnózu má Vaše dítě?**

p. Jitka : Leberova kongenitální amauróza.

Tazatel : **Můžete mi to prosím nějak přiblížit?**

p. Jitka : No, je to vlastně vrozená slepota. Jednoduše řečeno.

Tazatel : **K tomu se určitě ještě blíže vrátíme. Kolik roků jste měla Vy a Váš manžel při početí?**

p. Jitka : No, takže vlastně 31.

Tazatel : **Jste měla Vy?**

p. Jitka : 31 jsem měla při početí já, no a manžel, on je o deset, tak asi 40. (*smích*)

Tazatel : **Jaký byl Váš zdravotní stav?**

p. Jitka : Já myslím, že oba v pořádku, zdraví.

Tazatel : **Všechno bylo v pořádku? Takže nebyli nějaké předpoklady k tomu, že by jste mohli mít postižené dítě?**

p. Jitka : Ne, ne vůbec. Jenom jedině teda to, že už jsme měli staršího chlapce taky s tou chorobou, takže se dalo očekávat, že to může být znova, teda no. Jako ze strany toho našeho zdraví to teda vůbec ne.

Tazatel : **Sourozence má, jste vlastně říkala**.

p. Jitka : Má. Starší sestru, té je teď 16, ta je úplně zdravá. A pak má teda ještě bratra, ten má 11. A ten je teda taky nevidomí, má úplně stejnou diagnózu, plus teda ještě autistický rysy.

Tazatel : **Takže Vy to máte geneticky podmíněné, nebo je to prostě jenom náhoda?**

p. Jitka : Přesně nevím, protože nám, genetika nám dělaná nebyla. Bylo nám řečeno, že to je zbytečný, nebo že se to v prenatálním stavu stejně nedá zjistit, to jo, tady tato diagnóza. Ale takovým odhadem, že to asi bude, že to někdy někdo musel mít. Ale v době našich babiček hodně děti umírali ještě nenarozené, takže se to neví. Jakože to třeba někdo měl.

Tazatel : **Takže se to ani nedá zjistit.**

Tazatel : Jak jste prožívala Vaše těhotenství, tím myslím průběh, jak probíhal porod...

p. Jitka : Úplně všechno v pořádku, narodil se v termínu. Žádné problémy.

Tazatel : **Nebyly žádné komplikace?**

p. Jitka : Vůbec, vůbec nic.

Tazatel : **I po porodu všechno v pořádku?**

p. Jitka : No. Do poslední chvíle jsme věřili, že bude v pořádku. (*smích*)

Tazatel : **Kdy a jakým způsobem Vám bylo sděleno postižení Vašeho syna?**

No tak, spíš jsme to tak ze začátku vysledovali sami. Jo, že teda se neotáčí za hračkama, jo že.

Tazatel : **V porodnici ještě nebylo nic znát?**

p. Jitka : Ne, ne, ne. Tam to jako vůbec nikdo nepoznal. Takže sami a jelikož už jsme to u toho staršího věděli, takže už jsme tam jakoby ty vyšetření začli dělat dřív. I když vlastně to vyšetření v té narkóze, jak se zjišťuje slepota, tak tam nám vlastně řekli, že se ani nemusí s tím zase až tak spěchat jako jo, když už se ví, že ten starší má. Takže u něho se to dělalo, mám pocit až tak v roce, u toho staršího to bylo dřív.

Tazatel : **Jak jste toto období prožívala, když Vám byla ta diagnóza vlastně už řečena?**

p. Jitka : No, je to tak těžký si na to tak vzpomínat. Ale myslím si, že už to nebylo pro nás tak těžký, tím že už jakoby, jsme to prožili jednou, ale měli jsme velkou podporu vlastně z rodiny, takže nebylo to až zas tak hrozné. I když, jakoby jsme pořád věřili že tady ten bude zdravej.

Tazatel : **Tak když už byla ta diagnóza určena, tak už jste věděla co Vás čeká ?**

p. Jitka : No, právě, tak zas člověk se toho nemusel zas tak obávat.

Tazatel : **Jak reagovala na toto postižení, na tuto skutečnost Vaše nejbližší rodina popřípadě lidí ve Vašem okolí?**

p. Jitka : No, tak jako, to víte že byli jakoby zklamaní. Tak nedá se říct zklamaní, spíš částečně nešťastní, že. Řekla bych, že to tak nejvíc nesl, nejhůř nese můj tatínek jako. Že on jakoby, jelikož on sám měl dvě holky, vlastně dcery, takže tím, že to byli vnoučci tak jako že jo, ti chlapi to berou jako jinak takže řekla bych, že on se s tím srovnával snad nejhůř ze všech.

Tazatel : **Trvalo to nejdelší dobu.**

p. Jitka : Řekla bych, že třeba já a můj muž jsme to tak nenesli těžce jako on.

Tazatel : **A lidé ve Vašem okolí, byl někdy nějaký problém?**

p. Jitka : Takhle, jako že by se třeba někdo posmíval nebo tak, tak to vůbec. Jako negativní, nějaký negativní reakce sem teda nezažila nikdy. Spíš jenom tak z toho začátku, než se to lidé se dozvěděli vlastně, že se jim třeba zdálo, že spí v kočárku, že skrz ty oči zas tak nereagují. Tak jako, no on je nějaký takový unavený, že je hodně ospalí, jo, tak.

Tazatel : **Takže nebylo třeba i, že by jste se vyhýbali kolektivu nebo společnosti?**

p. Jitka : To vůbec, nee. Je jako pravda že někteří známí tak jakoby už tak s námi nekomunikují třeba tolik jako dřív, ale jako že by k vůli tomu někdo s náma úplně přestal komunikovat tak to jako určitě ne.

Tazatel : **Děkuju.**

***Tazatel* : Jakým způsobem jste získávala informace o postižení Vašich dětí. Dá se říct, když máte oba dva chlapce takto postižené.**

p. Jitka : No, tak vlastně první informace asi jsme dostali přímo v té nemocnici na tom očním oddělení a tam nás potom vlastně odkázali ihned na ranou péči.

Tazatel : **Takže přes ranou péči ?**

p. Jitka : Ehm, přes ranou péči. Tam bylo vlastně úplně všecko, jsme tam byli vedeni a navštěvovali nás.

Tazatel : **Museli jste provést nějaké opatření v domácnosti? Něco změnit, nějaký nábytek přestavět...**

p. Jitka : Vůbec, ne, ne. To nebylo potřeba, protože dokaď byli malí a nechodili, to nebylo nutné a aji když teda pak chodili, tak se vlastně naučili ten terén tak poznávat. Opravdu to nebylo potřeba. Třeba aji, když jsme se potom přestěhovali od rodičů do svého vlastního domu, velký schodiště, nic, akorát jsme tam z bezpečnostních důvodů udělali branky jinak jakoby žádný nee. Speciální úpravy vůbec nebyly nutný.

***Tazatel :* Kdo byl pro Vás v tomto období největší oporou a jakým způsobem? Tím myslím když byli děti malé.**

p. Jitka : No, tak rozhodně manžel, ten byl na prvním místě a potom moji rodiče teda. Takže ze začátku jsme bydleli s nimi a pomáhají nám do dneška, vlastně pořád, že bydlíme blízko. Z toho důvodu jsme hledali bydlení blízko, že k vůli pohlídání dětí a tak.

***Tazatel :* Tak to je dobře.**

II. část zjišťování psychomotorického vývoje dítěte

***Tazatel :* V druhé části mám zjišťování stavu psychomotorického vývoje. Takže se Vás nejdříve zeptám, jak se Váš mladší syn rozvíjel? Tím myslím, kdy se začal posazovat, lozit, chodit. Jestli tam byl třeba opožděný vývoj nebo vše bylo v pořádku?**

p. Jitka : Tady u toho mladšího si myslím ,nebyli až takový nějaký rozdíly, možná něco malinko od úplně zdravých dětí, ale řekla bych že tak tam celkem bylo to v pořádku. Ten vývoj, řekla bych, že celkem jako v pořádku i to mluvení, všecko, jo když to srovnám s tím starším, ten to měl jakoby posunuté.

***Tazatel :* Takže u staršího chlapce dá se říct, že tam byl ten vývoj více posunut** ?

p. Jitka : Tam vlastně byl i ten mentální, vlastně ta retardace, takže vlastně tam to bylo. I on vlastně začal chodit ve dvou letech, než ten mladší.

***Tazatel :* Takže ve srovnání se starší sestrou se dá říct, že to bylo na stejno?**

p. Jitka : V normě bych řekla, možná tam byl k vůli tomu očnímu kontaktu nějaký posun ale to už vám neřeknu jakoby přesně v kterým měsíci začal sedat si nebo tak.

***Tazatel :* Dá se říci třeba o rok ?**

p. Jitka : Tolik snad ani ne.

***Tazatel :* Takže spíš měsíce?**

p. Jitka : Tak. Smích

***Tazatel :* Dobře, děkuju.**

***Tazatel* : S kým nebo s kterou organizací jste v raném věku dítěte nejvíce spolupracovali a jakým způsobem tato spolupráce probíhá nebo probíhala?**

p. Jitka : No, tak to byla vlastně ta raná péče. Oni vlastně k nám docházeli pravidelně, tak dá se říct jednou za dva měsíce nebo ze začátku možná po měsíci, pak po dvou měsících. Pak konzultace, půjčovali nám speciální pomůcky i hračky pro děti, dávali nám i tak jako rady prostě co a jak.

***Tazatel :* A spolupracujete s nimi i nyní?**

p. Jitka : Už ne, tam to vlastně skončilo, abych řekla tím nástupem, no když ještě v mateřské škole možná chviličku, vlastně to se propojovalo ještě s tím starším synem.

Tazatel : **Většinou to končí s tím 6. – 7. Rokem.**

p. Jitka : Právě když má jakoby kombinovaný postižení, ale jelikož ten mladší byl mentálně jakoby dobře, takže tam mám pocit, že jsme to ukončovali dříve. Já vám teďka neřeknu přesně teda ten rok, ale řekla bych, že to bylo jako dřív než s tím starším určitě u toho staršího jsme to měli asi do těch 7 let. Já mám pocit, že to bylo do 4 roků.

Tazatel : **S čím Vám nejvíce tato organizace pomohla a co jste naopak třeba postrádali?**

p. Jitka : No tak vlastně nám dávali i takový jakoby ohledně třeba sociálních dávek různé, že rady co člověk třeba běžně v běžném životě neví. Takový, i běžný věci vlastně jaký třeba hračky v uvozovkách hračky, protože ony to byly třeba vlastně běžný věci z domácnosti, jo jak těm dětem to přiblížit. A vlastně jsme i díky nim seznámili vlastně s rodiči vlastně ostatními, jo co měli postižené děti, takže tam byly i výjezdy v létě na různé tábory třeba takové, no tábory, pobyty právě spíš s rodiči.

Tazatel : **Takže se pořádali i nějaké akce ?**

p. Jitka : Byly třeba jenom týden,ale my jsme teda se bohužel žádné neúčastnili tady té delší, jenom takový třeba ty odpolední co byly odpolední sezení s dětmi že jsme si tam s těmi rodiči vyměnili zkušenosti, poradili jsme zase dalším kteří tam byly třeba úplně jako nováčci.

Tazatel : **A pomohlo Vám třeba tady ten kontakt s těmi rodiči ostatních dětí?**

p. Jitka : Určitě. Člověk i tak jakoby prostě věděl, že není sám jo, kdo tady tu situaci prožívá. Poznali jsme spoustu úžasnejch lidí zase díky tomu.

Tazatel : **Postrádali jste třeba něco? V čem byste potřebovali více pomoct nebo poradit?**

p. Jitka : Já si myslím že ani ne, jako nescházelo nám, díky možná,že to nebylo nějak jakoby vlastně těžký postižení tady u toho syna. Nám nic nescházelo.

Tazatel : **Jste třeba teďka v nějaké organizaci nebo patříte pod nějakou organizaci?**

p. Jitka : Teďka už ne.

Tazatel : **Takže spíše své pomoc?**

p. Jitka : Teďka vlastně spíš teda jakoby výměny těch vlastních zkušeností zase s těma rodičem, jo z té školy.

Tazatel : **Ani pod žádný klub nepatříte nebo pod nějaké sdružení?**

p. Jitka : Ne vůbec.

Tazatel : **Jaký má vztah Váš syn se svými sourozenci?**

p. Jitka : Myslím si, že jako bezproblémový. Jo tak ta starší sestra je vlastně tak jako pokud pominem takový ty pubertální stavy, tak samozřejmě v pohodě, jo že jako když on něco potřebuje pomoct tak teďka třeba on se hodně zajímá o sport, takže chce po ní, aby mu na internetu zjistila tabulku různých zápasů, takže jako ta vychází dobře. A s tím starším bratrem vlastně tak on je spíš takovej, jako že si vystačí sám. Ale jako taky komunikujou spolu, ale ne že by spolu seděli a hráli si tak ne. To si myslím, že ani jeden vzájemně nepotřebuje, i když ten mladší kolikrát ho třeba láká toho staršího, pojď si se mnou zahrát fotbal, ale on ví, že řekne jako vždycky že ne. Takže ten má zase svůj svět.

Tazatel : **Třeba s tou sestřičku, stará se o ně někdy?**

p. Jitka : Jo, jo. Taky třeba jí řekne, jestli by si s ním něco zahrála. Takže když může tak jako je svévolná, pokud má náladu. Je schopná třeba jim pomoci jako s jídlem, tak ona už je velká. V ledasčem mně zastoupí. Když potřebujou pustit CDčko nějaké.

Tazatel : **Takže můžete je nechat bez problémů, třeba o samotě?**

p. Jitka : Na chvilku. Tak jako člověk zase musí být opatrnej. Tak ale oni už jsou ve věku, že jako si myslím že už jako.

Tazatel : **Co je nejvíce baví a co naopak nejméně?**

p. Jitka : No tak on je teďka fakt zapálený pro ty sporty, on jednak je má rád i jenom co se týče, že to sleduje v televizi. Jemu stačí prostě slyšet ten hluk tam ty komentátory jo, jak křičí, jóó je to gól tak podobně, jo takže to má strašnou radost a i teda sám si hraje. Má prostě branky má hokejky balóny puky, jo a i to rád hraje a i rád jde třeba s tatínkem na zápas jako jo takže to fakt prožívá, to má teďka období teda těch sportů. Co nemá rád nebo co jako. Nemyslím si že by to neměl rád ale vůbec třeba si jakoby nehrál s nějakýma stavebnicema nebo tady takhle jako jo, nebo že by si skládal nějaký puclíky nebo tak nějak tak jako vůbec nepotřebuje. Občas rád čte, když tak jako dostane náladu jo.

Tazatel : **A když si třeba vezmu činnosti třeba v mateřské škole, bylo třeba něco co neměl rád myslím třeba nějakou pomůcku nebo nějaké výtvarné činnosti, nebo něco co mu opravdu se nelíbilo nebo co se mu naopak hodně líbilo? Nějaký materiál...**

p. Jitka : No do malička teda se bojí jakoby psů. To tak jako psy to nemá rád a ani tak jako vůbec celkově zvířata nemusí. Že, když, třeba při návštěvě ZOO v tom ZOO koutku jdeme třeba krmit tam ty kozy tak to on se toho tak jako bojí jo. Nepotřebuje ten kontakt. Jinak myslím si, že ani tak neměl jakoby něco vyloženě jako že by měl negativní jako k něčemu.

Tazatel : **Zkouší třeba rád nové věci, nevadí mu zkoušet nové věci? Třeba neznámé věci?**

p. Jitka : Ne nevadí.

Tazatel : **Tak děkuju.**

Tazatel : **Tady mám vlastně otázku, která, dá se říct, souvisí z čeho má strach a jak se tento strach projevuje?**

p. Jitka : No, tak u těch zvířat to stačí jenom, aby kolem něho prošel pes a on ho jenom slyší jak ten pes dýchá, tak to už tak jako začne prostě ucukávat jako na stranu, má strach prostě že se ho to zvíře dotkne, nebo tak jako vůbec prostě.

Tazatel : **A nějaké zvukové projevy? Provází to třeba?**

p. Jitka : Že by křičel to né, tak jako. Jo kde je ten pes třeba začne a tak jako hodně prostě ucukává, jako že má strach jako toho kontaktu asi s tím psem. Teďka má období že se právě bojí sám v pokoji, protože on má svůj pokoj teda takže v noci. V noci se tam bojí,bojí se že prostě přijdou, říká, že se bojí zlodějů. Cizích lidí v noci.

Tazatel : **A když vezmu neznámý prostor, velký, má strach ?**

p. Jitka : Ne ne strach. Ale jako neodváží se třeba tak třeba rozběhnout v tom cizím prostoru tak jak když už to zná doma, jak jo to utíká po chodbě to už ví, co má.

Tazatel : **Ale že by vyloženě nechtěl někam jít nebo tak to ne?**

p. Jitka : To zatím jako se neprojevil že by nechtěl.

Tazatel : **Tak třeba se to ani neprojeví.**

p. Jitka : Se uvidí.

Tazatel : **Jakým způsobem rozvíjíte kompenzační smysly, ať už v té školce nebo doma. Tím myslím, čich, sluch hmat chuť. Kdo Vám poradil v tom?**

p. Jitka : No tak v té školce hodně právě s nimi dělali tady tyto věci, že měli nakrájený různý potraviny, koření ochutnávky, ochutnávali jako chuti, čichali, měli jo za úkol rozeznávat prostě různý ty potraviny, takže to v té školce hodně tady toto dělali. I hmatem vlastně že různé teda věci.

Tazatel : **A doma, když se zeptám, rozvíjíte to nějak nebo snažíte se?**

p. Jitka : Doma tak on jakoby, bych řekla teďka už v tomhle věku i sám jako projevuje zájem, jo že vlastně když má něco tak si k tomu přičichne, když jakýkoliv jídlo vlastně tak to hnedka jakoby tou tím čichem poznává. On bych řekla, že má jako hodně dobrý čich. Protože on, já třeba ještě ani tu věc necítím a on už řekne, že to tam voní. Jako jo. Takže to je takový hodně pro něho asi prvořadý. No tak hmat samozřejmě hnedka si chce všechno ošahat jo cokoliv.

Tazatel : **A co se týče obědů u Vás doma, řeknete mu hned co jste mu připravila za jídlo nebo ho necháte aby....**

p. Jitka : Oni se ptají dopředu. Oni se ptají už jakoby co bude za jídlo tak jako já jim to hnedka řeknu jako že, ne že bysme to dělali formou že to mají poznat. To mě nikdy nenapadlo. (*smích*) Jako nevím no. Je to dobrý nápad to bychom mohli využít jako.

Tazatel : **Je někdo kdo Vám poradil jak rozvíjet tady tyto další smysly abyste pomohla v tom rozvoji co nejvíce?**

p. Jitka : Možná už vlastně v té rané péči i nebo možná i vlastně s těma panima učitelkama z té školky jsme to jako třeba tak jako rozebírali že to je vlastně dobrý jako dávat to těm dětem jakoby zkoušet. Když člověk doma peče nějakou buchtu tak aby pomáhaly, aby si tu mouku ošahaly jak to vypadá vlastně. Oni to právě dělají i v té škole teďka třeba u toho staršího syna vím, že tam třeba i pečou vlastně perníčky na vánoce jo, nebo když má někdo narozeniny vaří puding a nechají to ty děti právě jakoby dělat jo. Ale to u toho staršího protože ten mladší ten chodí jakoby na základní školu sice teda pro nevidomé ale není to jakoby zvláštní škola jo, takže tam.

Tazatel : **Když se vrátím zase k té domácnosti, pomáhají Vám třeba s něčím někdy u vaření nebo zapojujete do nějaké domácí činnosti?**

p. Jitka : Od malička jsme to tak jakoby zkoušeli, ale bylo vidět že tak jako voni tak jako že vydrželi jenom chvilku jenom u toho a už zase chtěli to svoje. Ale jako jo občas se jako snažíme, aby se s tím taky jakoby seznámili.

Tazatel : **Děkuju.**

III. Část – Nástup do MŠ

Tazatel : **Teď máme třetí část, která provází nástup do mateřské školy. Takže, v kolika letech začal Váš syn navštěvovat mateřskou školu a jestli proběhl odklad školní docházky a z jakého důvodu?**

p. Jitka : Takže nastoupil ve třech letech do školky a odklad teda měl, ale bylo to tak vlastně jakoby, že mu to prospěje ten vlastně jakoby rok navíc vzhledem k tomu handicapu teda jako jo, že byl nevidomý.

Tazatel : **A kdo vám top doporučil?**

p. Jitka : No tak vlastně z té školky vlastně.

Tazatel : **Takže paní učitelky?**

p. Jitka : Takže vlastně personál plus i jakoby školní psycholog jako, že oni tam mají svého psychologa, který vlastně ty děti sledoval jo celý průběh těch, té jako docházky v té mateřské škole takže. Tam to bylo i jako ze strany toho psychologa.

Tazatel : **A odklad proběhl jeden nebo dva?**

p. Jitka : Jeden.

Tazatel : **Pro jaký typ mateřské školy jste se rozhodli?**

p. Jitka : Pro speciální.

Tazatel : **Z jakého důvodu?**

p. Jitka : No tak jednak už jako jsme to probírali vlastně tím že měl teda ten handicap, že tu slepotu. Byl tam vlastně menší počet dětí a vlastně speciální pedagog vlastně taky si myslím, že určitě.

Tazatel : **Takže můžeme říct, že i z toho důvodu že se Vám zdálo že, ta péče tam bude daleko kvalitnější než v běžné škole?**

p. Jitka : Očekávali jsme to, určitě no. V normální školce máte skoro 30 dětí že, takže tady je jako rozhodně ta péče byla lepší protože tam těch dětí nebylo tolik. A i ten přístup vlastně, jelikož tam, ono tam těch nevidomých zrovna tam v té jejich třídě v té době když on tam chodil nebylo tolik, řekla bych, že tam byli možná 2 maximálně 3 úplně jako nevidomý a byl tam takový individuální přístup právě že aji jako jim zadali zvláštní práci, třeba ty děti teda vidící zase dělali jiné věci. Protože ta třída byla smíšená, byli tam i třeba dá se říct úplně třeba zdravý děti který nosily jenom brýle.

Tazatel : **Takže díky, hlavně tomu individuálnímu přístupu dá se říct ? Že se mohlo vlastně rozvíjet daleko více než v běžné mateřské škole ?**

p. Jitka : Ano protože v takovým tom houfu. Smích.

Tazatel : **Bylo nutné splnit nějaké podmínky pro přijetí do speciální mateřské školy?**

p. Jitka : Podmínky? No, tam bylo jakoby teda protože to byla vlastně speciální školka pro nevidomé, takže tam byl jakoby základ teda nějakého očního postižení. V té době ještě když on tam nastupoval tak nebyl žádný zákon, který by to teda jakoby nařizoval, že tam mohou vzít pouze jako takto postižené děti, takže pokud měli volný vlastně počet ještě jakoby dětí tak vzali třeba i zdravé dítě které třeba bylo sourozencem toho postiženého jako jo, že aby naplnili teda vlastně. Vyloženě že bychom museli to nee.

Tazatel : **Děkuju.**

Tazatel : **Jaké jsou Vaše zkušenosti s docházkou do speciální mateřské školy, jako v čem vidíte pozitiva negativa, jestli by jste doporučili stejně postiženým dětem , rodičům ?**

p. Jitka : Tak určitě , protože tam už vlastně jak jsem říkala před tím ten individuální přístup. Ten počet vlastně těch dětí nižší že. Vůbec celková ta péče jako. I ty vlastně speciální pomůcky, že protože v té školce jsou, že jo tak když vědí že je tam mají tady tyto děti že i ty hračky třeba jo, vlastně aby ten hmat se vyvíjel. Tam už vlastně byly základy různých těch hraček vlastně už, aby se připravovaly ty děti na vlastně začátek jakoby poznávání toho Brejlova písma, to už vlastně. To bylo vlastně už v té v tom období rané péče, kdy k nám oni chodili zatím jenom domů tak vlastně různý takový ty hračky a pomůcky byly vlastně jakoby třeba základem toho šestibodu. Kde se vlastně zasouvaly různé kolíčky nebo kartičky takový které vlastně do mala to dítě připravovalo formou hry.

Tazatel : **Nějaká negativa?**

p. Jitka : Negativa? Ani si myslím že snad ani ne, zrovna mě nic nenapadá.

Tazatel : **Doporučili byste docházku i ostatním rodičům takto handicapovaných dětí?**

p. Jitka : Určitě jo protože myslím si že je tam opravdu rozdíl oproti té běžné mateřské škole

Tazatel : **Vlastně vyplývá to z těch pozitiv, která jste řekla**.

p. Jitka : Určitě.

Tazatel : **Jak se Vaše dítě ze začátku školní docházky projevovalo? Popřípadě jak se zhoršilo, zlepšilo?**

p. Jitka : Měli jsme třeba strach jo, jak si na to prostředí zvykne že protože vlastně byl 3 roky doma pořád. Řekla bych že se aji jakoby velice dobře tam hnedka zapojil, že nebyl nikdy jakoby problém že by brečel při příchodu do školky to v žádným případě. Akorát potom když přecházel, to bylo vlastně rok před tou školní docházkou, tak vlastně přecházel, měl změnu jiné paní učitelky, měl změnu třídy a navíc ještě mu i změnu šatny a ještě navíc mu odešel z jeho třídy kamarád vlastně, který byl zaintegrovaný jakoby do normální školky. Takže to byly takové jakoby změny pro něho takže to se projevilo, že byl takový ten první měsíc jo to září, bylo takové, že byl zaražený, tak jako.

Tazatel : **To bylo spíše způsobeno tou změnou.**

p. Jitka : Bylo to určitě, to bylo poznat že to bylo těma změnama vlastně protože on celou dobu před tím byl úplně jako v pohodě a tady právě ta změna jakoby takže. Ale velice jako se z toho dostal jako paní učitelky právě říkali, že budou se tak jakoby na to zaměřovat. Víc mu jakoby pomůžou jo, aby a dostal se z toho opravdu už pak ten druhý měsíc byl už zase v pohodě.

Tazatel : **A jinak, potom ta školní docházka, probíhalo všecko bez problémů, těšil se do školky nebo?**

p. Jitka : Jo jojo to tam jako neměl problém i vlastně že si tam získal ty kamarády jako jo, takže oni tam byly jako takový dobrý kolektiv. Takže tam to bylo jako dobrý. Nebyl žádnej problém.

Tazatel : **Jaká byla z Vašeho pohledu komunikace, spolupráce s ostatními dětmi, rodiči pedagogickými pracovníky?**

p. Jitka : Já myslím že tam nebyl žádnej problém nikdy.

Tazatel : **Takže neměli jste nějakej třeba někdy konflikt nebo problém nebo co jste museli řešit?**

p. Jitka : Ne to vůbec.

Tazatel : **A když třeba bylo něco ve třídě, když se něco stalo, řešili to hned s vámi nebo jakým způsobem se třeba řešily nějaké problémy?**

p. Jitka : Třeba se stalo že tam nějaké dítě onemocnělo, nebo jako bylo třeba hodně nachlazené jako, tak vlastně upozorňovali tu maminku třeba že to můžou dostat ty děti ostatní, tak že třeba ona nechtěla jakoby to dítě nechat doma jo takže toto se řešilo jinak. Mi osobně jsme tam nesetkali s něčím negativním neměli jsme tam jako za ty roky nikdy žádnej problém.

Tazatel : **Tak to je dobře. Takže není třeba něco nebo je něco, co by jste si přála zlepšit. Třeba i v té komunikaci nebo spolupráci s ostatními rodiči dětmi?**

p. Jitka : Tam je to bych řekla takový pokud se nestane něco asi negativního tak to tak jakoby funguje tak jako dobře, jo že pokud se nemusí řešit jo nějaká taková vyhrocená situace,co se teda zatím nestalo, tak bych řekla jako že je to zatím dobré.

Tazatel : **V pořádku.**

p. Jitka : Akorát co mě teda trošku zaráží, ale to právě bych chtěla jakoby řešit s paní učitelkou nebo i teda s vedením že teď už teda chodí do školy a jelikož je to škola pro nevidomé tak mě zaráží že třeba vysvědčení nebo diplomy nejsou v Brejlově písmě že vlastně to dítě si to samo nemůže přečíst jako. Což jsem se setkala s rodiči, který mají právě integrované děti v klasické škole a tam automaticky všechno dávají v Brejlově písmu. Takže to jsem právě jako, dřív jsem to tak ani nevnímala protože dokaď to neuměl ještě tak jakoby číst vlastně dobře sám tak mě to ani nenapadlo, ale až teďka už vlastně čte knížky a všecko jo, časopisy.

Tazatel : **To máte pravdu jako, jo člověk by předpokládal, že ve speciální škole...**

p. Jitka : On ví že má třeba jako samý jedničky, ale že by si jako to vysvědčení sám přečetl tak to mě přijde dost takový jako zvláštní že je to speciální škola a tohle nemají, jakoby automaticky.

Tazatel : **To máte dobrý poznatek a určitě by se to řešit mělo.**

p. Jitka : Právě jsem nachystaná jelikož jsem členka teda rodičovského sdružení takže jo bych tam hnedka to předložila teďka v nejbližší době, co budeme mít.

Tazatel : **Takže, vlastně když jsem se Vás ptala na to sdružení tak jste akorát ve škole teďka ?**

p. Jitka : To su teďka, no já jsem byla vlastně už jakoby zástupce rodičů vlastně už i v té mateřské škole ale až to bylo vlastně ten poslední rok.

Tazatel : **To je vlastně sdružení které se týká...**

p. Jitka : To sdružení rodičů při škole jakoby jo, to není jakoby, v rámci pro nevidomé, to je jenom vlastně klasicky, jak bývá SRPŠ při školách.

Tazatel : **Jakým způsobem jste se, nebo se podílíte na výběru speciálních pomůcek pro Vašeho syna, jestli máte možnost se podílet na výběru pomůcek.**

p. Jitka : No tak jakoby to vlastně co chceme tak si můžeme že jo koupit buď sami ze svého nebo požádáme vlastně o příspěvek.

Tazatel : **Teď nemyslím vyloženě k Vám domů jako spíše**

p. Jitka : Myslíte v rámci té školy jakoby jo?

Tazatel : **Ano**

p. Jitka : No to vlastně, no to jako jo jakoby nebylo nikdy po nás jakoby žádáno aby jsme třeba mi něco donesli, nebo pořídili.

Tazatel : **Ne já to spíš myslím jestli třeba když se pořizovali do MŠ nějaké pomůcky jestli jste měla možnost třeba říci si že tahle pomůcka by byla pro Vás byla více vhodná.**

p. Jitka : Tak to nee.

Tazatel : **Takže spolupráce v tomhle směru neprobíhala?**

p. Jitka : Tam to bylo prostě už tak nějak automaticky, protož ta, jelikož ta třída byla smíšená tak jakoby myslím si že vlastně to věděli jo který to dítě jako potřebuje co konkrétně. Takže mi jako rodiče jsme se jakoby nepodíleli nějak na tom výběru.

Tazatel : **Už jste vlastně naběhly na to co tam bylo, jakým způsobem to bylo zařízeno.**

p. Jitka : No to tak jako bylo.

Tazatel : **Máte možnost se třeba podívat do mateřské školy, na práci s Vaším dítětem nebo měla jste tu možnost?**

p. Jitka : To určitě, to jako jo, tam stačí vlastně jakoby se domluvit jo s tou vedoucí té školky a nebyl problém.

Tazatel : **Využila jste ji někdy?**

p. Jitka : No nevyužila.

Tazatel : **Ale ta možnost tam byla.**

p. Jitka : Ta možnost tam je, je tam i jako i teďka nadále v té speciální základní škole, je možné jako říci domluvit se. To nám říkali, jako osobně, že není problém.

Tazatel : **Tak to je dobře.**

Tazatel : **Jaké speciální pomůcky Váš syn potřebuje a kde a jakým způsobem je obstaráváte?**

p. Jitka : No takže teďka už je vlastně na té základní škole takže vlastně má Pichtův psací stroj, má teda veškeré učebnice v brejlově písmu.

Tazatel : **Kde je sháníte nebo jakým způsobem?**

p. Jitka : To vlastně normálně škola, to všecko poskytuje.

Tazatel : **Takže škola všechno obstará** ?

p. Jitka : Akorát teda prakticky jako učebnice myslím teda tak, učebnice jo to poskytne škola a psací stroj teda vlastně to jsme dostali příspěvek jo od městského úřadu takže to jsme koupili jako v rámci toho příspěvku.

Tazatel : **A když by jste potřebovala nějakou pomůcku domů, tak kde byste ji sháněla nebo víte kde, na koho se obrátit?**

p. Jitka : No tak vlastně přes Tyfloservis se to dá jako sehnat. No tak přes internet je to i v rámci vlastně pořád ten Tyfloservis, vlastně je specializovaný pro ty nevidomé.

Tazatel : **A využíváte něco takového? Objednávala jste si někdy nějakou pomůcku?**

p. Jitka : Určitě no, třeba kuličkovou písánku jsme vlastně objednávali i ten psací stroj Pichtův, vlastně jsme přes ně objednávali. Nějaké hmatové knihy jsme od nich měli. Člověče, nezlob se a tady takový jako, prostě všechno co se týká nevidomých a co člověk potřeboval tak.

Tazatel : **Takže přes ten tyfloservis, přes internet ?**

p. Jitka : No

Tazatel : **A vyrábíte si třeba nějaké pomůcky sami nebo je třeba pro Vás nějaká pomůcka nedostupná?**

p. Jitka : No tak jako občas, spíš když baly jakoby menší , jěště tak jako různě takový nevím co třeba. Krabička od sýrů naplněná kuličkama třeba zalepená, jo nebo polepeny nějakýma různýma jinýma materiálama. My jsme právě hodně měli různý ty tady tyto věci půjčený z té rané péče, měli jsme to třeba 2 měsíce doma takže ani jako nebylo až tak nutné, protože oni nám to půjčovali

opravdu hodně. Nebo i od známých teda vlastně co třeba měli tak jako jo postižený ty děti vlastně přes tu. Tak jsme si taky třeba půjčovali, vyměňovali jo, takže .

Tazatel : **Je něco co byste si přála zlepšit v mateřské škole aby se Vaše dítě cítilo lépe?**

p. Jitka : My jsme tam byly spokojení takže jako bych řekla, z mé strany že ne že nebylo jako nutné.

Tazatel : **Ani třeba výběr více kompenzačních pomůcek, nebo úprava prostor, nic ? Komunikace, všecko si myslíte že probíhalo v pořádku ?**

p. Jitka : Prostory jsou tam jako si myslím v pořádku, oni tam dá se říct pořád jakoby něco zlepšují. V rámci té školy jako, všecko je to o penězích, takže jakmile se vyskytly peníze hnedka to jako vkládali jo do zlepšení tam různých těch rehabilitační třeba taková třída. Relaxační místnost.

Tazatel : **Takže dá se říct, že jste spokojená co se týká prostor.**

p. Jitka : Canisterapie, přicházela tam pravidelně ze psem jako jo aby se seznamovali jako jo s tím. Na koně jezdívali,

Tazatel : **Takže jste byla spokojená ?**

p. Jitka : My jsme byly spokojení.

Tazatel : **Jaká byla zpětná vazba od Vašeho syna při příchodu domů o zážitcích v MŠ ?**

p. Jitka : Jo to on hnedka jakoby dycky „ jo my jsme s Beníkem dneska to a to do divadla strašně rád chodil, vůbec jako on pravě v té školce neměl problém neměl tam žádný jakoby negativní zkušenost, ani jako mezi dětma že by se jim třeba někdo posmíval nebo takže on tam byl spokojenej.

Tazatel : **Tak to jsme moc ráda.**

Tazatel : **Jaké máte plány přání týkající se Vašeho syna do budoucnosti potažmo synů ?**

p. Jitka : No tak aby se co nejvíc toho mohli naučit. A aby jim to co nejvíc usnadnilo vlastně ten život, aby mohli samostatně samozřejmě komunikovat potom a žít vůbec jo aby se mohli zapojit do toho běžnýho života. Aby nemuseli být jakoby závislí prostě na někom, takže co nejvíc co to půjde no.

Tazatel : **Myslíte si, že by třeba bylo potřeba něco zlepšit i třeba v naší společnosti, aby se tady tyto sny daly více zrealizovat ?**

p. Jitka : No tak určitě, no tak protože tady je to u nás všecko o penězích takže. (*smích)*

Tazatel : **Takže myslíte že třeba i co se týká úřadů tady těchto ?**

p. Jitka : No tak určitě protože oni vlastně si pořád myslí že když to dítě jenom nevidí tak že je vlastně zdravý že takže, že všecko dokáže samo že.

Tazatel : **Takže i přístup dá se říct třeba ?**

p. Jitka : Určitě. Přístup úřadů a vůbec politiků u nás. Šak víte, jak to je že jo, u nás.

Tazatel : **To chápu.**

***Tazatel* : Teď mám takovou osobní otázku. Co pro Vás znamená mít takto postižené dítě? Nebo děti ve Vašem případě. Jestli Vám to něco dalo nebo jestli vzalo?**

p. Jitka : No kdyby to člověk mohl jakoby srovnat s tím, jako kdyby jsme měli zdravý děti, tak jaký by to bylo tak to by bylo jako jednoduší, ale mám pocit že to necítím jakoby nějaký handicap jo že vlastně vycházíme jsme rodina úplná jo mám manžela, mám vlastně rodiče kteří nám pomáhají takže je tak jako.

Tazatel : **Tak určitě to vzalo asi , jestli to tak můžu říci z pohledu mého, takovou tu svobodu dělat si co chcete asi, protože musíte být odkázána nebo musíte být pořád pro ty děti.**

p. Jitka : Tak určitě protože, jakýkoliv vlastně člověk když chcete jet někam na výlet, jo aby teda i ten zdravý sourozenec něco měl tak pořád člověk přemýšlí co z toho budou mět ti nevidomí kluci jako jo takže. Takže v tomto bych řekla, že je ten zdravej sourozenec ochuzovanej jakoby jo. A určitě nám to dalo, že jsme poznali teda spoustu úžasnejch lidí vlastně v rámci těch ostatních rodičů.

Tazatel : **Takže dá se říct že to berete spíše teďka pozitivně když se na to tak jako podíváte ?**

p. Jitka : No tak určitě možná třeba ani jako nevím, **(smích)** kde bysme třeba byly když bychom tady ty kluky neměli jo. Určitě to v našem životě nějakej smysl.

Tazatel : **Jak se říká něco to vzalo, ale něco to dalo že?**

Určitě no, možná nás to třeba víc semklo, třeba bychom byly úplně někde jinde no.

Tazatel : **Chcete ještě na závěr říci nějaký poznatek, který je pro Vás důležitý a během rozhovoru nezazněl? Nebo něco co....?**

p. Jitka : Tak možná takovej vzkaz jakoby ostatním rodičům, kteří se teda setkají potom třeba časem nebo se jim narodí postižený dítě tak, aby se toho nebáli protože nikdy nebudou sami. Vždycky je tam někdo jim pomůže a potkají úžasný lidi určitě jako my *(smích).*

Tazatel : **Takže já Vám děkuju moc.**

Rozhovor č. 2

Rozhovor, který je uskutečněný s paní Petrou *Místo : u paní Petry doma, Kroměříž*

Délka rozhovoru : 24 minut *Dítě : chlapec*

Diagnóza : nevidomost

Typ MŠ : Integrace do běžné mateřské školy

I. Část (zjišťování rodinné a osobní anamnézy dítěte)

Tazatel : **První část mého rozhovoru zjišťuje rodinnou a osobní anamnézu Vašeho dítěte. Takže, Vaše dítě je chlapec nebo dívka?**

p. Petra : Chlapec.

Tazatel : **Kdy se narodil?**

p. Petra : 9. 3. 2009

Tazatel : **S jakou diagnózou?**

p. Petra : Nevidomost obou očí.

Tazatel : **Dobře děkuju**.

p. Petra : Toš, první řekli vlastně, že je všechno v pořádku a mu to zjistili vlastně ve 2 měsících. Nás posílali do Brna a pak v Praze mi řekli vlastně, že nevidí.

Tazatel : **Kolik roků jste měla Vy a Váš manžel, partner při početí? Přibližně stačí.**

p. Petra : 24 já 24,

Tazatel : **Zhruba.**

p. Petra : Tak 30.

Tazatel : **Jaký byl Váš zdravotní stav, tím myslím jestli byl nějaký předpoklad k tomu že byste mohla mít postižené dítě?**

p. Petra : Ne, všechno bylo v pořádku, jenom se narodil vlastně o 3 dny dopředu. Jsem měla termín 12.

Tazatel : **Takže nebyly předpoklady?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **Má Vaše dítě sourozence?**

p. Petra : Ano, Kristýnku.

Tazatel : **Takže sestřičku. A její zdravotní stav?**

p. Petra : V pořádku je. Všechno v pořádku.

Tazatel : **A jaký mají vztah spolu?**

p. Petra : Teď už lepší ze začátku to bylo takový že se bály že, ani když jsme Kristýnku, vlastně ona je mladší, tak když jsme ju dovezli z nemocnice a on jak slyšel jak plače tak se tomu jakože smál, protože slyšel zvuk jo *(mluví na dítě ,, Ne, Kubíčku nechej to.¨)*

Tazatel : **Takže ona je mladší?**

p. Petra : Ona je mladší. O rok a 3 měsíce.

Tazatel : **Děkuju.**

Tazatel : **Jak jste prožívala Vaše těhotenství, tím myslím průběh, porod? Všechno, v pořádku?**

p. Petra : To první, první?

Tazatel : **U Kubíka.**

p. Petra : U kubíčka? V pořádku jako že nic se nemělo, jako že všecko v pořádku právě že.

Tazatel : **A po porodu taky žádné problémy?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **Nemoci, nic?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **Děkuji.**

Tazatel : **Jakým způsobem Vám bylo sděleno postižení Vašeho syna a kým?**

p. Petra : Bylo to v Praze, tam mě posílali do toho Brna, jak jsem říkala, tam řekli vlastně že se to dá zpravit v Praze a v Praze mi řekli že vlastně nikdy neuvidí.

Tazatel : **Aha.**

p. Petra : Že má odchlípnutý sítnice a ještě pak se mu ty očenka zkalily, vlastně ve předu ty čočky. *(dítě mluví není mu rozumět)*

Tazatel : **A jak byl starý, teda když jste zjistila to postižení?**

p. Petra : (dítě mluví není mu rozumět) Mohl mít 3 měsíce, 3 až 4 přesně nevím už. *(mluví na syna ,,Nezívu.¨)*

Tazatel : **A jak jste toto období prožívala? Jako když Vám to řekli.**

p. Petra : Toš hrozně no.

Tazatel : **Bylo to těžké.**

p. Petra : Hmm, bylo to těžké.*(dítě mluví není mu rozumět)* To oznámit rodině a tak jako, Zdeňa to taky nesl, on si nás hned odvezl vlastně z Prahy. Ten den ještě. A pak jsme zkoušeli jako různý kliniky, nechtěli jsme.

Tazatel : **Takže rodina a nejbližší příslušníci vlastně na to reagovali tak že se snažili hledat někde pomoc?**

p. Petra : No. Hlavně mamka taky no. *(dítě mluví není mu rozumět)*

Tazatel : **A jak potom na tu skutečnost reagovali třeba lidé ve Vašem okolí jestli byl třeba někdy nějaký problém nebo všecko v pořádku?**

p. Petra : Všecko v pořádku *(dítě mluví není mu rozumět)* my jsem se tady právě že přistěhovali takže my jsme bydleli v Nitkovicích *(dítě mluví není mu rozumět)* a nic v pohodě.

Tazatel : **Všechno v pořádku.**

p. Petra : Všechno v pořádku. Jako že spíš nám pomáhali, jako že to brali no.

Tazatel : **Tak to je dobře.**

Tazatel : **Jakým způsobem jste získávala informace o postižení Vašeho syna nebo kde?**

p. Petra : (mluví na syna „Kubíčku sedni si.¨) jako?

Tazatel : **O té nevidomosti. Jako kde jste třeba získávala vědomosti.**

p. Petra : Jo, jo přes, přes ranou péči, nějak, tak jsem si četla přes internet.

Tazatel : **A byly nutné třeba nějaké změny nebo opatření v domácnosti provést?**

p. Petra : Změny.

Tazatel : **Něco přestavět předělat, upravit nějakým způsobem.**

p. Petra : To ani né, spíš jenom nábytek jako teďkom jako, aby se nebouchl nebo tak jako že, aby si prostě na to zvykl, aby jsme nic nepřehazovali, aby věděl kde co je furt jako.

Tazatel : **Kdo byl v tomto období pro Vás největší oporou?**

p. Petra : Asi manžel jako přítel. A rodina no.

Tazatel : **Děkuju.**

II. část zjišťování psychomotorického vývoje dítěte

Tazatel : **Druhá část rozhovoru zjišťuje stav psychomotorického vývoje. Takže, jak se Váš syn rozvíjel, tím myslím kdy se začal posazovat, lozit, chodit. Jestli tam třeba byl nějaký opožděnější vývoj nebo když teďka porovnáte s Vaší dcerou.**

p. Petra : Já si myslím že to bylo přibližně stejně. Jenom třeba že se, ale to je normální u druhých dětí že nelozil že přímo chodil jako že se stavěl jako že ta.

Tazatel : **Takže nějaký větší věkový rozdíl nebo tak nebyl?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **S kým nebo s kterou organizací jste v raném věku nejvíce spolupracovala? Jste zmínila tu ranou péči.**

p. Petra : S tou ranou péčí. My jsme vlastně byli jenom pod ranou péčí. Protože ještě nechodil do školky. Přes ranou péči.

Tazatel : **A jakým způsobem ta pomoc probíhala nebo ta spolupráce?**

p. Petra : Toš, my jsme si domluvili schůzku jakože návštěvu oni jezdili, oni vlastně můžou jezdit tak jednou do měsíce, to většinou jednou do měsíce jak jsme potřebovali třeba, nebo jako že, jako víte jak to myslím.

Tazatel : **Chápu to. A spolupracujete s nimi ještě nyní?**

p. Petra : Ano. Ještě můžeme. Ono to bylo do 5 let, ale že když najdem společný cíle, o který se budem snažit tak můžeme vlastně do 7 let, takže my jsme jenom rádi. Jako že nám pomůžou, že nové zkušenosti že protože my jsme taky nevěděli ze začátku *(dítě mluví, není mu rozumět)* vůbec jak s ním mluvit spolupracovat všecko.

Tazatel : **S čím Vám nejvíce pomohla ta raná péče a co jste třeba naopak postrádali? Teď jste třeba říkala, že Vám třeba řekli jakým způsobem s ním mluvit nebo na co se zaměřit.**

p. Petra : No, jak s ním spolupracovat nebo jak s ním komunikovat ani jak ho rozvíjet jak, nevím co.

Tazatel : **Je třeba něco co jste postrádali?** *(dítě mluví není mu rozumět)* **V čem byste ještě potřebovali pomoct nebo poradit?**

p. Petra : Já si myslím že oni byli vždy pro nás že, že jsme nic nepostrádali. Jako že.

Tazatel : **Děkuju.**

Tazatel : **Co Vašeho syna nejvíce baví a co jej baví nejméně?**

p. Petra : (*na syna ,,co tě Kubíčku baví nejméně¨)* Muzika, tancování že a zpívání.

Tazatel : **Jo?**

p. Petra : No

Tazatel : **A co zas naopak nejmíň?**

p. Petra : Nejmíň?

Tazatel : **Co nechce dělat?**

p. Petra : Jezení. Jest nechce. Teď máme problémy s jídlem že? A teď máme ještě problémy, aby vydržel u nějaké činnosti dlouho že. To jsme si taky dali vlastně cíl, chceme to stupňovat postupně, u toho stolečku že jo, ono když to není zvukový nebo něco tak ho to nebaví že. Tady má tolik věcí a to, aby spolupracoval a to nejvíc bude potřebovat no.

Tazatel : **To je pravda.**

Tazatel : **Má z něčeho strach?**

p. Petra : Já si myslím že nemá. Že my jsme, on ví že má v nás tu jistotu od mala už od toho, to byla chyba naša no že my jsme furt u něho byly že, taky nevěděli, že on se vám pustí do prostoru a.

Tazatel : **Takže nebojí se ani prostoru nebo hluku nějakého?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **Nee. Tak to je zase dobře ale. Musíte vlastně nacvičit to.**

p. Petra : No. Právě to chození no. On se pustí do prostoru a vůbec ho nezajímá, že se třeba bouchne.

Tazatel : **Jakým způsobem rozvíjíte kompenzační smysly, tím myslím čich, sluch, hmat, chuť a kdo vám poradil jakým způsobem, stylem to provádět?**

p. Petra : Toš raná péče určitě. Tak mi sami co jsme si tak jako dočetli nebo tak.

Tazatel : **A třeba v domácnosti, když třeba řeknu, takový oběd, jestli mu řeknete hned dopředu co má na talíři** *(dítě vydává zvuky)* **nebo ho necháte aby si to vyzkoušel?**

p. Petra : No ono je to lepší no. Mu to popsat. Ale stejnak si toho moc nevezme, jako to jídlo mu to popíšu, nebo slyší třeba dělám ve „friťáku“ hranolky a on „friťák¨ jako že pozná podle vůně a hodně no. Co jsme byly přes ranou péči na kurzu tak taky vlastně mu dávali čuchat ani mě nám zakryli oči a taky hodně toho poznal, jako že taky má ten čuch.

Tazatel : **Tak to je šikovný.**

p. Petra : A já jsem toho taky hodně poznala že. Někteří to vůbec maminky tatínci nepoznali a on poznal kakao že a takový. Co má nejradši.

Tazatel : **A rozvíjíte třeba nějak i hmat doma?**

p. Petra : Jako že cvičení? Hmatový rukama? No mu jde špatně jemná motorika tak to procvičujem hmatový věci a hlavně aby obouma ručenkama on většinou jednou ručenkou a tlačí si do druhýho očenka (*dítě mluví „Maminka zíve.¨ „Nezívu Kubíčku neslyšels že bych zívala Kubíčku“.*) Takže,

máme hodně hmatových jako aji přes ranou péči, že učíme se třeba trojúhelníčky čtverečky vkládání.

Tazatel : **Neposedí. Děkuju moc.**

III. Část – Nástup do MŠ

Tazatel : **Třetí část se týká nástupu do MŠ. V kolika letech začal navštěvovat MŠ?**

p. Petra : Ve třech rokách. Jo a vlastně ještě navštěvuje. Hm.

Tazatel : **Hm. Pro jaký typ MŠ jste se rozhodli? A z jakého důvodu?**

p. Petra : My jsem se rozhodli pro MŠ s tím důvodem že.

Tazatel : **Běžnou myslíte?**

p. Petra : Běžnou no. Že to má tady kousek, bude chodit s dětima tady z dědiny a že ty děti ho povedou. Jo že ho prostě potáhnou. Mysleli jsme si, že bude šikovnej, že ho ty děti povedou že se naučí víc než v těch školkách speciálních.

Tazatel : **Bylo nutné splnit nějaké podmínky pro přijetí do běžné MŠ? Něco co musel splnit pro přijetí?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **Ne.**

p. Petra : Jenom jsme tam šli vlastně jako na zápis a nic tam třeba nedělal jako že.

Tazatel : **Jaké jsou Vaše zkušenosti s docházkou do speciální MŠ? V čem vidíte pozitiva negativa? Jako v té speciální. Pardon. Běžné. S tou integrací myslím. Položila jsem špatnou otázku. Takže jaké jsou vaše zkušenosti s integrací do běžné MŠ a v čem vidíte pozitiva negativa?**

p. Petra : Toš.

Tazatel : **Tak jak si to myslíte tak jak to cítíte.**

p. Petra : Zaintegroval se dobře, jako že se tam začlenil do těch dětí dobře. S paní asistentkou teď už dobrý jako, ze začátku taky než si zvykne. Paní ředitelku ještě do teďka nechtěl, ještě tam je jedna paní učitelka Simona tu taky, protože měl jistotu v té paní učitelce Martině té asistentce. Že tam ty nechtěl paní učitelky. Jinak.

Tazatel : **Třeba něco co tam postrádáte? Nebo co si myslíte, že by se mohlo zlepšit?**

p. Petra : Toš, ta komunikace s paní asistentkou.

Tazatel : **Hmm.**

p. Petra : Ta je myslím nejdůležitější ta komunikace aby jsme si předávali zkušenosti.

Tazatel : **Takže i ta spolupráce dá se říct.**

p. Petra : Hmm.

Tazatel : **Doporučila byste integraci ostatním rodičům takto handicapovaných dětí?**

p. Petra : Nevím.

Tazatel : **Tak jak myslíte, jak to cítíte nebo vnímáte, jestli byste se třeba proto rozhodla znovu, když byste tu možnost měla.**

p. Petra : Kdyby měl pořádnou asistentku tak asi ano. Protože jsme chtěli, aby byl v normální školce.

Tazatel : **Že teda hodně záleží na tom asistentovi pedagoga i z vašeho pohledu teda?**

p. Petra : Hmm.

Tazatel : **Jak se Váš syn ze začátku školní docházky projevoval? Jako když tam nastoupil, jestli třeba byly nějaké problémy nebo jestli se tam těšil nebo se tam bál?**

p. Petra : To ze začátku se, on si tam docela rychle zvykl. Jako byly chvíle, kdy třeba plakal nebo tak jo ale zvykl si tam docela rychle, jako že se zaintegroval.

Tazatel : **A jak je tomu nyní? Jestli se třeba těší do školky?**

p. Petra : Jo těší, von aji o víkendu volá, že chce jít do školky.

Tazatel : **Je tam pořád co dělat že?**

p. Petra : On někdy se vymlouvá, že ho bolí hlavička, že paní učitelka mě volá, že ho bolí hlava že a pak z toho tam přijdu a že byl celej den takovej to, on tam je vlastně jenom na 4 hodiny a pak mě říká že si ho tam nechá že už se uklidnil poslouchaj písničky že skáče. Ale potom už byl špatnej aji odpoledne no že asi to na něho vlezlo. Ale jinak dobrý jako že.

Tazatel : **Tak další otázka. Jaká je z Vašeho pohledu komunikace a spolupráce s ostatními dětmi, jejich rodiči a pedagogickými pracovníky? Jaká je spolupráce třeba začneme s těmi dětmi.**

p. Petra : S dětmi? Já si myslím, že dobrá. Jako že ho vedou, že mu pomáhaj, aji co k nám třeba ty děti chodijou třeba po školce tak si s ním hrajou, pomáhajou mu.

Tazatel : **Tak to je hezké. A s jejich rodiči?**

p. Petra : Taky dobrá komunikace, jako že...

Tazatel : **A všechno v pořádku nebyl nikdy žádný problém ?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **A teď se dostáváme k těm pedagogickým pracovníkům.**

p. Petra : Jako to myslíte celou školku?

Tazatel : **Ne myslím teďka jeho třídní paní učitelky, asistenta pedagoga.**

p. Petra : (Smích) Já nevím.

Tazatel : **Jestli třeba musíte řešit nějaké problémy nebo jestli se snaží o to, aby všechno bylo v pořádku ? Co byste si třeba přála vylepšit, to už jsme trošku nakousli vlastně už v předminulé otázce? Jste říkala, že komunikace ?**

p. Petra : Toš, kdyby byla lepší ta komunikace s paní asistentkou ani s paní ředitelkou jako není vůbec taková, aby byla střídmější, nebo nevím, aby nám vyšla vstříc, když něco chceme, kdyby jsme něco chtěli. Třeba by se mu věnovala paní asistentka víc nebo že tam je taky hodně dětí, že 25 dětí a kde oni mají mít ten klid na tu prácu.

Tazatel : **Takže více individuální péče?**

p. Petra : Hm.

Tazatel : **Máte možnost se podílet na speciálních pomůckách pro Vašeho syna v MŠ?**

p. Petra : My máme z rané péče a ve školce oni dostávají nějaký dotace. A z toho kupujem na hračky.

Tazatel : **Sami kupují nebo Vy máte možnost si vybrat?**

p. Petra : Nemám možnost ne, zatím mi to nenabídla. Nenabídla mi to. Ona vybírá nebo ji možní aji poradí z SPC.

Tazatel : **A máte třeba možnost se podívat jak s Vaším synem pracují ve školce?**

p. Petra : Já si myslím že by mi to poskytli nebo doufám.

Tazatel : **Takže nevíte a nebyla jste nikdy teda?**

p. Petra : Nebyla. Ne.

Tazatel : **A jaké speciální pomůcky Váš syn potřebuje?**

p. Petra : Jako doma?

Tazatel : **Hmm. Celkově ve školce i doma. Co třeba nejvíce využíváte, s čím nejvíce pracujete?**

p. Petra : Jako aby se rozvíjel?

Tazatel : **Ano na ten rozvoj těch kompenzačních smyslů, hlavně.**

p. Petra : Toš spíš teďkom ty hmatový věci. Aji hmatový knížky máme, čteme. Vkládačky teďkom na tu jemnou motoriku že.

Tazatel : **Nějaké zvukové třeba?**

p. Petra : Aji zvukový no. Aji zvukový zvířátka třeba máme, k tomu dám zvířátko, teď dáme třeba aji auto, že jsme si udělali takový *„tady to nemám? „jsem to asi někde uklidila¨.* To jsme si vyrobili takový hmatový podložky kde je třeba autíčko a potom mu dám normální autíčko a pak pustím ten zvuk, aby on si to ohmatal, řekl mi, že to má 4 kola. Kde jezdí auto, pak letadlo. Ještě tam jsme měli loď a to nám aji řekli přes logopedii, že to má procvičovat.

Tazatel : **Já jsem se právě dále chtěla zeptat jakým způsobem je sháníte, takže teď jste řekla, že i vyrábíte. A kupujete je třeba i někde?**

p. Petra : To ne. Nám většinou hodně půjčujou z rané péče, oni nám vždycky, my jim vždycky zavoláme, co by jsme potřebovali, s čím pracujem a ona nám většinou doveze, že moc.

Tazatel : **Takže máte spíše půjčené nebo vyrobené?**

p. Petra : Půjčené no. A neb, třeba mu koupíme něco ale to spíš ty hrací nebo tak. Zvukové. Zvukové, zvířátkové nebo tak.

Tazatel : **Takže vyloženě že byste, já nevím, kupovali třeba hmatové domino nebo nějaké takové věci které jsou speciálně pro zrakové postižené děti ? ne ?**

p. Petra : Nee.

Tazatel : **Ne. Co byste si přála zlepšit v MŠ aby se Váš syn cítil líp? To znamená třeba výběr větší kompenzačních pomůcek nebo úprava prostor, komunikaci už zmiňovat nebudu.**

p. Petra : Toš určitě ten prostor je tam taky malé. *(dítě mluví není mu rozumět)*

Tazatel : **Je třeba i dostatečně označen prostor v kterém pracuje Váš syn ?**

p. Petra : Není.

Tazatel : **Není. Takže i to dá se říct ?**

p. Petra : I to. Ano.

Tazatel : **Máte třeba ve školce i vodící linii po které by mohl jít?**

p. Petra : Nemá.

Tazatel : **Ne. Takže spíš tady tyhle prvky dá se říct** ?

p. Petra : Prej to tam nejde udělat, ona říkala.

Tazatel : **Paní ředitelka?**

p. Petra : Asistentka. Že tam nemají asi nějakej prostor. Já nevím. Já myslím, že by to tam šlo možná, nevím fakt nevím.

Tazatel : **Takže dá se řict, že tohle.**

Tazatel : **Jaká je zpětná vazba od Vašeho syna při příchodu z MŠ, o zážitcích, které prožil v MŠ?**

p. Petra : Jako teď nebo předtím?

Tazatel : **Teď.**

Tazatel : **Jestli třeba je schopný vám říct co ve školce dělal nebo co se mu líbilo,co se mu nelíbilo?**

p. Petra : To zatím ani moc ne, když se ho ptám tak moc mi toho neřekne že. Teprve ta mluva teprve ještě se rozvíjí jako že s tou mluvou že většinou se ptám že s paní učitelkou co dělali jako že, třeba aji zazpívá písničku ale neřekne mi přímo třeba, co dělali jako že s kterýma hračkama a co procvičovali, to ne.

Tazatel : **Jaké máte plány přání týkající se Vašeho syna do budoucna? Třeba můžete i tu nejbližší budoucnost nemusíte až bude dospělý.**

p. Petra : Toš, aby byl šikovný.

Tazatel : **Takže dá se říct, aby se začlenil do kolektivu?**

p. Petra : Do kolektivu, aby mu šlo učení, aby nevím.

Tazatel : **Chtěla byste potom aby byl integrovaný třeba do běžné základní školy?**

K *p. Petra :* Kdyby to šlo, tak určitě. Kdyby byl šikovnej, tak by jsme chtěli, jako že. Jsme s tím šli vlastně, že bude chodit do normální školky a pak nastoupí do normální školy, ale někdy to nejde no.

Tazatel : **A jakým způsobem by se to právě dalo realizovat? Co si myslíte, že by se mělo změnit, aby se tady tento sen nebo přání dalo realizovat?**

p. Petra : Toš, buď do jiné školky, nebo jinou asistentku protože. Nevím.

Tazatel : **Dobře. Já už Vás nebudu trápit. Mám takovou hodně osobní otázku když nebudete chtít na to odpovědět nemusíte. Co pro Vás znamená mít takto postižené dítě? Jestli Vám to třeba přineslo jenom samé negativum nebo zase v něčem vidíte tu pozitivní stránku.**

p. Petra : Já si myslím že...

Tazatel : **Nebo co Vám to vzalo dalo?**

p. Petra : Toš dalo mě to že jsem třeba nevěděla že jsou třeba takový dítě, že jsem se o to nezajímala dřív. Je to těžký no starat se o takový dítě. A ještě když přítel jezdíval pryč tak já jsme tady třeba byla sama ještě do toho Kristýnka pak jsme jezdívali někdy k babičce do Nitkovic, protože jsem byla na to sama (*zakašlání)*. Ale su ráda, že ho mám.

Tazatel : **Tak to jsem moc ráda.**

p. Petra : (mluví na syna „ že Kubíčku budeš šikovné chlapeček mi tě všechno naučíme, že Kubíčku pustíme písničku.“)

Tazatel : **Tak a mám tady ještě úplně poslední otázku. Chcete ještě na závěr říci nějaký poznatek, který v rozhovoru nezazněl a je pro Vás důležitý nebo nějaký vzkaz pro ostatní, třeba rodiče, pro ostatní zdravé lidi?**

p. Petra : Pro zdravé lidi, ať si vážijou že jsou zdraví. Pro rodiče, já vím, že jsou třeba horší případy, třeba s dětima, že to mají třeba některý maminky nebo rodiče horší, ať se držijou nebo ať jsou silní ti kteří majou nemocný dítě nebo *(dítě mluví není mu rozumět)* jak to říct.

Tazatel : **Tak jo. Tak děkuju moc.**

Rozhovor č. 3

Rozhovor, který je uskutečněný s paní Katkou. *Místo : U paní Katky doma, Kroměříž*

Délka rozhovoru : 27 minut *Dítě : chlapec*

Diagnóza : nevidomost

Typ mateřské školy : Integrace do běžné mateřské školy

I. Část (zjišťování rodinné a osobní anamnézy dítěte)

Tazatel : **Vaše dítě je chlapec nebo dívka?**

p. Katka : Chlapec.

Tazatel : **Kdy se narodil?**

p. Katka : 19. srpna 2007

Tazatel : **Jakou diagnózu má Váš syn?**

p. Katka : No. Nevidomost obou očí tam jsou čísla k tomu daný nějaká a ten obstrukční hydrocefalus je tam napsaný. Taky nějak to a jinak zatím já nevím, tam to je asi napsaný, no a obstrukční hydrocefalus.

Tazatel : **Kolik roků jste měla Vy a Váš partner při početí?**

p. Katka : 33

Tazatel : **Vy?**

p. Katka : Ehm. A partner 35.

Tazatel : **A jaký byl Váš zdravotní stav? Tím myslím jestli byl nějaký předpoklad k tomu, že byste mohla mít postižené dítě.**

p. Katka : Ne. Ne. Ne. Byly jsme zdraví oba dva, byly jsme zdraví oba dva. Bylo to po umělém oplodnění teda.

Zdraví jsme byly.

Tazatel : **Dobře děkuju. A má Váš syn sourozence?**

p. Katka : Dvojče sestru Karolínku.

Tazatel : **A její zdravotní stav?**

p. Katka : Tak tam není žádná diagnóza, takže normální no, no normální.

Tazatel : **Jaký mají spolu vztah?**

p. Katka : Jaký mají spolu vztah? Výborný, *(smích)* ale samozřejmě se to mění vývojem dítěte ale jinak dobrý, Kája se o něj stará, má takovou tu tendenci a Hyneček je na ni hodně závislý, co řekne to on po ní jako opakuje a je vlastně na ni hodně fixovaný. Takže dobrý.

Tazatel : **Tak to jsem ráda. Jak jste prožívala Vaše těhotenství tím myslím průběh jako porod těsně po porodu?**

p. Katka : V těhotenství byl dobrý do 24 týdne to je 5 měsíců asi dobry no a potom vlastně přišel předčasný porod. Tak nějak během 14 dnů. A jinak do té doby bylo všechno v pořádku. Takže během 14 dnů, to ještě když jsem byla v nemocnici 14 dnů a pak tam vlastně nastal předčasný porod, ve Zlíně.

Tazatel : **Kdy a jakým způsobem Vám bylo sděleno postižení vašeho syna?**

p. Katka : Tak když jsou v inkubátoru tak zhruba 3 měsíce tam byl Hyneček tak průběžně se vlastně dělá různě ta operace očí ta sítnice se přilepuje tak jak u Káji a bylo řečený že se to tam jeví 3 a 4 Retinopatie, pak jsme jeli do Brna ta hlavička vlastně ta to krvácení do toho mozku kdy se potom dělal ten hydrocefalus tak to taky bylo hlídaný až nastal nějaký větší zlom tak se dělala po těch 3 měsících jak když by měl jít normálně v 9 měsících kdy se narodí tak pak šel na tu operaci. No a tam vlastně ta operace nám byla vysvětlená co to je, ale jako nějak další pocit že tam nebylo řečený, no a pak se dělala operace očka jednoho že se možná zachrání nějak ten světlocit takový věci a tam potom po té operaci v jeho půl roku asi bylo řečený, že nebude vidět a to jak jsme všechno. A tak se to dál vyvíjelo, měli jsme kontakt na ranou péči a tak pak už jsme spolupracovali s něma.

Tazatel : **Jak jste toto období prožívala?**

p. Katka : Toto období prožívala. Tak normálně toš *(smích)* cvičili jsme s dětmi, protože jsme ještě měli tak se kojilo, jezdilo se do nemocnic tam a zpět a potom jak byly doma až už nebo?

Tazatel : **No tak jako třeba od toho začátku kdy jste zjistila to postižení?**

p. Katka : Tak jsme se.

Tazatel : **Jestli to třeba byl pro Vás šok nebo nějakým způsobem jestli jste to zvládla?**

p. Katka : Tak ta příprava jako mi bylo řečený ty očka, pořád jsme si říkali že to bude jako dobrý vlastně když odjížděli ve Zlíně to bylo když Kája jela domů už a Hyneček do toho Brna,tak jsme nevěděli jak to těma očenkama bude až vlastně po té operaci té hlavičky se ty oči takhle ta nevidomost projevila. Takže do té doby nějak jsme si říkali, to bude dobrý, to bude dobrý. No a pak to přišlo tak jsme to tak nějak skousli no, a bojujem s tím dál pořád jako to, ale není nějak jako že bysme se zhroutili, nic. Prostě dál jsme fungovali, museli jsme fungovat, protože jsme měli jedno dítě v Brně druhý doma, takže tak jsme jezdili.

Tazatel : **Jak reagovala na tuto skutečnost Vaše nejbližší rodina a třeba lidé ve Vašem okolí ?**

p. Katka : Jak na to reagovali? Neptali se nás na nic, raději o tom nemluvili si myslím a do teďka se s tím nějak nesrovnali takže spíš je to takové jako jo, že jako mají vnoučata babičky, ale nehlídají nebo tak nějak to takže.

Tazatel : **A lidé ve Vašem okolí?**

p. Katka : Lidé v našem okolí?

Tazatel : **Jestli třeba byl nějaký problém?**

p. Katka : Taky se to. Né, tak jsme se nesetkali nějak. Pár přátel ubylo, no přišli, to co život přináší, takže nevím, nikdo nesetkala jsem se nějakou situací, že by mi někdo vyloženě řekl : „Ty máš“. Néé, s tebou tak ne průběžně životem to prošlo. Jako nové přátelé se objevili, v souvislosti s vývojem dalšího dítěte.

Tazatel : **Jakým způsobem jste získávala informace o postižení Vašeho syna?**

p. Katka : Způsobem informace...? No, přes tu ranou péči, no a potom se jezdilo vlastně na kontroly k lékařům tak spíš tak, možná přítel na internetu, já no na internetu, přes něj tak jsme si povídali, spíš tak.

Tazatel : **Byly potřeba provést nějaké opatření v domě? Nějaká úprava nábytku nebo nějaké rozmístění něčeho?**

p. Katka : Né, vlastně mi za pochodu děláme nábytek a zařizujeme takže to děláme za pochodu. Když byli malí tak nee ,ne,ne,ne. Jenom měli specielně malý postýlky objednaný. Firma Linet dělá

postýlky jako do nemocnic tak když byly, jak přijeli, taky byly v těch postýlkách asi tak 3 měsíce v těch malilinkých postylečkách z nemocnice, takže až potom ty co jsme měli nachystaný. Jako jinak né.

Tazatel : **Kdo byl pro Vás v tomto období největší oporou?**

p. Katka : V tomto období tak partner určitě. Navzájem a to je asi všechno.

Tazatel : **Děkuju.**

II. část zjišťování psychomotorického vývoje dítěte

Tazatel : **Přecházíme k druhé části. Jak se Váš syn rozvíjel, tím myslím kdy se začal posazovat, lozit, chodit? Třeba když to můžete porovnat i s dcerou Vaší.**

p. Katka : S Kájou když to porovnám tak je to tak s půl ročním zpožděním. Všechno s půl ročním minimálně s půl ročním zpožděním vlastně tak no půl rok až tak 8 měsíců zhruba když bysme Kája, Kája ta měla takový opoždění když jsme vykládala u těch nedonošených že to doženou do těch 7 let, než jdou do školy. Takže ona postupně a Hyneček tak ten půl rok zpátky. Takže když vlastně zjistíte, kdy se sedává zhruba a to.

Tazatel : **Ano. Jo, jo děkuju.**

p. Katka : Půl až 7 8 měsíců.

Tazatel : **S kým nebo s kterou organizací jste v raném věku dítěte nejvíce spolupracovali?**

p. Katka : No tak kontaktovali jsme tu ranou péči kvůli těm očkám a to je všechno s tou ranou péčí.

Tazatel : **Jak spolupráce probíhala?**

p. Katka : Spolupráce probíhala že jsme se vždycky domluvili tety jezdí do rodin, přivezly se hračky, povídali jsme si, jak si povídáme teď. Vlastně i oni byly taková opora, že prostě přijeli do rodiny a mohli jsme si povídat a oni vlastně nějak tu diagnózu věděli a takhle se vlastně povídalo. Půjčovali hračky, jednou no nevím za 2 za 3 měsíce nebo jak to bylo do toho roku.

Tazatel : **A probíhá ještě spolupráce nebo už je ukončená?**

p. Katka : Spolupráce byla ukončena ve 3 letech Hynečkovi. Ve 3 letech a pak nastoupil, no to byl přeložen, pak ve 4 nastoupil do školky. Jo ve 4. Takže do těch 4 no, tam byl půl rok jak když konec na začátku jara, pak šel vlastně v září do školky.

Tazatel : **S čím Vám nejvíce raná péče pomohla a jestli tam bylo něco co jste postrádali?**

p. Katka : Co nám pomohli. Pomohli nám, že jsme něco se dozvěděli vlastně o tom jak pracovat s nevidomým. I když tam byl ten i mentální vlastně opoždění a my jsme pořád jako nevěděli, v jakým rozsahu to se vyvíjelo postupně, až když se dělal nějaký psychologický vyšetření a takže

co jak dělat s těma očenkama nebo vlastně co jak učit nevidomého a tyto věci. Nepostrádali jsme asi nic, když bysme cokoliv potřebovali i pro nějaké ty vyřizování sociálních věcí a takový, což jsme nepotřebovali, takže byli ochotni poradit. Ne nic tam asi nebylo.

Tazatel : **Dobře děkuju. Co Vašeho syna nejvíce baví a co jej baví naopak nejméně**?

p. Katka : Syna Hynečka baví nejvíce zvukové hračky a když si s ním někdo povídá a učí. A nebaví ho takový ty logický věci skládání věcí. Tam je to spíš že vlastně se mu musí člověk věnovat, takže vlastně to s ním dělá. Nebaví, no samotnýho něco skládat prostě takhle asi takhle nějaká ta věc těžko říct nebaví. Uklízet hračky *(smích).*

Tazatel : **Je něco z čeho má strach?**

p. Katka : Když zůstane sám a dlouho nikde třeba neslyší nás jako lidi tak si myslím že trochu má obavy a je tam ta motivace ho pořád tym hlasem ho motivovat i zvukem takže strach vyloženě asi nemá z ničeho. Tak nějak jako že by se bál. Nebo plakal.

Tazatel : **Ani třeba žádný zvukový projev nebo něco?**

p. Katka : Nee. jako třeba vysavača tak když by se? Ne. To se nebojí já mu řeknu teď už ví to je vysavač už řekne vysavač pustit mami a tak, takže né.

Tazatel : **A jakým způsobem rozvíjíte kompenzační smysly čich sluch hmat chuť?**

p. Katka : Běžným způsobem. Vaříme spolu, všechno popisujem venku na zahradě. Takže spíš tak.

Tazatel : **Máte k tomu třeba nějaké speciální pomůcky?**

p. Katka : Ne.

Tazatel : **Ne. Ani na to procvičení hmatu nemáte žádné?**

p. Katka : No na procvičení hmatu ano vlastně jsou ty materiály povrchy ale to je stejný vlastně když popisujeme věci doma nebo když jsme v šatníku tak se popisuje taková látka takovýto věci. Co dům dá co život přináší.

Tazatel : **A kdo Vám poradil jakým způsobem tyto smysly?**

p. Katka : Raná péče a pak sami už, to už vlastně od těch 3 let pak sami, průběžně. A pak se vlastně přechází pod jiné centrum.

Tazatel : **Pod které?**

p. Katka : Pod které centrum se přechází? Pod centrum pro postižené se zaměřením na zrakové postižení a to je Zlín. Speciální centrum. Naše speciální centrum ve Zlíně pro zrakově postižené.

Tazatel : **Tam jste teďka?**

p. Katka : Tam jsme teďka, tam půjčují taky vlastně nějaké tyto kompenzační pomůcky a dokáží něco poradit. Spolupráce je dobrá *(smích)*

Tazatel : **Takže tam třeba něco postrádáte dá se říct?**

p. Katka : Tak oni už nejsou oni už nejsou i to tak bylo řečený že už nejsou jako raná péče, oni vlastně mají zaběhnout dítě do školy nebo do integrace školy a takový věci takže když bysme možná poradu nějakou chtěli tak asi ano nabídnout ale mají toho hrozně moc ze zákona papírování a takové věci takže spíš je to asi na domluvě ale přinutit je tak aby nějaká spolupráce byla i věci jako odbornou literaturu jsou schopni půjčit to dneska je na netu, v knihovně takže tyto věci a pak už člověk sám. Takže ve směs dobrá spolupráce dobrá tam, raná byla výborná a tato je dobrá.

Tazatel : **Dobře děkuju.**

III. Část – Nástup do MŠ

Tazatel : **Tak dostáváme se k třetí části což je vlastně nástup do MŠ. V kolika letech začal Váš syn navštěvovat MŠ?**

p. Katka : No ve 4.

Tazatel : **A proběhl odklad školní docházky?**

p. Katka : Proběhl, jeden.

Tazatel : **A z důvodu?**

p. Katka : Z důvodu nezralosti a zjištěné lehké mentální opoždění. Myslím, že ano a nezralost vlastně i mluvené slovo tam chyběly ty R a Ř tam chybí tak to se myslím píše na tom odkladu.

Tazatel : **Pro jaký typ MŠ jste se rozhodli? Jestli běžnou jako s integrací nebo speciální MŠ?**

p. Katka : Rozhodli jsme pro běžnou s integrací.

Tazatel : **A z jakého důvodu?**

p. Katka : Protože jsme věděli nebo věřili v to že Hyneček může být v integraci ve školce běžné a takhle našli jsme školku, kde nám vyšli vstříc. Á to je všechno.

Tazatel : **Dobře.**

p. Katka : Jiná nás ani nenapadla abych pravdu řekla tenkrát takže proto jsme hledali školku která by vlastně takhle vyšla vstříc.

Tazatel : **Jaké podmínky jste museli splnit pro přijetí Vašeho dítěte do integrace?**

p. Katka : Jaké podmínky? Jestli nějaké byly? Ne.

Tazatel : **Ne.**

p. Katka : Nebyly žádné podmínky. Podmíněno to bylo, že jsem byla s Hynečkem ze začátku jako asistentka. Ten první rok aby vlastně se zaběhlo aby paní učitelky věděli jak pracovat s dítětem, aby se jakoby ale i kvůli Hynečkovi, aby se on jako adaptoval lepši. Takže jsem jako nastoupila s ním, to bylo jediný. Jinak žádné omezení nedělal, všechno co běžně.

Tazatel : **Jaké jsou vaše zkušenosti s integrací do běžné MŠ? V čem vidíte pozitiva negativa?**

p. Katka : Já vidím pozitiva, negativa nevidím žádné myslím si že by ta integrace měla být u všech dětí v běžné školce určitě no a pak vlastně dál se uvidí, podle toho postižení daného, takže vidím jenom pozitiva.

Tazatel : **A jaká ta pozitiva jsou?**

p. Katka : Že se společnost naučí žít a vnímat i jinak jinačí lidi kolem sebe. A je to přínosné jen pro děti, ale i paní učitelky si myslím, protože spousta i by to mělo být poslání paní učitelky neznají situaci a neznají i tyto děti nebo vůbec se nesetkávají, co my jsme se setkali. Že třeba i doktor nezná, neví jak se chovat k nevidomému to samé takže spíš pro tu společnost je to myslím si výhoda a pro to dítě určitě taky. Záleží na stupni postižení u nevidomýho, Hyneček to vnímá takhle děti, že vlastně si s ním povídají je to lepší. To je asi tak všechno no. Naučí se žít ta společnost mezi těma.

Tazatel : **Doporučila byste i ostatním rodičům takto handicapovaných děti jako integraci do běžné MŠ?**

p. Katka : Určitě.

Tazatel : **Ano.**

p. Katka : Určitě.

Tazatel : **Jak se Váš syn ze začátku školní docházky projevoval? Jestli se těšil netěšil?**

p. Katka : Nebyl ve stádiu kdy to tak sociálně cítil že by se těšil, bral to jako že ano asi tím že jsem s ním byla a jinak myslím že teď už se těší postupně čím je starší tím se těší do školky. Má rád děti a myslím, děti ho takže se vyvíjel ten jeho psychomotorický tak že se vyvíjelo i to je sociální cítění tady v těchto věcech jako že si těší. Teď se těší.

Tazatel : **Tak to jsem moc ráda. Jaká je z Vašeho pohledu komunikace a spolupráce s ostatními dětmi jejich rodiči a pedagogickými pracovníky v MŠ? Tak jak to cítíte.**

p. Katka : Komunikace a spolupráce je dobrá, spolupráce dobrá, no dobrá výborná dobrá. Já nemám tam nějak.

Tazatel : **I s dětmi s jejich rodiči s pedagogickými.**

p. Katka : I s dětmi ano, nesetkali jsme se, zatím byla jsme tady vlastně chvilku. I teďka když máme asistentku tak jsme se nesetkali s tím, aby si rodiče stěžovali, ostatních spoustu znám, protože je to má generace, takže myslím že dobrá výborná dobrá.

Tazatel : **Je třeba něco co byste si přála zlepšit, změnit?**

p. Katka : Ne.

Tazatel : **Opravdu?**

p. Katka : Opravdu.

Tazatel : **Tak děkuju. Máte možnost se podílet na výběru speciálních pomůcek pro Vašeho syna do MŠ?**

p. Katka : Možnost výběru? Nechávám to na asistentce ve školce u syna. Takže to nepotřebuju vybírat já vím co potřebuje co je v nabídce znám tady tyto věci a co se týká školky nechávám na asistentce a možnostech finančních každé školky.

Tazatel : **A máte možnost se podívat na práci s Vaším dítětem v MŠ?**

p. Katka : Ano mám možnost se podívat.

Tazatel : **A využila jste ji někdy?**

p. Katka : Ano využila.

Tazatel : **Ano (smích). Jaké speciální pomůcky Váš syn potřebuje?**

p. Katka : Speciální pomůcky.

Tazatel : **Na výcvik těch kompenzačních smyslů? Třeba buď doma nebo v MŠ, co tak nejvíc využívá?**

p. Katka : No to nevím *(smích),* co využívá? Tak měl by za chvilku začít vlastně odbourávat ten kontakt, takže nějakou předhůlku co mívají nevidomí, jinak speciálně svou láhev na pití.

Tazatel : **A příprava na předškolní nebo do školy?**

p. Katka : A příprava, tak má ty přípravy předbrejlovy písanky nebo takhle tyto věci procvičovat. Tak je to otázka asistentky a práce asistentky, takže my máme spolu komunikaci, že to všechno vyřešíme a co je potřeba. Poradíme, co děláme my s Hynečkem doma, co dělá ona ve školce kolik mají prostoru, protože jsme chtěli aby se přizpůsobili nebo byl stejný program, jak mají děti. Aby se šlo ven, aby se když by nešlo se ven taky byl ve třídě dělal sám samostatně věci, aby byl zabavený a nezlobil. *(smích)* a tak nezlobí.

Tazatel : **Dobře děkuju. Je něco co byste si přála zlepšit v MŠ aby se Váš syn tam cítil ještě lépe?**

p. Katka : Né Hyneček je spokojenej, mi jako rodiče taky.

Tazatel : **Aby třeba i když si vezmu upravit prostor, nebo označení pracovních míst jestli Vám všechno vyhovuje nebo bylo by potřeba něco změnit?**

p. Katka : Teď ne. Jako aktuálně ne myslím, že aktuálně ne tam to nastane, až bude ve škole. V té školce už aktuálně nee tam je to všechno jak má být. Možná nějaké označení, místa má označené, ale má naučenou tu cestu kdy vlastně se jde do té šatny nee ne.

Tazatel : **Děkuju. Jaká je zpětná vazba od Vašeho když přijde ze školky domů? O zážitcích v MŠ.**

p. Katka : Zpívá mi písničky, které zpívají s paní učitelkou asistentkou s dětma. Ptám se, povídáme si, co dělali a to je tak všechno.

Tazatel : **Děkuju. Ještě se zeptám na sebeobsluhu Vašeho syna. Jak to s ním vypadá, jestli je samostatný nebo potřebuje hodně dopomoct?**

p. Katka : Hyneček potřebuje dopomoct s oblíkáním a pořád je potřeba ho motivovat hlasem, ,, Hyny vysleč si kalhoty udělá to s oblíkáním a co se týče sebeobsluhy (Hyneček do toho mluví) zase je to stejný motivovat ho a na toaletu na tyto věci sám, zapomíná si umývat ruce, uteče bez toho aby si je umyl „že“. Takže je tam potřeba dopomoct, je tam potřeba dopomoct, postupně se to rozvíjí tak snad časem až bude starší, nebude potřeba.

Tazatel : **Určitě. Jaké máte plány a přání týkající se Vašeho syna do budoucna?**

p. Katka : To je hodně osobní.

Tazatel : **Co byste si pro něho přála?**

p. Katka : Tak trošku bojujeme s tím vývojem psychomotorickým nebo mentálním trošku bojujeme protože představa mít jenom nevidomého nevidomé dítě mít doma a nevidomý s nějakým ještě kombinací lehkou nebo jakoukoliv , je horší pro život. Takže představa by byla trošku sportu, takže Hyneček plave a je tam naděje nebo je tam 100% šance že se naučí plavat no, takže nějaký ten sport a aby byl co nejvíce samostatný. I když asi nebude nikdy takhle sám úplně, ale co nejvíce ho naučíte samostatnosti a dál se uvidí na práci s ním jak ve škole tak u mě. Takže nějaký takhle já si neplánuju tyto věci necháváme to jak to jde. Ani se nehroutíme ani se nějak extra neradujem, ale bereme to jak to je a snažíme se maximálně jako rodina fungovat což se nám daří výborně.

Tazatel : **To jsme ráda.**

p. Katka : A uvidíme.

Tazatel : **Tak teď mám takovou hodně osobní, takže když byste na ni nechtěla odpovědět nemusíte. Co pro Vás znamená mít takto postižené dítě? Jestli Vám to třeba něco dalo nebo vzalo? Záleží na Vás, jestli budete chtít odpovědět.**

p. Katka : Odpovědět můžu. Změní vám to život celkově nějaká ta představa, i když třeba nebyla, protože když přišlo to předčasné narození tak pořád člověk doufal nevěděl za jedno, co může čekat. Protože jsou děti které zdraví u nás je to příklad že to je prostě 50 na 50 záchrana života a 4 dny kdy se zachraňují takové děti. Takže od nějakého to 24 týdne a Hyneček to tam měl, proto co nám to změnilo no celej život ale tak nějak vnitřně nás víc posílilo zase. Je to opravdu, že jsou dvojčata je to 5 na 50 jo, tam to mohlo být Hyneček byl na tom líp Kája nemusela být, takže u nich se takhle to střídalo. A ona je v pořádku a Hyneček není. A tak jak říkám no že všecko nám to obrátilo no mi tak už jsme s tím scítili trošku trošku ta rodina babičky nefungují ale to je jejich věc, to už jsme říkali tak jak oni k nám tak mi k nim potom ale, jinak myslím že dobrý že to jsme to nějak jakoby jako rodina jsme při sobě a to je důležitý.

Tazatel : **To je hlavní.**

p. Katka : Uvidíme jak dál se zabydlí ve škole synátor.

Tazatel : **Chcete ještě na závěr říci nějaký poznatek, který je pro Vás důležitý a v rozhovoru nezazněl, třeba vzkaz pro ostatní lidi?**

p. Katka : Vzkaz pro ostatní lidi. *(smích)* ne,takhle ve společnosti nebo kolem mne, nás se setkáváme s tím že lidi říkají že když máte postižené dítě že prostě to máte něco, co vlastně vy zvládnete že kdo je věřící, že prostě se to děje lidem kteří to vnitřně jako zvládnou. To mi s partnerem nesouhlasíme s tím a každýmu říkáme, že to není pravda a věřit si nějak extra můžete je složitější no.

Tazatel : **Ano.**

p. Katka : Co lidem vzkázat. Určitě jsou mezi náma lidmi, kteří by to nezvládli to věřím, že tam nějaká ta vnitřně musí věřit každý sám v sebe. Profesně jako pokud má někdo nějakou kariéru tak ta kariéra jde stranou pokud ji pokud jide všechno stranou aji vnitřně v tom že všechno dáte tomu dítěti, ať je to a když ne tak je vlastně ústav do kterýho vy ho dáte a tím žijete svůj další život, ale věřím tomu že zpětně za pár let až potom ten člověk bude starší tak zjistí, že to byla hloupost to udělat to dítě dat pryč. Tak proto určitě vydržet a najít v sobě vnitřní sílu ať už věřit v to nebo v jakýkoliv náboženství jakýmkoliv směrem ale hlavně vnitřně hlavně sobě věřit, je nejdůležitější.

Tazatel : **To je hezké.**

p. Katka : A určitě je to dítě vám dá to co může tak vnitřně taky vám dá hodně a navíc u Hynečka se setkáváme s tím že i lidé kteří ho neznají z něj cítí energii a vnímají tady tyto věci a prostě to tam cítí a já vím že je to prostě pravda. Tak na konec.

Tazatel : **Tak to je moc dobře.**

p. Katka : Takže i za tu situaci jsme rádi že máme Hynečka a musíme se snažit co nejvíc z něj dostat, protože po té medicinské stránce a lékaři a tak tak to mám velice špatnou zkušenost, oni řeknou jenom, co se jim hodí a je to spousta věcí, neudělají nic navíc, jenom co musí a taková ta lidskost i tam někdy chybí. U spoustu lékařů. Takže ale to mají všichni, co se setkáme i doma myslím, takže většinou ta tato stránka jde pryč. No a oni nedokáží říct nebo neřeknou spoustu věcí a vy vlastně s tím žijete a přijdete na to postupně rok, za rok zjistíte že vlastně tak a přemýšlíte, jestli ještě dělala špatně to nebo snažit se víc. Takže spíš na to fakt člověk musí přijít a k lékařům raději nechodit když to není nutné.

Tazatel : **Dobře.**

p. Katka : To je můj poznatek.

Tazatel : **Tak je to všechno nebo ještě něco?**

p. Katka : Je to všechno. Asi.

Tazatel : **Tak já Vám moc děkuju.**

Rozhovor č. 4

Rozhovor, který se uskutečnil s paní Lenkou Místo : u paní Lenky doma, Brno

Délka rozhovoru : 44 minut Dítě : dívka

Diagnóza : nevidomost, lehká mentální retardace

Typ mateřské školy : nejdříve integrace do běžné MŠ, poté speciální MŠ

Tazatel : **První část je zjišťování rodinné osobní anamnézy dítěte. Takže je Vaše dítě chlapec nebo dívka?**

p. Lenka : Dívka.

Tazatel : **Dívka. Kdy se Vaše dcera narodila?**

p. Lenka : 18. června roku 2000.

Tazatel : **Jakou diagnózu má vaše dcera?**

p. Lenka : Moje dcera je nevidomá s lehkou mentální retardací.

Tazatel : **Děkuju. Kolik roků jste měla Vy a Váš manžel/partner při početí? Zhruba stačí.**

p. Lenka : Já jsem měla 45 let a on měl 30.

Tazatel : **A jaký byl Váš zdravotní stav, tím myslím jestli byl třeba nějaký předpoklad k tomu, abyste mohla mít, jako že byste mohla mít postižené dítě?**

p. Lenka : Takhle, já jsem, Karolína je z mého 13 těhotenství. Já jsem teda vždycky potratila, žádné dítě jsem nedonosila a ona byla moje poslední vajíčko a doslova a do písmene, protože po ní už se mě menstruace neobjevila.

Tazatel : **Tak to byl zázrak.**

p. Lenka : Takže poslední asi nějak asi trošku pokažené vejce. *(smích)*

Tazatel : **Děkuji. Tak, další otázka vlastně, nebo chtěla jsem se zeptat na sourozence, takže asi ne. Jak jste prožívala Vaše těhotenství, tím myslím průběh, jak probíhal porod, nebo těsně po porodu?**

p. Lenka : Protože už před tím než jsem otěhotněla tak byly u mě příznaky přechodu, jo tak já jsem vlastně vůbec netušila že jsem těhotná. Otěhotněla jsem přesně na štědrý den, protože to byl jediný den možný. Dozvěděla jsem se to až v dubnu, mě to došlo, už se mi to zdálo nějak é divné a od 19. dubna jsem ležela na Udržování a Karolína se teda narodila 18. června v 25 týdnu těhotenství. Takže jako hodně nedonošená.

Tazatel : **Takže byla v inkubátoru?**

p. Lenka : Až do 15.září roku2000.

Tazatel : **Kdy a jakým způsobem Vám bylo sděleno postižení dcery? Nebo kým?**

p. Lenka : Přišla jsem si na to sama.

Tazatel : **Sama. Takže třeba v porodnici nebo tak ještě nebylo nic poznat?**

p. Lenka : Nee, v porodnici nee tam vlastně se bojovalo vůbec, aby přežila. Takže ty 3 měsíce mě byla teda v Ostravě se narodila, byla tam v inkubátoru, já jsem mohla ani mě tam nenechali v té Ostravě ležet s ní. Mohla jsem tam dojíždět. Dojížděla jsem tam 3 krát týdně, no a tak ten průběh tam byl dost dramatický, protože ona tam zhruba takhle byla i na dýchacím přístroji zhruba měsíc, potom měsíci ji vyndali jako to ten, když začala dýchat sama pak se to nějak zlepšilo zhruba měsíc a půl to trvalo. Už šla teda ven z inkubátoru , jenže tam chytla nějakýho streptokoka, zkolabovala tak znova do inkubátoru a bylo to teda hodně dramatický. No na konec se z toho vykřesala no a dopadlo to dobře. Jezdili jsme pravidelně na sledování očí a na neurologii, ona byla ze začátku hypotonická, takže jsme cvičili Vojtovu metodu asi do 3 let. Pak jsme cvičili ten zrak, protože se mi zdálo, že přeci jenom nějaký zbytek zraku má.

Tazatel : **A kdy jste to teda přesně zjistila, že má poškozený zrak?**

p. Lenka : No mi jsme jezdili 2krát týdně z Jeseníku do Ostravy na oční na kontroly z toho počátku. Protože chtěli zachytit kdyby náhodou tam došlo k tomu bujení těch těch cévek v té sítnici no a bohužel jsme to nechytili, protože jednou jsme přijeli na kontrolu a paní doktorka mi řekla sorry tak obě oči jsou.

Tazatel : **Takže už bylo vlastně pozdě?**

p. Lenka : No. Podle vyšetření teda co dělali no takové to měření těch EEG tak by teoreticky ona neměla vidět vůbec nic. Jo protože tam žádné prostě na ty zrakový vjemy neměli ozvy a ona přesto prostě viděla. Zřejmě tady kvadrantem nějakým, prostě blízko na pravým oku blízko té slepé skvrny ji ta sítnice ležela a tím místem ona viděla prohlížela si předměty, potom dál teda oni mě tam doktoři psali když ji hodnotili, že čichá k předmětům. Ona k nim nečichala, ona si je prohlížela, ona se na ně dívala. Mě teda hodně pomohli ve středisku středisko rané péče z Ostravy k nám jezdili až do Jeseníků.

Tazatel : **Tam se ještě dostanem *(smích)* na to se Vás ještě zeptám.**

p. Lenka : No tak to stačí no tak. To vám budu potom říkat dál, když se k tomu dostanete.

Tazatel : **Dostanem určitě na to se určitě ještě zeptám.**

p. Lenka : V podstatě jsem si to oční ty oči to jsem věděla že nereagovala na světlo tak jsme jezdili pořád potom mi to oznámila že teda tam bude ta nevidomost, že tam je retinopatie nejdřív 3 stupeň. To mi řekla oční doktorka. No ta hypotonie to byla jako docela dost, protože ona pozdě začala chodit, nezvedla hlavu no tak to jsme museli tvrdě cvičit. Nakonec to překonala.

Tazatel : **Jak reagovala na tady tuto skutečnost na postižení Vaší dcery Vaše nejbližší rodina a potom třeba lidé ve Vašem okolí, jestli třeba byl někdy nějaký problém?**

p. Lenka : No nejhorší jsme byla já. *(smích)*

Tazatel : **To chápu.**

p. Lenka : Protože já jsem normálně, když jsem si ju přivezla z té nemocnice domů tak já jsme 3 měsíce nevyšla z domu. Jo jenom kočár na zahradu, se strašně bála toho, že mi někdo řekne, že ta holka je slepá, ona byla jako celkově taková malá, no jak zdachau, hrůza prostě. Teď byla celá taková křivě rostlá jo no prostě strašný *(smích).* A tak, potom jsem to překonala já jsem třeba měla problém i zavolat na to středisko rané péče já jsme byla prostě úplně omráčená.

Tazatel : **Ano.**

p. Lenka : A nakonec jsem to překonala tak že jsem se odhodlala dala jsem si štamprdli a dala jsem Karolínu do kočáru a šla jsem do dědiny a každýho koho jsem potkala, ještě než by se mě zeptal, tak jsem říkala Karolína je slepá.

Tazatel : **Takže hned jste vlastně řekla tu informaci.**

p. Lenka : Jo. Takže, vlastně tím jsme to tak nějak v sobě překonala.

Tazatel : **A ty reakce?**

p. Lenka : No tak jedna sousedka mi řekla „Jéžiš, já vás tak obdivuju že to nedáte do ústavu já bych to doma nehtěla¨.

Tazatel : **Aha**

p. Lenka : (smích) Tak takové reakce.

Tazatel : **A rodina?**

p. Lenka : Ale jinak jako hodně mi pomáhali. Dědeček mi strašně moc pomáhal. Chodil s Kájou ven no a chudák to taky celé odskákal, tam leží od roku 2005 na posteli po mozkové příhodě. Protože jak jsme se přestěhovali tak on už byl staré a on to prostě neunesl tu změnu toho prostředí no. Chudák no.

Tazatel : **Nedá se.**

p. Lenka : To jako jinak většinou teda jako lítost, jo všichni projevovali děsnu lítost a mě to teda strašně štvalo.

Tazatel : **Věřím tomu.**

p. Lenka : Jo.

Tazatel : **Člověk chce vlastně povzbudit a podpořit.**

p. Lenka : Báli se mě pohlídat ju třeba jo. že ona byla takovej věchýtek *(smích)* ona se narodil měla 93 deka jo a 37 centimetrů, takový žížalka. A když jsem si ju vezla z nemocnice tak teda měla sice trochu víc jako byla delší no ale měla 2 kila 40 no. Malinká no. Taková drobounká, uřvaná jo ježišmarja *(smích)*

Tazatel : **Jakým způsobem jste získával informace o postižení Vaší dcery?**

p. Lenka : No.

Tazatel : **Nebo kde.**

p. Lenka : Takhle. Moje sestra dělala v ústavu. Když se jí to jako zdálo divné, tak prostě přišla a přinesla mi knížku. Neřekla mi nic, přinesla mi knížku, ať si ju přečtu. No tam jsme vlastně zjistila, že tam je ta retardace to postižení co to všechno obnáší no. No a to je tak vše no.

Tazatel : **A nyní třeba?**

p. Lenka : Je pravda teďka?

Tazatel : **No třeba jestli získávate ještě víc třeba nějaký informace nebo.**

p. Lenka : Jé, ja jsem si ‚Jéžíš, já jsme nakoupila asi 15 různejch brožurek, knih jo tady těch, o všelijakých postiženích a jsem se tak nějak naučila s tím.

Tazatel : **Takže sama dá se říct.**

p. Lenka : Sama.

Tazatel : **Museli jste doma provést nějaké změny, nějaké úpravy?**

p. Lenka : Ano.

Tazatel : **A jaké?**

p. Lenka : Dělali jsme, protože u té Karolíny bylo potřeba cvičit zrak teda ten zbytek zraku no tak jsme jí vyráběli takový zrakově edukační koutek na hraní a v koupelně jsme měli černou komoru tmavou aby se svítilo světlama. No a takové různé úpravy. Teď už né teď jenom musíme se jako umravnit a nemůžou tak ležet věci na zemi, měli by věci mít svoje místo protože ona jinak zakopává.

Tazatel : **Kdo byl pro Vás (pardon), kdo byl pro Vás v tomto období největší oporou? A jakým způsobem?**

p. Lenka : Můj druh.

Tazatel : **A jak Vám pomáhal?**

p. Lenka : Že co jsem si řekla to mě vyrobil. Jo. My jsme třeba měli třeba Karolíně udělal takovej koutek ten byl celej černej z vrchu byla disko koule, reflektorama nasvícená jo, potom tam měla no všelijaký no ještě jsme dokonce nás aji do časopisu střediska rané péče nám to vyfotili, ten jeho výrobek jako bylo to dobrý.

Tazatel : **Takže snažil se.**

p. Lenka : Tak jako vůbec takhle většinou většinou ty matky co jsem potkala s co měli ty postižený děti tak je ty chlapi opustili. Jo. A ten náš vydržel.

Tazatel : **Tak to je moc dobře.**

Tak jenom trochu začal chlastat občas. (smích) Občas musí vypustit nervy no a tak to je v pohodě.

Tazatel : **Tak to každý asi trošku potřebuje. Tak dostáváme se do druhé části. Jak se vaše dcera rozvíjela? Tím myslím kdy se začala posazovat, lozit, chodit?**

p. Lenka : Tak to mám poznamenaný. To si na to vezmu brýle. Tak hlavu začala zvedat na chvililinku v září 2000 to znamená to měla půl roku, jo. Poprvé se zasmála v říjnu 2000 jo a jakože se

smála reagovala jako v březnu 2001 to znamená měla rok necelý jo. Bez držení seděla v březnu 2002. Lezla no tak spíš jako se trochu plazila v prosinci 2001. Po čtyřech nelezla nikdy.

Tazatel : **Nee.**

p. Lenka : Ne vůbec to úplně přeskočila. Přeskočila. To přeskočila jo. Samostatně se postavila u skříně v květnu 2002 jo. První krůčky za ruku dělala v tom květnu 2002. A sama že se jako pustila opory a rozběhla se bylo to v říjnu 2002. Ale až ve třech letech začala chodit vlastně my jsem až do roku do konce roku 2003 cvičili tu Vojtovku a pak teda se to skončilo protože už jako chodila už to bylo.

Tazatel : **Myslíte si že třeba tam byl nějaký opožděný vývoj tady v těchhle věcech nebo že to..**

p. Lenka : Hodně opožděný *(v pozadí zvoní mobil*ní telefon)Byl hodně. Ona byla hypotonická. Ze začátku byla jak hadr, to byl strašný boj. Já jsem tu Vojtovku s ní cvičila totiž 5 krát denně po 20 minutách. To já se vůbec nedivím že ona je mentálně retardovaná protože to bylo ona v podstatě když byla malé miminko tak ona 5 krát denně jsem s ní cvičila 20minut Vojtovku jo 3 krát denně jsem s ní dělala zrakovou zrakový cvičení a mezi tím jedla a spala. To bylo vše. To bylo náročné. Mluvit jsem ju učila tak že rty na rty a mluvila jsem jí do pusy. Jo.

Tazatel : **Tak to muselo být náročné určitě.**

p. Lenka : Moc. Já jsem přestala podnikat, já jsem podnikala tak jsem to všecko zapíchla a věnovala jsem se vlastně jenom jí. A to vlastně protože jak jsem jezdila k neuroložce do Ostravy, tak já jsem jí jednou řekla že, ptala se mně jestli cvičíme s tou Karolínou. Byla taková hodně přísná. No a já jsem jí říkala že jo že Káji se to líbí a že se na mě směje u toho a paní neuroložka mi řekla „Vy jste tak blbá“ jo to byla taková stará ženská taková super ženská „tak ještě to tak chvilku dělejte ať se vám u toho směje a na nohy se vám nepostaví nikdy, to děcko musí u toho křičet“.

Tazatel : **Aha.**

p. Lenka : A já jsem jela domů z Ostravy to bylo 120 kilometrů já jsem celou cestu probrečela pak jsem se na tu moji chudinku Káju tak naštvala přitlačila jsem no a teprve to začalo fungovat.

Tazatel : **Takže to musel být náročné teda.**

p. Lenka : No to bylo hrozný. Na nervy pro mě.

Tazatel : **Věřím tomu.**

p. Lenka : Chudinka (smích)

Tazatel : **No když je to potřeba. S kým nebo s kterou organizací jste v raném věku Vaší dcery nejvíce spolupracovali a jak ta spolupráce probíhala?**

p. Lenka : Středisko rané péče Ostrava. Byli tak strašně hodní, že do toho Jeseníku za mnou každý týden jezdila paní až z Ostravy.

Tazatel : **Každý týden?**

p. Lenka : Každý týden. Fakt se nám věnovali, pomohli mě úplně strašně moc.

Tazatel : **A jak ta spolupráce probíhala?**

p. Lenka : Hračky nám půjčovali, vysvětlovali mě vlastně já jsme hodně potom informací měla od nich jo, i ty první brožury a takový to jsem měla od nich. Pomáhali mě, ukazovali mě třeba, jak mám s ní cvičit i ten zrak jo protože fakt se soustředili na tu Karolínu na tu její vadu nebo na to její postižení a tam vlastně jsme rozvíjeli. Ze začátku mi půjčovali ty hračky všelijaký, než jsme si začali vyrábět svoje a různý rady mi dávali, obrázky co kde u koho zabralo jo, bylo to strašně fajn.

Tazatel : **A bylo třeba něco co jste postrádali?**

p. Lenka : Od nich? No postrádala jsem to že prostě potom přestali chodit už.

Tazatel : **Že to skončilo.**

p. Lenka : Že to bylo do 3 let. No a ona na tom Kája nebyla tak špatně takže jenom do 3 let jezdili, vlastně do tý doby jak ona začala chodit jo tak už potom. No taky jsem si už s tím poradila tak už potom asi.

Tazatel : **Co Vaši dceru nejvíce baví a co ji baví nejméně?**

p. Lenka : Co ju nejvíc baví (*smích*)? Nejvíc miluje Matušku. Ona strašně ráda zpívá, ráda na klavír hraje ale ona si přehrává různé skladby a takové to karaoke jo. Potom tady tancuje, vyzpěvuje. To zpívání no.

Tazatel : **A co zas nejmíň?**

p. Lenka : A pouští si ráda hry. Co nejmíň?

Tazatel : **Hmm.**

p. Lenka : Škola. Škola je nuďárna denně slyším „Maminko, škola je nuďárna, nepudem do školy" a pak mi řekne „Páteček, to je nejlepší den *(smích),* protože začne volno". No a pondělisko no takové si vymýšlí (*smích*).

Tazatel : **Je třeba něco z čeho má Vaše dcera strach?**

p. Lenka : Jakejkoliv křik. Zvýšení hlasu. Vycítí když je někdo nervózní vedle ní jo. a toho se bojí.

Tazatel : **A jak se to projevuje ten strach?**

p. Lenka : No začne se kousat začne křičet jo, škrabe se, má tendenci ubližovat druhým.

Tazatel : **Takže ne jenom sobě ale i druhým?**

p. Lenka : I druhým no. Jako musím si dávat pozor, když se objeví, zajímavý u ní je to že jí vadí malý děti. Roste to s ní a tím vlastně větší škála dětí ji vadí. Všecko co je mladší jak ona kdyby to vycítila, co je mladší a menší jak ona jí vadí.

Tazatel : **Ale s vrstevníky problémy má nebo nemá?**

p. Lenka : Ne, moc s něma nekamarádí. Jako vezme ale, že by měla, prostě nemá nějaký sociální vazby nee.

Tazatel : **Jakým způsobem rozvíjíte kompenzační smysly tím myslím čich , sluch, hmat, chuť? Třeba doma? Nebo i dřív myslím třeba i v tom předškolním období?**

p. Lenka : Jee no tak to jsme si užívali, chodili jsme čichat obchody, a různý koření jo a takový to jako hodně.

Tazatel : **A kdo Vám to poradil třeba jakým stylem?**

p. Lenka : Středisko rané péče.

Tazatel : **Takže to středisko.**

p. Lenka : To vlastně když už byla malá tak s tím kočárem jsem chodila s ní, jdem si čuchat. Takhle voní obuv jo no.

Tazatel : **A třeba když se zeptám na jídlo, jak je to u Vaší dcery jestli třeba i řeknete jí dopředu co jí dáváte nebo ji necháváte aby uhodla co má na talíři?**

p. Lenka : Ona si vybírá co bude jíst. Hmm. Sama. Řeknu jí „Co mám vařit?“ Tak problém je v tom že ona prostě třebas nepochopí to že jí řeknu co mám vařit, že už to není hotový jo. Že tam je časový odstup že se to musí uvařit jo.

Tazatel : **Ano.**

p. Lenka : To jako je někdy hrozný protože třeba jí řeknu, uděláme si k obědu palačinky ona joo ano palačinky ale teď už je chce jo (smích).

Tazatel : **Ano. A jak je třeba se sebeobsluhou? Oblékáním obouváním staráním se o sebe?**

p. Lenka : Musím ji pomáhat. Musím pomáhat neutře si zadek jo, to je takové. Jako bez pomoci nee.Tak ona si to vyřeší ona si ten pokakaný zadek utře do kalhotek, že ty si natáhne (smích). Ona to neřeší prostě.

Tazatel : Tak dostáváme se k třetí části což je vlastně nástup do MŠ. V kolika letech začala navštěvovat MŠ?

p. Lenka : Tak MŠ začala navštěvovat ve 3 letech. První no zhruba tak ve 3 letech, po 3 roku.

Tazatel : **A proběhl u ní odklad školní docházky?**

p. Lenka : Jo jeden rok.

Tazatel : **A z důvodu?**

p. Lenka : No protože jaksi nebyla zralá no.

Tazatel : **Takže školní zralosti dá se říct?**

p. Lenka : No. Mám tady i ty psychologický vyšetření.

Tazatel : **Dobře.**

p. Lenka : Vám můžu poskytnout.

Tazatel : **Děkuju. Pro jaký typ MŠ jste se rozhodli. Tím myslím jestli pro běžnou s integrací nebo pro speciální MŠ?**

p. Lenka : Já jsem protože jsem byla takovej aktivista tak jsem strašně chtěla do běžné školy ji integrovat. Jenže všechny mě odmítly. Jo žádná nechtěla slepý děcko tak byla ve školce speciální. Jenže tam byl obrovský problém, tam byly děti hyperaktivní. Tam byl třebas chlapeček měl Down̊v syndrom a on byl hyperaktivní, oni většinou bývaj, buďto jsou takový knedlíci a nebo jsou hodně aktviní že no. A on byl takový hodně hyperaktivní. Pak tam byla děcka mentálně postižený jako silně mentálně postižený, takže výkřiky a to bylo prostě hrozné v té školce. Já jsme zhruba po roku zjistila že Karolína jak jí vadily ty zvuky jo tak ona začala prostě křičet. No tak paní učitelky to vyřešily tak, že ji do umyvárny daly židličku na vykřičení a za trest na ni chodila křičet. A seděla tam tak dlouho, dokud nepřestala křičet. Takže to došlo tak daleko že se mi začala drásat, kousat jo, dodrápané ruce měla jo prostě hrůza hrůza. Tak jsem znova v té školce protože tam byla ta speciální třída a v té školce byla i třída kde byly běžný děti tak jsem se ukecala jestli by zkusili tu Káju dat mezi zdravý děti. Jenže tam zase protože ona byla negativistická a ona jako i když podle mě se to zvládnout dalo jo, prostě když se řeklo „tak děti jdeme na oběd¨ tak Karolína řekla hned ne.

Tazatel : **No. Ale to bývá i u zdravých dětí že?**

p. Lenka : No. Ono na konec to potom vyřešilo nakonec to potom vyřešilo to vím až k tomu se dostanem až pozdě později, nakonec tady ten ty její negativismy a ty problémy s přechodem činnosti byly vyřešené tím že prostě se k té činnosti dala značka. Kája se uklidnila a hotovo prostě to vzala jak to je jo. To na to se při potom přišlo co na ni funguje později. No jenže v té školce to dopadlo tak že prostě tu Karolínu z té školky vyhodili.

Tazatel : **I z té speciální.**

p. Lenka : I z té speciální. Řekli mně, že ju tam nechtějí.

Tazatel : **A co jste teda potom dělala?**

p. Lenka : Takhle z té běžné školky ju vyhodili.

Tazatel : **Myslíte z té běžné?**

p. Lenka : Z té běžné třídy jo. A já protože že jsem mezi tím se dozvěděla že oni ji nechávají vyřvávat se v té v té umyvárně jo, aniž by, to jsem se dozvěděla úplně náhodou. Dokonce mi to ta paní učitelka řekla jako jak je to strašně učili že tam Kája sedí a řve tam třeba i hodinu jo křičí. Taky z těch psychologickejch posudků tam si přečtete že mě řekli že mi tam většinou píšou že jako su měkká že ju v podstatě jako oni to tam píšou zaobaleně ale, že je prostě rozmazlená, že není, že potřebuje pevné vedení a takové nesmysly jo no.

Tazatel : **Jak to teda dopadlo v té školce?**

p. Lenka : No tak já už jsem ju do té školky nevzala že takže zůstala doma. Zůstala doma. No a já jsem teda. Já právě jsem si našla paní učitelku Pavlínu Varnerovou, tu v životě na ňu nezapomenu fakt že ne. Budu si ju pamatovat vždycky. Ona vedla speciální třídu v základní škole v Šumperku jo. A na tu mě vlastně navedli protože ta Karolína měla ty jako kdyby autistický rysy jo. A já jsem na to pořád upozorňovala i toho neurologa nikdo to prostě neřešil jo. Tak vlastně mě ze z toho střediska, já jsme volal do střediska rané péče do Ostravy tam mi řekli že bych si mohla zkusit najít, poradili mi že bych si měla zkusit jinou školku a navedli mě tady na tu Pavlínu Vernerovou. Já jsem jí zavolal, protože ona tam měla ty autisty a ta Karolína se chovala trochu podobně. Tak ona byla tak hodná a i když Karolíně bylo 5 let tak ředitelka té základní školy dovolila aby tam Kája jezdila. 3 krát týdně jsme jezdili do Šumperka 56 kilometrů.

Tazatel : **Takže jakoby místo MŠ.**

p. Lenka : Na 4 hodiny. Takže chodila vlastně do té ZŠ speciální s těma dětma a tam hlavně mě naučili jo jak mám vlastně zvládat ty její, protože to na ňu fungovalo úplně perfektně jo, prostě když jsem popisovala jaký jsem měla problém y s ní třeba ona měla tak jako nevidomá že tak nemá žádný vjemy, že tak se tak chovala.

Tazatel : **Samozřejmě.**

p. Lenka : No tak třeba jsem měla takový problémy že když jsme byly v druhém patře a každý den když jsem šla ze schodů dolů, at k doma byla hodná a jak jsme šli po schodech tak řvala čím dál tím víc a víc a víc a když jsme vyšli před barák tak řev jak kdyby ju vraždili jo. A to třeba jsem zjistila že to třeba pomohlo to, že v mezi patře jsem se s ní dvakrát zatočila kolem do kola. Udělala jsem tralala, udělal jsem prostě něco jinýho jo. A to se přerušilo a už už to nikdy neudělala jo. A když jsem to právě popisovala tak oni přišli s nápadem, že bych mohla využít některý tady tyto.

Tazatel : **Metody.**

p. Lenka : Metody no a ty pomohly z Karolíny během 3měsíců bylo úplně jiný dítě no a během těch 3 měsíců vlastně jsme se rozhodli že se přestěhujem protože já jsem teda ještě než jsem z té školky odešla že tam to trvalo dýl jo, z toho Širokýho Brodu, tak já jsem třeba se obracela na Pracovní úřad jestli by mi nedali neposkytli asistenta jo, tam mi řekli pro tu Karolínu aby mohla chodit do té běžné protože mě bylo jasný že když tam je tolik dětí v té třídě tak že to problém bude. Já jsem byl více méně vděčná že vůbec to zkusili jo. Jenže na pracáku mi řekli že beru 3600 rodičovský příspěvek tak co bych chtěla jo. A když jsem se tam rozbrečela šéfovi pracovního úřadu že teda tam je tolik nezaměstnanejch tak proč mi na ty 2 hodiny nemůžou pomoct aby teda někdo dělal toho asistenta té Karolíně v té školce, tak mi řekli že tam je velký ústav ať ji dám do ústavu jo.

Tazatel : **To je pěkné no.**

p. Lenka : Jako byl to boj jak hrom no. Nakonec jsem to vzdala protože tam zrovna v tom Jeseníku a schválně vám to teďka řeknu protože to tam je dodneška, tam to prostě absolutně nefunguje. Tam všichni rodiče, kterým se narodili postižený děti všichni od tama museli odejít právě tady kvůli tomu to že jim nikdo nepomoh tam. V ničem.

Tazatel : **Myslíte jak v MŠ tak i v ZŠ že tam není ochota?**

p. Lenka : Tam prostě v ZŠ postižené dítě není. Buďto vám to buďto chodí do, buďto jsou v ústavu a nebo nic jo. To tam je pořád jo.

Tazatel : **To je zvláštní no.**

p. Lenka : A prostě to co se tady všude vykládá jak stát to podporuje tak prostě do těch okrajových částí tady toto nedošlo jo, ale je to o lidech jestli to chcou dělat nebo nechcou.

Tazatel : **Samozřejmě.**

p. Lenka : Takže my jsme se vlastně taky odstěhovali z Jeseníků do Brna no. Tady jsme sehnali si bydlení a tím pádem vlastně veškeré moje starosti skončily, já se mám báječně.

Tazatel : **To je dobře.**

p. Lenka : Já jsem si mohla vybírat školy.

Tazatel : **Když se vrátím ještě k té MŠ k té první teda co jste navštěvovali. Bylo nutné splnit nějaké podmínky pro přijetí Vašeho dítěte? Než nastoupila do té speciální MŠ?**

Tak muselo být postižený protože mi jsme nastupovali do té do té třídy speciální.

Tazatel : **Ale jinak třeba nějaké podmínky nebo tak neměli?**

p. Lenka : Ne ne. No museli jsme tam složit dar.

Tazatel : **Aha**

p. Lenka : No. Dar mateřské, ale ten byl ten byl jako 2000 korun to bylo jako když to je nic jo. To jsem byla ráda že.

Tazatel : **Dál jsem chtěla právě zeptat jaké máte zkušenosti s tou docházkou do té speciální MŠ, to jste mi vlastně již zodpověděla. Chtěla jsem se ale zeptat ještě v čem vidíte pozitiva a negativa?**

V té MŠ jo?

Tazatel : **V té MŠ ale nemusíte třeba jenom tu, kterou jste navštěvovali i třeba co třeba znáte MŠ speciální. S tím jestli byste doporučila ostatním rodičům takto hendikepovaných dětí docházku právě do té speciální MŠ nebo do běžné?**

p. Lenka : No. Tak ty moje zkušenosti jsou 2. Tam v tom Jeseníku, tam vlastně byla jediná třída speciální na těch 40 000 obyvatel jo a žádná jiná MŠ prostě tady tyto děti nechtěla jo. Oni mě všichni vždycky odkázali na to, že s ní můžu být vlastně doma, že dostávám příspěvek. Tak že prostě proč bych jim ju tam měla dávat.

Tazatel : **Ano.**

p. Lenka : No já jsem zase chtěla aby si zvykla na kolektiv aby taky měla nějaký dětský život a né pořád jenom s babičkou a maminkou že no. Potom mám zkušenost z MŠ tady v Brně jo. A musím říct že to záleží jestli je lepší integrovat a nebo speciální školu to strašně moc záleží na tom dítěti, jak vlastně kam až je schopný dojít jo. A taky ta cesta, kterou jde k tomu jo jestli je rychlejší, pomalejší jestli, protože některý dítě třeba se učí do 25let ono se vyrovná jo.

Tazatel : **Samozřejmě.**

p. Lenka : A jiné to zvládne do 12-15 let jo. Takže já si myslím, že by se mělo začít ve speciální škole jo a potom podle toho vývoje jak to jde. Pak buďto by to dítě mohlo přejít do jako k integraci nebo ne. Protože není vůbec pravda že je dobrý každý dítě integrovat, to v žádným případě.

Tazatel : **S tím souhlasím.**

p. Lenka : No ale zase je pravda že není dobrý zase všechny dětí dát cpát do těch jo.

Tazatel : **S tím taky souhlasím.**

p. Lenka : Fakt je to podle individuálního. Důležití je aby bylo dostatek pedagogů. Aby opravdu se jako a hlavně v tom začátku jo aby se vlastně ty děti jako kdyby roztřídily jo. to co bude pro ně nejlepší.

Tazatel : **Samozřejmě. A Vy kdyby jste si mohla znovu vybrat co byste si vybrala?**

p. Lenka : No tak ta Karolína vzhledem to je k tomu jejímu hendikepu tak já u ní bych si vybrala zase tu speciální jo protože ona se třeba naučila číst jo. S televizní lupou, ona jako takhle, ona se naučí spoustu věcí jo,ale má problém je používat.

Tazatel : **Ano.**

p. Lenka : Jo. U některých věcí nevidí smysl jo. Ona třeba strašně ráda protože miluje Matušku tak mě na 7 řádkové písance v Brajlu napíše Matuška jo, ale že by chtěla napsat dopis tak to ne. To ne hmm. Jo jako aktivně to používat jo tam ta retardace prostě je. No ona vlastně se naučila celej slabikář. Četla s televizní lopou na 8 cm zvětšený písma jo a potom přišla komplet o zrak asi je to 2 roky zpátky takže teď 2 roky se učí Brajlovo písmo a zase jí to jde jo. Vona fakt jako se ráda učí naučí se toho hodně ale. Moc kecám a budete za chvilku nebudete mět pásku (smích)

Tazatel : **Ne, ne, ne to jsem kontrolovala.**

p. Lenka : Vlastně vy už nemáte pásky teďka že? Žiju v minulém století (smích).

Tazatel : **Teď je to všechno digitální. Jak se vaše dítě nebo vaše dcera ze začátku školní docházky projevovala? A jak je tomu nyní?**

p. Lenka : No tak ze začátku chodila s nadšením do školy (smích), hrozně ju to bavilo a teď jako mi řekne „mami smyslovka to je nuďárna mě nebaví smyslovka jo a takový mají jakousi smyslovou výchovu já vůbec nevím co to je, esi je to to čichání, možná že je to tady ty chuťe a čich.

Tazatel : **Výcviky těch smyslů asi.**

p. Lenka : A protože mi jsme to dělali už dávno tak ju to asi nebaví no tak že ona už to pozná že ona přijde ke mě já třeba nemužu něco tajně sníst. Ona se ke mně přiblíží mami ty máš čokoládu dej mi čokoládu no.

Tazatel : **To je dobré. Jaká z Vašeho pohledu, byla komunikace spolupráce s ostatními dětmi jejich rodiči a pedagogickými pracovníky v MŠ? Jestli třeba jste museli řešit nějaký problém nebo jestli bylo všechno v pořádku?**

p. Lenka : Tak kromě vyloučení ze školy z mateřské školy (smích) že ju vyhodili ze dne na den buďto já nebo Karolína tak jsme neřešili jako né. Jako takhle já si z toho teďka dělám legraci.

Tazatel : **Já to chápu.**

p. Lenka : Já jsem tehdy z toho byla v šoku ale je pravda že se vůbec nedivím, že jako protože tam nebylo ani z těch vyšších míst třeba z té paní učitelce nesnížili počet dětí ve třídě. To fakt byla nereálná situace, proto říkám že ono to fakt záleží i ta integrace jako já jsem teda šla jak parní válec tak že ju bude chodit tak a že bude vidět tak tak jsem šla i na tu školku. No a ta školka to prostě nepřežila (smích).

Tazatel : **Občas se to stává.**

p. Lenka : No.

Tazatel : **Měla jste možnost v MŠ podílet se na výběru speciálních pomůcek pro vaši dceru?**

p. Lenka : Jo.

Tazatel : **Měla?**

p. Lenka : Jo.

Tazatel : **A jakým způsobem třeba? Jestli si Vás třeba zavolali nebo?**

p. Lenka : No tak vždycky třeba když jsem ju ráno dávala a i teďka to tak je to vlastně pořád pokračuje že takhle ráno kdy ju odevzdávám ve třídě a když něco je tak oni mě zavolají popovídáme si podívám se na vyučování, paní učitelka mi řekne že třebas. Dokonce mi třeba i doporučí co bych si mohla pořídit domů pro ni aby si hrála, jenže ona si doma stejně nehraje protože ona to má rozdělený.

Tazatel : **Ano.**

p. Lenka : Škola doma se flákáme doma zpíváme a tančíme a ve škole se učíme. Takže Kája nedostává domů ani domácí úkoly, protože ona je doma prostě nedělá hotovo dvacet.

Tazatel : **Když je možnost jako podívat se na práci s Vaším dítětem máte a měla jste i v MŠ?**

p. Lenka : Jo. Jo. A teďka vlastně když chci dokonce když chci aby se něco naučila tak se domluvím s paní učitelkou jo. Donesu příslušné pomůcky tam a ona tam se to ochotně naučí, ale doma to dělat nebude, například třebas já nevím uvařit si polívku do hrnka jo zalít si. Ona prostě doma nebude dělat nic. Nebo umývat nádobí aby jo aspoň takový věci si okusila tak to já se vždycky domlouvám s paní učitelkou. Zkouší oloupat jablíčko.

Tazatel : **Takže spíš ve škole.**

p. Lenka : No.

Tazatel : **Jaké speciální pomůcky potřebuje vaše dcera?**

p. Lenka : Bílou hůl.

Tazatel : **Hmm. Třeba Pichtův psací stroj zmínila jste Braillovo písmo.**

p. Lenka : No na to, to je jediný co jí zřejmě zůstalo z té hypotonie že ona má problém s tlakem.

Tazatel : **To zmáčknout.**

p. Lenka : Tlakem zmáčknout takže Pichťák zatím ne. Zatím teda to dělá z takových nýtků na na 3 řádkové písance. Takže teď ona spíš čte a skládá ty písmenka, ona je nepíše jako na Pichťáku. Na ten je ještě čas no.

Tazatel : **A nějaké pomůcky třeba máte v domácnosti?**

p. Lenka : Máme cvičítko na ty ruce jo takový no. Jinak nic no.

Tazatel : **Je třeba něco co byste si přála zlepšit vrátím se zase k MŠ aby se Vaše dcera v ní cítila lépe? Co si myslíte, že by tam třeba bylo potřeba zlepšit, už jste teda zmínila ty pedagogické pracovníky.**

p. Lenka : Já jsem prožila dvě mateřský a jako takhle to bylo taky v době jí už je 14 jo to už je x roků zpátky. A je pravda že tehdy i ta informovanost těch učitelů a těch vychovatelů byla strašně malá. Nespolupracoval doktor vychovatel jo, tady je to prostě úplně jiný v tom Brně jo, tady psycholog spolupracuje se školou tam když jsem chtěla psychologický posouzení jo tak oni sice tam nějakýho, svýho měli ale já jsem potřebovala někoho kdo má zkušenost s nevidomýma tak jsem si musela domluvit psychologa z Litovle, kterej spolupracoval tam ve speciálním pedagogickým centru v Litovli pro nevidomý a ten mě jel posuzovat do Širokýho Brodu Karolínu jo. Jo a oni ani nevěděli kde to mají hledat jo oni prostě takoví nepolíbený.

Tazatel : **Takže v té druhé MŠ dá se říct že všechno fungovalo a v té první ne?**

p. Lenka : V té druhé úplně super jako. Ale přitom to bylo ve stejnou dobu když se to tak jako vezme. No bylo to no to byl ten rok 2003 až 2006 asi 2007.

Tazatel : **Děkuju.**

p. Lenka : V roce 2005 jsme se sem jako 2 roky jsem tam bojovala a pak jsme se přestěhovali sem.

Tazatel : **Ještě se zeptám jaká byla zpětná vazba Vaší dcery při příchodu domů z MŠ? O zážitcích třeba co prožila v MŠ, jestli byla nějaká zpětná vazba?**

p. Lenka : Ne.

Tazatel : **Vůbec**.

p. Lenka : Ne.

Tazatel : **Nevykládala třeba co dělala nebo?**

p. Lenka : Až teď. Až teď přijde za mnou „maminko já ti chci něco říct¨ to je až teď ve 14ti no ona jako mezi námi ona poprvé maminko mi řekla když měla 11 let, to jsem obrečela. Že mě oslovila.

Tazatel : **Hmm.**

p. Lenka : Ona mě ani neoslovila.

Tazatel : **A mluvit mluvila?**

p. Lenka : Jako v krátkých holých větách jo. Většinou většinou ta řeč to se tam potom dočtete taková nefunkční řeč jako mluvila si sama pro sebe no.

Tazatel : **Hmm. Jaké máte plány přání týkající se Vaší dcery do budoucna?**

p. Lenka : No tak to já mám velké plány.

Tazatel : **Tak povídejte.**

p. Lenka : Můj sen je pak už bych mohla umřít, aby byla v chráněným bydlení. To by mi stačilo tak na to investujem peníze aby měla. Budem šetřit prachy. Jako ona samostaná zřejmě nebude, ale nevím jestli ta uroveň chráněného bydlení bude taková aby tam třeba spala sama jo, ale jinak ona potřebuje pořád někoho. Nechtěla bych aby byla v ústavu.

Tazatel : **Samotřejmě.**

p. Lenka : A když tak když by to tak vypadalo tak asi budu jezdit po celé republice a zkoumat ústavy aby byl nějaký osvícený, protože bohužel já už jsu moc stará a nechtěla bych aby zůstala v takovým jako v Jeseníku. V Jeseníku na severní moravě to říkám schválně protože to je hrozný ústav. Tam s děckama tam měli tam s děckama nechodili ani ven na procházky do města.

Tazatel : **Já to tam neznám takže nemůžu posoudit právě nevím.**

p. Lenka : Moje sestra. Já vám to řeknu jak to je, moje sestra tam pracovala a skončila tam protože měla problémy že ty děcka tahala ven na různé akce do města protože si to paní ředitelka nepřála. Protože ony jsou zodpovědné za ty děti a oni jsou bezpečné za těma zdma.

Tazatel : **To je sice pravda ale zase není dobré je tak že separovat od ostatního světa. Hmm. Teď se zeptám na takovou hodně osobní otázku kdyby jste nechtěla odpovědět, nemusíte. Co pro Vás znamená mít takto postiženou dceru?**

p. Lenka : Co to pro mě znamená? No můžu vám říct že to je lepší jak zdravý dítě.

Tazatel : **Hmm. Tak to je krásný. Třeba co Vám to vzalo dalo?**

p. Lenka : No řeknu vám že tolik radosti co já jsem zažila za tu dobu co vona co vona vyrostla jo, tak to si myslím že žádná matka nezažije. Chuděry do práce chodit dřou se honí se ani si nevšimnou kdy jim to děcko začne lozit jo jako já si myslím že jako.

Tazatel : **Je třeba něco co Vám to vzalo nebo co Vám chybí?**

p. Lenka : Ne nic.

Tazatel : **Co jste musela opustit?**

p. Lenka : Ne.

Tazatel : **Takže jste spokojená?**

p. Lenka : No já su spokojená.

Tazatel : **Chcete ještě na závěr říci nějaký poznatek, který je pro Vás důležitý a v rozhovoru nezazněl? Třeba, já nevím, pro nějaký vzkaz třeba pro ostatní maminky nebo pro zdravé maminky co mají zdravé děti? Něco třeba co byste chtěla.**

p. Lenka : No tak jednoduchý vzkaz. Aby se slepejšovy nebály říct podívej se. Protože to slovo podívej se nemá vůbec ten význam jako vočima. To já říkám, Kája se normálně dívá i když nevidí jo, protože ona vidí rukou nebo jakým to, jo aby prostě aby se k těm lidem chovali rovnoprávně aby netykali každýmu, když je dospělý protože je to hnusný.

Tazatel : **Je to pravda no.**

p. Lenka : Protože nikdo není tak strašně, tak někteří jsou tak silně postižení že to nevnímají ale je to prostě je to zhazování osobnosti. A hlavně aby si každý uvědomil že žádná lítost, protože oni jsou šťastní. Naše Karolína ta se furt směje. Fakt.

Tazatel : **To je moc hezky.**

p. Lenka : Pokud když já nezačnu když já teda jako vydržím z nervama jo tak je to úplná pohoda jo. Musím prostě já nevím jak bych to řekla, musím mít porád pěkně v duši jo potom ona, u ní nee-xistujou žádné výbuchy zlosti jo. Jakmile já začnu být nervózní v tu ránu začne být nervózní aji Karolína jak je jí 14 jí bude tak to je jak kdybysme byly takovou nějakou neviditelnou šňůrkou propojený, ale ona to vycítí i od cizích lidí jo. Jakmile je někdo prostě nějak negativně nabitej tak já už to na ni vidím že ona už to cítí už jí to vadí.Takže slunce v duši. Jak to říkal ten z toho počasí. To bylo hezký.

Tazatel : **Tak děkuju moc.**

p. Lenka : Nemáte zač.